Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2023

Meddelande nr 55 från Hornborgasjöns fältstation
Hornborgadokument nr 59 Länsstyrelsen Västra Götaland

Rapport 2024:24

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2023
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Illustration framsida: Tornseglare, Nils Forshed

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland/

Hornborgasjöns fältstation 2023

Arbetsgruppen

Sammankallande:	Christopher Magnusson, Elins gård 1, 414 81 Göteborg, 073-6310387, christopher.ducktrap@icloud.com
Kassör:	Gunnar Hurtig, Sjövägen 32, 565 32 Mullsjö, 070-615 651 8, 32sjolyckan@gmail.com
Ledamot:	Lotta Berg, N Lundby Tranums gård, 532 93 Axvall, 0708-812 814, LottaCBerg@yahoo.com
Ledamot:	Janne Pettersson, Stenåldergatan 12, 533 31 Götene, 073-309 02 53, Jannepettersson.64@gmail.com
Ledamot:	Petter Bohman, Bolum Grottesgården 7, 521 98 Broddetorp. 0730-27 39 62, petter.bohman@gmail.com
Ledamot:	Peter Laudon, Ryttaregårdsvägen 14, 532 73 Varnhem, 0511-60586, peterlaudon1@gmail.com
Ledamot:	Johan Bergquist, Store tränsvägen 11, 441 92 Alingsås. 076-248 70 52, johan-det@hotmail.com
Ledamot:	Edvin Klein, Väring Stora Nolgården 3, 549 98 Väring. 076-7931312, Edvin_klein@outlook.com

Övriga som medverkat i verksamheten 2023

Åke Abrahamsson	Skyberg, Marka, 521 92 Falköping. 070-660 24 53, ake.p.abrahamsson@telia.com (Stationschef)
Evert Arnoldsson	Falköping, 070-867 08 55, evert.arnoldsson@telia.com
Musse Björklund	Tibro, 073-034 32 95, musse.bjorklund@gmail.com
Christer Blank	Falköping, 070-311 19 81, Christer_blank@hotmail.com
Rolf Edvardsson	Alingsås, 070-380 36 86, rolf.edvardsson@telia.com
Magnus Hallgren	Tidaholm, 073-739 29 37, m.hallgren@gmail.com
Peder Hedeberg Fält	Skövde, 0500–43 006, peder.hedberg.falt@lansstyrelsen.se
Magnus Hallqvist	Skövde, 076-611 46 70, Magnus@hallqvist.net
Mike Henry	Newcastle, UK, 0044 191 2674957 Michael.henry@tesco.net
Kent-Ove Hvass	Värsås, 070-393 96 43, kentove.hvass@telia.com
Gunnar Jakobsson	Falköping, 0500-49 21 20, gunnar.jakobsson@hotmail.com
Bertil Johansson	Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
Britt-Marie Johansson	Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
Tore Johansson	070-837 53 24, torejohanssonsw@yahoo.se
Kerstin Jägmarker	Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
Sören Jägmarker	Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
Ann-Christine Järnstedt	Skövde, 070-818 68 55, anki.jarnstedt@gmail.com
Anita Ljungström	Falköping, 070-587 09 08, ljungstrom.051580078@telia.com
Lennart Ljuhs	Falköping, 070-385 71 68, lennart.ljuhs@home.se
Lennart Lundh	Skövde, 072-555 14 37, lundhmwewa@yahoo.com
Bo Monsén	Lerdala, 070-315 04 03, monsen.siv@gmail.com
Siv Monsén	Lerdala, 070-315 04 03, monsen.siv@gmail.com
Mats Rosengren	Broddetorp, 0500-49 13 13, 010-224 56 52, pomologen@live.se
Manne Ryttman	Skövde, 0703-17 45 52, m.ryttman@gmail.com
Albin Thorsson	Falköping, 0730-25 58 17, albin@torsson.se
Eric Thorsson	Broddetorp, 0767-23 21 73, eric@torsson.se
Erik Tornberger	Stenstorp, 070-961 93 65, tornberger.erik97@gmail.com
Susanne Wieland	Falköping, 070-681 43 12 susanne.wieland@hotmail.com
Micke Wilson	Varnhem, 070-816 97 93, Mikael.Wilson@outlook.com

Förord

Denna rapport utgör både Hornborga-dokument och meddelande från Hornborgasjöns fältstation. Rapporten är en faktasamling om det biologiska livet under 2023, främst fåglar, i och kring Hornborgasjön insamlat av medlemmar i Hornborgasjöns fältstation. Rapporten grundar sig på arbeten utförda med ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Hornborga-dokument

Är namnet på en serie rapporter som började tryckas 1982 i syfte att samla det material av vitt skilda slag som insamlats inför, i samband med eller efter Hornborgasjöns restaurering. Målsättningen är att allt material som kan ha dokumentationsvärde skall redovisas i serien. Detta innebär dock att också en del faktasammanställningar av karaktären arbetsmaterial kommer att ingå. Publikationerna utges av Länsstyrelsen i Västra Götaland, platskontor Hornborgasjön. En förteckning över hittills utkomna Hornborga-dokument finns i slutet av rapporten.

Detta Hornborgadokument har, i likhet med övriga dokument sedan 2012, sammanställts av Lotta Berg.

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation ISSN 1101–5470

Är namnet på den serie undersökningsresultat eller annan väsentlig information som publiceras från Hornborgasjöns fältstations verksamhet. I de fall när Hornborgasjöns fältstation står som utgivare av publikation i meddelandeserien har publikationen ovanstående ISSN-beteckning. En förteckning över hittills utkomna meddelanden finns i slutet av rapporten.

Hornborgasjöns fältstation

Hornborgasjöns fältstation, som bildades 1983, bedriver biologiska undersökningar vid Hornborgasjön. Målsättningen för fältstationen är att inom sitt verksamhetsområde, som främst utgörs av Hornborgasjön med kringliggande naturområde, vara centrum för tillämpad naturvetenskaplig forskning.

Hornborgasjöns fältstation ska därvid speciellt bevaka

- Hornborgasjöns utveckling, dokumentera sjöns vegetation och fågelliv samt effekterna av sjörestaureringen
- Hornborgasjöns nationella och internationella betydelse som häckningslokal och rastlokal för fåglar
- våtmarkernas skötsel
- kulturlandskapets utveckling

Verksamheten handhas av ideellt arbetande personer. Fältstationen är lokaliserad till Fågeludden, där lokaler disponeras i Länsstyrelsens administrationsbyggnad.

Huvudman för Hornborgasjöns fältstation är Västergötlands Ornitologiska Förening.

ISSN 1101–5470

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

Utgivningsår: 2024

Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland, naturavdelningen

Redaktion: Lotta Berg

Omslagsbild: Nils Forshed

Rapporten finns i pdf-format på länsstyrelsens webbplats.

Det senaste Hornborgadokumentet finns på Hornborgasjöns webbplats: Reservatet – Naturum Hornborgasjön

På Fältstationens webbplats, under Publikationer, hittar du flera Hornborgadokument samlat: Hornborgasjöns fältstation (wordpress.com).

Artiklar i denna publikation bör citeras:

Exempel: Abrahamsson, Å. 2024. Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2023. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2023, sid 14. Meddelande nr 55 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborga-dokument nr 59. Länsstyrelsen Västra Götaland.

Hornborgasjön 2023

Figur 1. Hornborgasjöns fågellokaler. OBS! För exakta gränsdragningar hänvisas till Artportalen, www.artportalen.se.

Innehåll

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2023 9
Väder och vatten vid Hornborgasjön 2023 12
Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2023 14
Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2023 23
Doppingar i Hornborgasjön 2023 34
Rastande tranor vid Hornborgasjön 2023 37
Grågåsen vid Hornborgasjön 2023 42
Fågeltornskampen 2023 45
Hornborgasjöns svanar 2023 47
Hornborgasjöns skrattmåsar 2023 – en översikt 52
Häckande svarttärnor och dvärgmåsar i Hornborgasjön 2023 54
Revirhävdande trastsångare i Hornborgasjön 2023 57
Revirhävdande fåglar utmed Vallen, Hornborgasjön, 2023 59
Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2023 64
Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2023 76
Intressanta smågnagare vid Hornborgasjön 2023 93
Övervintrande fladdermöss i jordkällare vid Hornborgasjön 2022 och 2023 95
Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation 96
Hornborga-dokument 99

Figur 2. Trastsångare vid Vallen, våren 2023. Foto: Lotta Berg

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2023

Christopher Magnusson

Organisation

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation administreras av ett arbetsutskott som under året bestått av Christopher Magnusson (sammankallande), Gunnar Hurtig (kassör), Lotta Berg, Janne Pettersson, Åke Abrahamsson, Peter Laudon, Johan Bergquist, Edvin Klein och Petter Bohman. Katarina Bremsjö har varit hemsideansvarig. Ytterligare ett 25-tal personer är knutna till fältstationens verksamhet.

Möten

Stationens arbetsutskott har haft fem protokollförda möten under 2023, där säsongens fältarbete och fältstationens verksamhet diskuterats och planerats. På grund av ledamöternas geografiska spridning har flera av mötena delvis hållits via videolänk eller telefon. Stationen har i mars deltagit på en fågelstationskonferens på Ottenby, Öland. Syftet med denna har varit att försöka få till gemensamma projekt som flera av fågelstationerna kan arbeta med. Ett ringmärkarmöte som planerades till november sköts upp till nästa år.

Information

På stationens hemsida finns information om stationens verksamhet. Kontinuerligt under säsongen uppdateras hemsidan med nyheter från stationens fältarbete. Hemsidan administreras av Katarina Bremsjö och nyheter läggs in av Lotta Berg. Materialet uppdateras allteftersom. Fältstationen har även en Facebooksida där stora och små nyheter om Hornborgasjön och om fältstationens verksamhet regelbundet presenteras. Facebooksidan hade vid årsskiftet drygt 5000 ”gillare” som följer inläggen där, och inläggen delas ofta vidare av bl.a. Naturum Hornborgasjöns Facebookadministratör. Fältstationen medverkar även vid behov i Facebookgruppen ”Svenska ringmärkare”. Fältstationen har en e-postlista för att hålla kontakt med de som är engagerade i fältstationens verksamhet, men den används sällan numera; e-post används främst inom projekten, medan generella meddelanden går via hemsidan och Facebook. Fältstationens informationsblad om verksamheten har under året funnits tillgängligt vid naturum Hornborgasjön och besökscentrum Trandansen, samt i samband med olika evenemang.

Hornborgaseminariet och Riksstämman

Söndagen den 26 februari anordnades det årligen återkommande Hornborgaseminariet i Doppingen vid Fågeludden. Under seminariet uppmärksammades stationens 40- årsjubileum med föredrag från Niclas Fällström om stationens start. Dessutom redovisade projektledarna som vanligt sina resultat från säsongens arbete med Hornborgasjöns fågelliv. Den 22 till 23 april höll Birdlife Sverige sin årsstämma i Skara. Fältstationen hjälpte till genom att guida deltagarna vid Trandansen och Fågeludden på mornarna.

Publik verksamhet

Flera publika evenemang uppmärksammats, såsom ”fågeltornskampen” i maj och skådarskolan i samarbete med Länsstyrelsen. Denna skådarskola har utgjorts av ringmärkning och guidning av andra fåglar. Dessutom har diverse andra guidningar genomförts.

Projekten

Projekten tillsammans med ringmärkningen utgör stationens kärnverksamhet. Verksamheten utgör en viktig del i uppföljningen av Hornborgasjöns restaurering. Fältstationen har genom inventeringar och undersökningar under säsongen följt fågellivet i och kring Hornborgasjön. Fältarbetet inleddes under våren med inventeringar av rastande simfåglar, tranor och andra våtmarksfåglar. Under häckningstid genomfördes inventeringar av häckfågelfaunan i och kring sjön. Under hösten genomfördes räkningar av rastande simfåglar samt rastande tranor. Under året har stationen köpt in en värmekamera för 22 400 kronor via Forskningsfonden. Denna har under hösten använts vid ringmärkning och kommer också finnas till förfogande under andra inventeringar. Det har ringmärkts vid Kärragården, Grottesgården och Järnbron, samt i begränsad omfattning på andra platser runt sjön. Sammanlagt har 3910 fåglar av 74 arter ringmärkts runt sjön under året, bland annat sjöns första snatterand, första rapphöns och första snösparv. Bland andra arter som är värda att nämna finns 3 bruna glador, 2 morkullor 1 varfågel och 1 forsärla.

Personal

Åke Abrahamsson har under året verkat som kontaktperson till Länsstyrelsen. Han har varit ansvarig för flera av projekten, drivit stationens löpande arbete samt representerat VgOF/fältstationen bland annat i Länsstyrelsens arbetsgrupp kring grågås. Johan Bergquist har ansvarat för småfågelmärkningen vid Järnbron och Christopher Magnusson har fungerat som övergripande ringmärkningsansvarig. Fältstationen har varit representerad i gåsarbetsgruppen.

Publiceringar

Fältstationen ansvarar numera för en stående spalt (en till två sidor) i varje nummer av GRUS, där vi tar upp aktuella aktiviteter, projekt, lokaler etc. Fältstationen publicerar, i likhet med övriga svenska fågelstationer, även en sammanfattning av föregående års verksamhet i BirdLife Sveriges årsskrift ”Fågelåret”.

Ekonomi

Verksamheten har under året stöttats ekonomiskt av Länsstyrelsen Västra Götalands län. Vi riktar ett varmt tack till vår bidragsgivare som gör vår verksamhet möjlig att genomföra!

Figur 1. Trandans vid Trandansen, våren 2023. Foto: Lotta Berg.

Projekt 2023

Häckande svarthalsade doppingar i Hornborgasjön	Peder Hedberg Fält
Grågäss vid Hornborgasjön	Christopher Magnusson
Häckande svanar i Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Häckande svarttärnor vid Hornborgasjön	Peder Hedberg Fält
Häckande skrattmåsar i Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Förekomsten av trastsångare vid Hornborgasjön	Albin Thorsson
Rastande simfåglar vid Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Rastande tranor vid Hornborgasjön	Bertil Johansson, Edvin Klein & Erik Tornberger
Häckfågelinventering vid Vallen	Janne Pettersson
Ringmärkning vid Hornborgasjön	Christopher Magnusson
Fågelobservationer vid Hornborgasjön	Johan Bergquist, Edvin Klein & Christopher Magnusson
Natura 2000	Åke Abrahamsson
Övervintrande fladdermöss i jordkällare	Petter Bohman

Väder och vatten vid Hornborgasjön 2023

Peder Hedberg Fält

Vinterns två första månader kom att bli mildare än normalt med flera plusgrader och inget snötäcke. Periodvis slog kylan till med några minusgrader men dessa köldknäppar var oftast kortvariga. Början av januari blev nederbördsrik och 83 mm föll tidvis som regn och tidvis som snö. Normalt är nederbörden 42 mm för månaden. Sjöns vattennivå steg därför med 60 cm på bara några veckor. Isen gick upp till stora delar i sjön fast frös på igen då det blev kallare i slutet på månaden. Vädret i februari månad fortsatte att variera med både kallare och mildare perioder och i slutet av månaden gick isen upp helt efter att en hel del öppna vakar förekommit här och där.

Kallt och ruggigt väder kännetecknade inledningen av mars och från den 10 mars drog flera nederbördsområden in västerifrån. Totalt uppmättes 83 mm nederbörd mot normala 34 på stationen i Skara (figur 2). Efter att vattennivån legat stabilt under hela februari så steg sjön återigen från mitten till slutet av mars. Årets högsta notering blev +120,54 M och för perioden 29 mars fram till 2 april (figur 1). Stora delar av sjöns strandängar översvämmades och en hel del rastande simänder sågs födosöka på dem. Detta är den näst högsta noteringen av sjöns vattennivå sedan sjöns höjning 1995. Inledningen av april fortsatte att vara kylslagen med minusgrader på nätterna men under påskveckan kring 6-7 april steg värmen med upp till 10 grader på dagarna och ett högtryck växte så sakteliga i slutet på månaden, vilket gav behagliga temperaturer. Endast 9 mm regn föll i Skara vilket är extremt lite för april. Maj månad bjöd inte på några överraskningar och månaden var några plusgrader varmare än normalt medan nederbörden skilde sig inte mycket jämfört med det normala (normalperiod åren 1991-2020).

Den första sommarmånaden var torr och mycket varm och från mitten av maj fram till midsommar kom endast 5mm regn vilket förde tankarna till torrsommaren 2018 med extremt liten nederbörd under juli månad. Lagom till midsommar i år kom dock regnet som följdes av ostadigt väder och riklig nederbörd återstoden av sommaren. Årets lägsta vattennivå uppmättes den 21 juli med +119,41 M. Mellan den 6-9 augusti härjade ovädret Hans vårt rike och stora regnmängder föll på en kort tid med översvämningar som resultat. Dock klarade sig Hornborgabygden från större översvämningar, men mycket vatten strömmade till sjön i augusti och nivån steg med över 0,5 M och vattennivån stannade kring +119,95 M.

Efter en lång tid av svalare väder kom september och en stabilisering skedde i lufthavet. Det var under långa perioder med högtryck syd eller sydost om landet vilket tvingade upp lågtrycken på en nordligare bana. Vid Skara sattes nytt värmerekord för september med 15,2 grader vilket var 0,3 grader mer än rekordet från 1999. Nederbörden var något lägre jämfört med normalt och sjöns vattennivå sjönk med nästan 2 dm. Kampen mellan varm luft i söder och kall luft i norr gav omväxlande varmare och kallare temperaturer jämfört med normalperioden 1991-2020. Ett antal nederbördsfronter passerade in och gav mer nederbörd än normalt i oktober vilket gav upphov till att sjön började stiga igen i slutet av månaden och fortsatte så in till mitten av november då det blev kallare väder i slutet av månaden med flera köldgrader. Isen lade sig redan den 26 november och varade så året ut. Efter omväxlande kallt och mildare väder i början av månaden så blev det ett snabbt omslag till kallare väder i andra halvan och det snöfall lyste upp bygden. I södra Sverige medförde ovädret Pia att det blev en vit jul ända ned till Skararaborg, vilket inte tillhör vanligheterna.

Medelvattenståndet för sjön över året blev + 119,99 M och vattenståndsamplituden mellan årets högsta och lägsta vattennivå var 113 cm. Årsnederbörden slutade på 812 mm vid SMHI:s station i Skara mot normala 665 mm, vilket var 122 % jämfört med normalt. Med normalt menas medelvärdet för 30-årsperoden, 1991-2020.

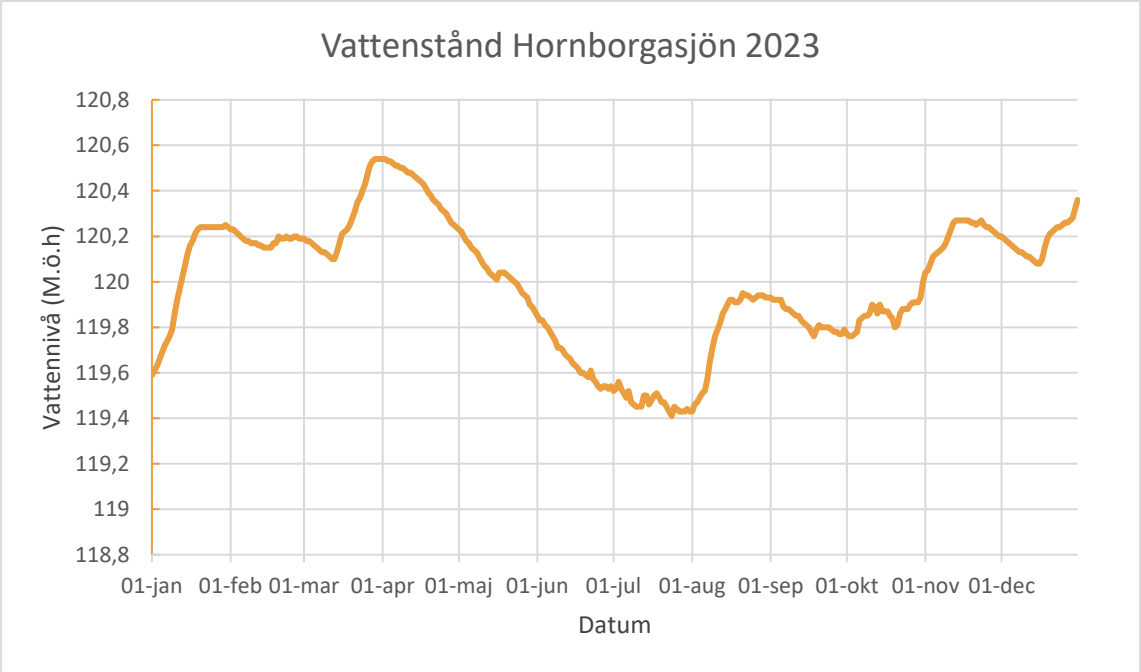

Figur 1. Vattenståndet i Hornborgasjön 2023 (data från SMHI:s pegel 108-2455 Fågeludden).

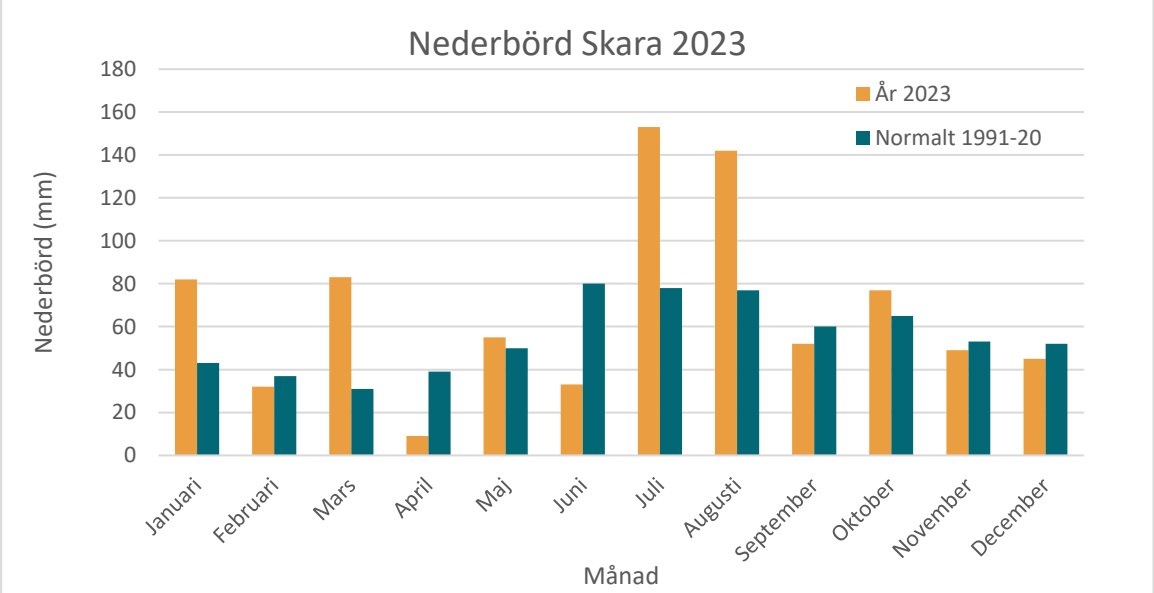

Figur 2. Nederbördsdata från SMHI:s station i Skara. De orange staplarna anger årets nederbörd och de mörkgröna anger normalvärdet från åren 1991-2020.

Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2023

Åke Abrahamsson

Syftet med Natura 2000 inventeringarna är att bevaka områdenas status genom långsiktiga uppföljningar. I huvudsak handlar detta om att räkna de fåglar som är knutna till en noga avgränsad biotop, i vårt fall Hornborgasjöns strandängar. Data samlas in om ett antal arter som sedan utgör underlag för att skapa ett index som användes vid jämförelser mellan områden. Dessutom görs en bedömning av strandängens hävd såsom betesintensitet, slåtter, förbuskning etcetera. Denna uppföljning görs under september och oktober månader.

Allmänt

Natura2000-inventeringarna innebär att fågellivet på strandängarna skall följas upp från och med är 2005. Strandängarna är indelade i 15 delområden som skall inventeras inom en period om tre år, dvs. fem områden per år. Därtill kommer fyra fasta områden som skall inventeras årligen (Hornborgamaden, Almeö, Borängen och Långeland). Se tabell 1.

Inventeringsmetoden är anpassad för att göra det möjligt att göra en uppföljning med en rimlig arbetsinsats och därigenom säkerställa att inventeringen kan genomföras även i framtiden. Resultatet rapporteras årligen till ansvariga inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Bakgrund och inventeringsmetod har beskrivits av Svensk Naturförvaltning (2005).
Den sammanlagda storleken av de marker runt Hornborgasjön som per definition klassas som strandäng är avsevärd, mer än 600 hektar. Eftersom Hornborgasjön är reglerad finns inte den påverkan på strandängarna som en helt naturlig variation av vattennivån innebär.

Hävd av olika slag är därför en förutsättning för att begreppet strandäng skall vara relevant. Hävden är i huvudsak av två slag, slåtter och inhyrt nötbete. I södra delen finns dock en betydande uppfödning av amkor och ungdjur. Omfattningen av denna verksamhet innebär att mycket stora arealer betas i naturlig jordbruksdrift. Slåtter utförs av länsstyrelsens personal och kan endast ske när eftersommar och höst är tillräckligt torra. Historiskt har sjöns strandängar utgjort en viktig resurs i det äldre jordbruket, detta framgår tydligt av lantmäteriprotokoll och jordeböcker. Sammanfattat kan man med fog säga att strandängarna i nutiden är en mycket viktig del av reservatet Hornborgasjön. Riktiga och väl avvägda skötselåtgärder är därför av avgörande betydelse för strandängarnas funktion. Utebliven eller otillräcklig hävd får omedelbart en negativ effekt på fågelfaunan.

Metod

Inventeringarna 2023 har utförts av Albin Torsson (Almeö), Petter Bohman (Rönäs), Janne Pettersson (Borängen och Långe Land), Lotta Berg (Getnäsudden), Kent Ove Hvass (Vässtorp), Edvin Klein (Hästahuvudet), Åke Abrahamsson (Vik), Christopher Magnusson och Åke Abrahamsson (Hornborgamaden).

Inventeringen utförs som en linjetaxering två gånger per säsong. Varje område besöks en gång i maj och en gång i juni månad under perioden 15 maj till 15 juni. Alla vuxna fåglar (ej års-ungar) som vistas inom strandängen antecknas.

Det är viktigt att endast bokföra fåglar som strikt finns inom gränsen för strandängen enligt fastställd karta. Överflygande fåglar och individer som inte är knutna till området antecknas separat. Området skall genomkorsas på ett sådant sätt att det täcks i sin helhet av två inventeringar. De fåglar som finns på vattenytor utanför strandlinjen räknas endast om de bedöms tillhöra strandängen. Detta kan naturligtvis vara svårt att avgöra, men individer längre ut än 25 meter räknas inte såvida det inte är uppenbart att de tillhör området. Det är önskvärt men inte alls nödvändigt att utföra inventeringen på morgonen.

Inventeringsöversikt

I översikten nedan (tabell 1) kan man se hur alterneringen mellan områdena ser ut. Alla områdena har inventerats flera gånger sedan starten 2005

Tabell 1. Förteckning över Natura 2000 områden vid Hornborgasjön och planerat inventerings år från och med 2020. Detta innebär att fyra fasta och fem alternerande områden inventeras årligen.

Område	Inventeringsår					
Hornborgamaden	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Almeö	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Borängen	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Långeland	2020	2021	2022	2023	2025	2025
Fäholmen	-	2021	-	-	2024	-
Kärrtorp	-	-	2022	-	-	2025
Getnäsudden	2020	-	-	2023	-	-
Fågeludden	-	2021	-	-	2024	-
Kalvamyren	-	-	2022	-	-	2025
Vässtorpsviken	2020	-	-	2023	-	-
Ytterberg	-	2021	-	-	2024	-
Sätunamaden	-	-	2022	-	-	2025
Rönäs	2020	-	-	2023	-	-
Båltorpsmaden	-	2021	-	-	2024	-
Hångers udde	-	-	2022	-	-	2025
Vik	2020	-	-	2023	-	-
Vadboden	-	2021	-	-	2024	-
Dagsnäs	-		2022	-	-	2025
Hästahuvudet	2020	-	-	2023	-	-

Tabell 2. Fågelförekomsten inom respektive delområde inom Natura 2000 området Hornborgasjön 2023. Tabellen redovisar samtliga förekommande arter, samt högsta antal av respektive art, som är knutna till strandängarna från de inventeringar som utförts under perioden mitten av maj till mitten av juni månad 2023. Tabellens artförteckning visar även samtliga arter som någon gång påträffats sedan inventeringarna startade. Följande förkortningar har använts; Hor = Hornborgamaden, Alm = Almeö, Bor = Borängen, Lån = Långeland, Get = Getnäsudden, Väs = Vässtorp, Rön = Rönäs, Vik = Vik Häs = Hästahuvudet.

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Get	Väs	Rö	Vik	Häs
Knölsvan	8	74	-	-	2	-	-	-	7
Sångsvan	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Snögås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grågås	105	1500	380	2	4	750	-	15	1600
Bläsgås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanadagås	10	180	-	-	-	-	-	-	8
Vitkindad gås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gravand	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Snatterand	3	13	2	-	13	-	2	-	5
Kricka	10	57	-	-	-	-	-	-	2
Gräsand	7	16	-	-	11	-	2	-	7
Årta	2	6	2	-	1	-	-	-	3
Skedand	4	4	6	-	1	-	-	-	-
Bläsand	5	-	-	-	-	-	-	-	2
Stjärtand	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Brunand	-	3	-	-	-	-	2	-	12
Vigg	-	2	-	-	-	-	1	-	6
Knipa	-	3	-	-	-	-	-	-	4
Storskrake	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rapphöna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fasan	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Skäggdopping	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Gråhakedopping	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Storskarv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rördrom	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråhäger	1	1	-	-	1	-	-	-	2
Ägretthäger	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sparvhök	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brun kärrhök	1	-	-	-	1	-	-	-	1

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Get	Väs	Rö	Vik	Häs
Fiskgjuse	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tornfalk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lärkfalk	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pilgrimsfalk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havsörn	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Röd glada	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Brun glada	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bivråk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ormvråk	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kornknarr	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sothöna	2	2	-	-	-	-	-	-	14
Rörhöna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vattenrall	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Trana	2	-	-	-	-	-	2	2	28
Strandskata	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Tofsvipa	34	43	44	10	4	1	21	10	10
Enkelbeckasin	7	6	4	11	-	2	2	3	7
Dubbelbeckasin	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Morkulla	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Storspov	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Brushane	-	2	-	-	-	-	6	-	2
Svartsnäppa	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Gluttsnäppa	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rödbena	5	6	1	-	2	6	1	-	6
Drillsnäppa	-	6	-	-	-	-	-	-	1
Grönbena	30	1	-	7	-	-	47	-	85
Skogssnäppa	-	1	-	1	-	-	-	-	1
M Strandpipare	-	10	4	-	-	-	-	-	1
S Strandpipare	-	3	-	-	-	1	-	-	-
Kärrsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mosnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dvärgmås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skrattmås	-	18	-	-	5	-	-	-	28
Fiskmås	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Havstrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråtrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fisktärna	-	-	-	-	-	-			6

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Get	Väs	Rö	Vik	Häs
Ringduva	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Skogsduva	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Större hackspett	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gröngöling	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gök	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tornseglare	2	-	-	-	3	-	-	-	8
Sånglärka	28	4	3	-	2	-	16	4	13
Ladusvala	-	-	-	-	2	-	-	-	3
Hussvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Backsvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ängspiplärka	14	1	2	6	2	-	9	7	13
Trädpiplärka	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Gulärla	27	43	10	12	12	21	35	8	16
Sädesärla	2	6	10	2	4	3	2	1	7
Näktergal	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Järnsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blåhake	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödhake	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Buskskvätta	4	-	-	3	6	2	3	5	8
Stenskvätta	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Dubbeltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Koltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Björktrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödvingetrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Törnskata	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Gräshoppsångare	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Sävsångare	28	31	6	-	7	11	25	12	4
Trastsångare	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Rörsångare	4	3	-	-	1	-	1	3	1
Kärrsångare	2	-	-	-	1	2	-	2	2
Härmsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Törnsångare	2	-	-	-	6	1	-	-	6
Ärtsångare	-	-	-	-	2	-	-	1	-
Trädgårdssångare	-	-	-	-	1	-	-	13	3
Svarthätta	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Lövsångare	-	-	2	-	2	-	-	4	6

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Get	Väs	Rö	Vik	Häs
Grönsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gransångare	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Gärdsmyg	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Grå Flugsnappare	-	-	-	-	-	-	-	-	2
S V Flugsnappare	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Entita	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blåmes	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Talgoxe	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Nötväcka	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Trädkrypare	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Nötskrika	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Skata	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kråka	-	2	-	-	2	-	-	2	7
Kaja	-	-	-	-	4	-	-	9	25
Korp	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Stare	-	50	-	-	24	-	9	3	16
M Korsnäbb	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bofink	-	-	-	-	1	-	-	-	4
Grönfink	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Stenknäck	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steglits	-	2	-	-	-	-	-	-	1
Hämpling	-	-	-	-	2	-	-	-	6
Rosenfink	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Pilfink	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Gråsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gulsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Sävsparv	23	12	6	-	5	3	12	16	12
Antal arter 2023	31	36	17	10	39	15	20	21	81

Tabell 3. Nedan visas en jämförelse mellan de fasta områdena avseende antal arter.

Antal arter - år	Hor	Alm	Bor	Lån	Summa
2023	31	36	17	10	94
2022	30	41	26	10	107
2021	24	28	20	9	81
2020	30	30	23	9	92
2019	25	22	21	8	76
2018	23	25	19	6	73
2017	41	25	17	8	90
2016	31	29	19	6	85
2015	39	17	13	7	76
2014	40	27	28	8	103
2013	30	26	23	13	92
2012	45	34	16	17	112
2011	43	45	24	17	129
2010	49	29	19	17	114
2009	45	28	22	19	114
2008	51	41	28	20	140
2007	49	40	31	17	137
2006	33	33	20	12	98
2005	35	33	34	10	112

Resultat och diskussion

För framtiden är det viktigt att vi har resurser att verkligen klara av nio områden två gånger per säsong. Flera områden är mycket stora och svåra att täcka helt.

Som framgår ovan utförs dessa Natura2000-inventeringar enligt uppdrag. Underlaget som skapas är inte tillräckligt för att mäta den häckande fågelfaunan på ett riktigt sätt och det är inte heller meningen. För att så skall kunna ske krävs det att den metod som går under namnet revirkartering används. Detta hindrar inte att resultaten mycket väl kan användas och bearbetas inom den egna verksamheten, en möjlighet som vi tar vara på fullt ut. Man kan se i tabellen ovan att antalet arter var signifikant högre under de tidiga åren än under de senare. Den troligaste förklaringen ligger förmodligen i tolkningen av strandängsbegreppet, som skall tolkas strikt.

Tabell 4. Nedan redovisas data för de fasta områdena: Almeö, Hornborgamaden, Borängen och Långeland. Över tid har vi använt nedanstående arter som mätararter när vi har redovisat strandängsinventeringarna i våra Hornborgadokument. I år tillkommer sävsångare och sävsparv.

Art	Antal 2023	Medelvärde 2015 - 2022	Medelvärde 2005 - 2014
Tofsvipa	131	81	162
Enkelbeckasin	28	20	13
Rödbena	12	20	18
Sånglärka	35	33	16
Ängspiplärka	23	41	11
Gulärla	92	121	105
Sävsångare	65	32	43
Sävsparv	41	36	56

Om man jämför resultatet för 2023 med medelvärdet för de föregående åtta åren ligger värdena tydligt under medel för rödbena, ängspiplärka och gulärla. För sånglärka är det ungefär lika. En rimlig orsak kan vara högvattnet i våren 2023 som varade in i häckningstiden.

Jämför man medelvärdet för den första perioden med den andra finner vi att alla arter har ett högre värde i den senare perioden utom för tofsvipa. Sävsångare och sävsparv diskuteras nedan. Data för tofsviporna får betraktas med särskild försiktighet med tanke på att det görs endast två inventeringar per säsong. Här kan flockar efter häckningen finnas redan i juni. Utvecklingen för ängspiplärka är anmärkningsvärd och kan inte förklaras med ändrad markanvändning eller någon annan känd parameter. Det kommer att göras en detaljstudie av flera områden under det kommande året när det gäller ängspiplärkorna vid Hornborgasjön.

I år tillkommer sävsångare och sävsparv i tabellen. Man har allmänt ansett att sävsångarna blir fler över tid medan sävsparvarna blir färre, vilket även återspeglas i diagrammen.

Inventeringarna har pågått sedan 2005 och det är frestande att försöka göra en subjektiv jämförelse med motsvarande marker utanför reservatet, och det är ganska tydligt att fågellivet på Hornborgasjöns strandängar mår bra och att den mix av slåtter och bete som skötseln innebär är positiv.

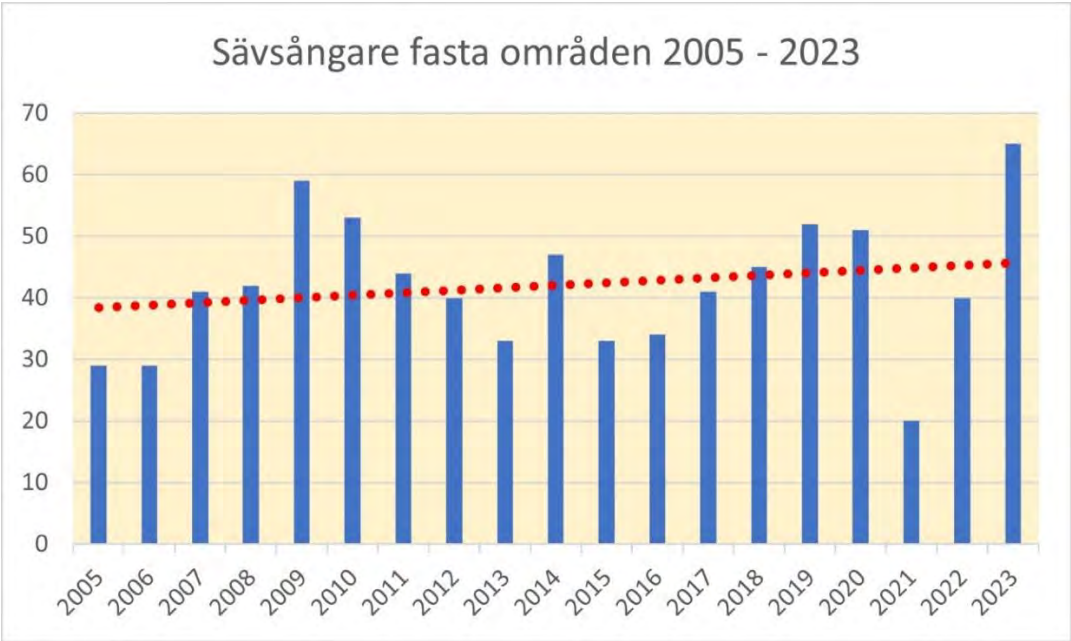

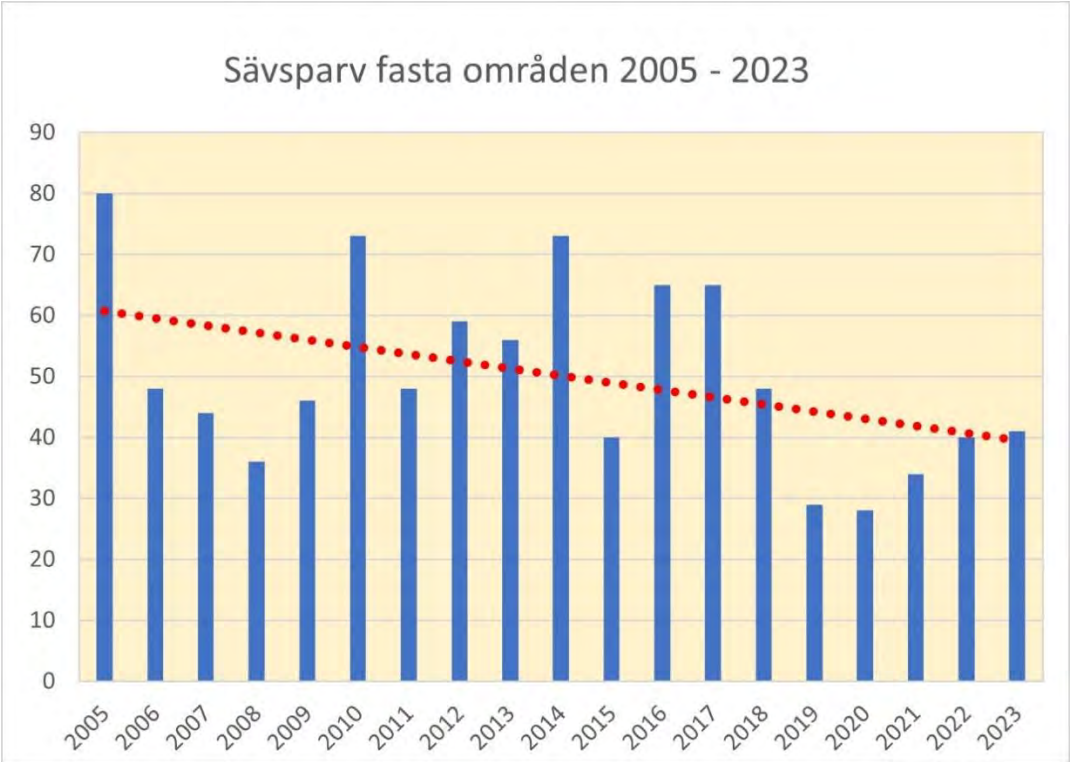

Figur 1a och 1b. Sävsparv respektive sävsångare under perioden 2005-2023. Som antyds ovan uppvisar sävsparven en negativ trend medan sävsångarens är svagt ökande. Man måste ta i beaktande att underlaget är mycket bräckligt med endast två inventeringstillfällen per år.

Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2023

Åke Abrahamsson

Syftet med projektet är att årligen räkna och följa upp förekomsten av de olika arter simfåglar som utnyttjar Hornborgasjön som rastlokal under vår och höst i linje med vad som sägs i den skötselplan som antogs i samband med höjningen av vattennivån 1995 och bildandet av naturreservatet. Räkningarna i sin nuvarande form startade 1991, dessförinnan hade räkning av rastande simfåglar i Hornborgasjön bedrivits sedan 1960-talet. Resultatet från perioden 1991 till 2004 har sammanställts i Hornborgadokumentet 2004. En sammanställning av räkningarna 2005 – 2019 publicerades i Hornborgadokumentet 2019. Högvatten är kännetecknet för det gångna året, ett tillstånd som höll i sig hela året.

Metod

Sjön är indelad i nio delområden och räkningarna utförs från de punkter som anges i en fastställd inventeringskarta. Se figur 1. Fågeltornen som finns runt sjön skall användas i första hand, därutöver används andra naturliga höjder utmed sjön som komplement. Svårighetsgraden har ökat i samma takt som tidigare gränsmärken i form av rester av den tidigare vegetationen försvunnit. Detta kompenseras med att det är i stort sett samma personal som räknar år efter år. Under våren utförs räkningarna veckovis med början i slutet av mars och fram till och med första veckan i maj. Vi justerar inte perioden efter hur sen eller tidig våren är, detta synsätt innebär en form av standardisering. Under hösten utförs räkningarna i mitten av respektive månad från augusti till december eller så länge som det är isfritt. Vi räknar på den lördag som infaller närmast den femtonde i månaden. Dessutom är det en målsättning att våra räkningar skall ingå i de internationella räkningarna.

Områdesindelningen under hösten är densamma som under våren, dock räknas den södra delen av sjön genom paddling när vattenståndet så tillåter. Simfåglar är med vår definition vidast möjliga begrepp men tranor ingår inte, inte heller skrattmås om våren. Honor och hanar av änderna separeras vid vårräkningarna. Vi har även sett det som värdefullt att notera rovfåglarna och då inte minst sjöns havsörnar. En sammanställning av dessa görs områdesvis i en särskild redovisning vid varje räkning.

Resultaten vägs inte på något vis utan det är originalprotokollens siffror som redovisas nedan. Om någon av observationerna skall granskas av regional rapportkommitté ansvarar observatören själv för detta och det påverkar inte resultatet.

Resultatet

Våren

Under våren 2023 genomfördes sju veckovisa räkningar med start den 25 mars. De första simfåglarna anlände redan i februari med dominans av gäss och dykänder. Under senare år har vi sett isläggning omväxlande med öppet vatten under hela vintertiden. Våren präglades av ett extremt högvatten som för första gången nådde högre än högsta högvatten enligt vattendomen. Detta innebar att maderna var översvämmade under lång tid och där födosökte stora mängder simänder och gäss. Alla simfåglarna på maderna gjorde det svårt att räkna eftersom flera av våra områden plötsligt blev minst dubbelt så stora. Ändå nådde vi den högsta totalsiffran på många år; drygt 26 000 den 8, april. Se tabell ett nedan. Detta innebar att flera arter simänder

nådde sitt högsta vår-antal någonsin; krickorna blev 7500 ex, bläsänderna 3500 och stjärtänderna 800 i början av april. Skedänderna och snatteränderna förbättrade sina antal jämfört med året innan. Se tabell 3.

När vi startar våra räkningar i slutet av mars har många gäss och sångsvanar redan flyttat förbi. Av det skälet har vi inte någon mindre sångsvan i protokollen detta år, en art som även var en mycket sparsam rastare våren 2023. Knölsvanarnas antal hamnade långt under genomsnittet, orsaken kan vara det höga vattenståndet. Se artikeln om Hornborgasjöns svanar. Grågässen orkade nätt och jämnt över 550 individer, de blir färre för varje år under häckningstiden. För bläsgässens del blev det ännu en vår med fler än 500 ex, men det är svårt att veta hur många fler på grund av stor rörlighet. Knipor och i synnerhet storskrakar har till stor del passerat när vi startar våra räkningar ändå blev antalet storskrakar relativt bra och kniporna satte ännu en gång ett högsta antal genom tiderna.

Ett studium av tabell 3 ger en överblick av hur antalen av sjöns simfåglar och några vadararter har utvecklats. Man skall veta att räkningarna förr i tiden ofta startade i anslutning till islossningen. Tabell 3 antyder inte några trender, den visar endast när det högsta antalet uppnåddes. Om detta datum ligger långt tillbaka i tiden ger det ändå en indikation om att någon förändring kan ha inträtt. Antalet för årtorna är ett gott exempel. I dokumentet för 2019 sammanställdes 2005 – 2019 med trender för ett stort antal arter. Femtonårsperioden därförinnan redovisas i dokumentet 2004. Man bör således ta en titt i dokumenten bakåt för få en fullständig bild av hur utvecklingen ser ut. De flesta tidigare dokument från 2000-talet finns på vår hemsida att ladda ner. En amerikansk kricka fanns med i räkningen den 8.4, senare i maj en rödspov, Det finns även skäl att nämna två smålommar, en art som är mycket ovanlig i protokollen.

Hösten

Fyra räkningar genomfördes under hösten med start den 12 augusti och det blev inte någon decemberräkning på grund av tidig isläggning. Om hösten 2022 skrev vi att detta var den mest spektakulära fågelhösten hittills. Under september och oktober nådde vi osannolika rekordsiffror av flera arter. Hösten 2023 blev den motsatta, totalsiffran för oktober blev 10 617; den lägsta under 2000-talet. Se figur 1.

Vad som skiljer hösten 2023 från de flesta höstarna under 2000-talet är det mycket höga vattenståndet. Det kan ha inneburit svårigheter för simänderna att hitta föda. För dykänderna däremot, borde det inte ha haft någon betydelse, men antalen för vigg och brunand blev inte nämnvärt högre än för torråret innan, detta gäller även för kniporna. I tabell 3 kan man se en sammanfattning av antalen samt vilket som är det högsta antalet under mätperioden samt när detta inträffade. Ovanligare fåglars uppträdande brukar vi inte fånga vid räkningarna, men skräntärnorna blev 62 vid augustiräkningen. Vi samma tillfälle hittades först en småtärna, sedan tre (och vid en kontroll senare samma dag visade de sig vara sju). Vid oktoberräkningen sågs en ringand i den södra delen av sjön. Se tabell 2.

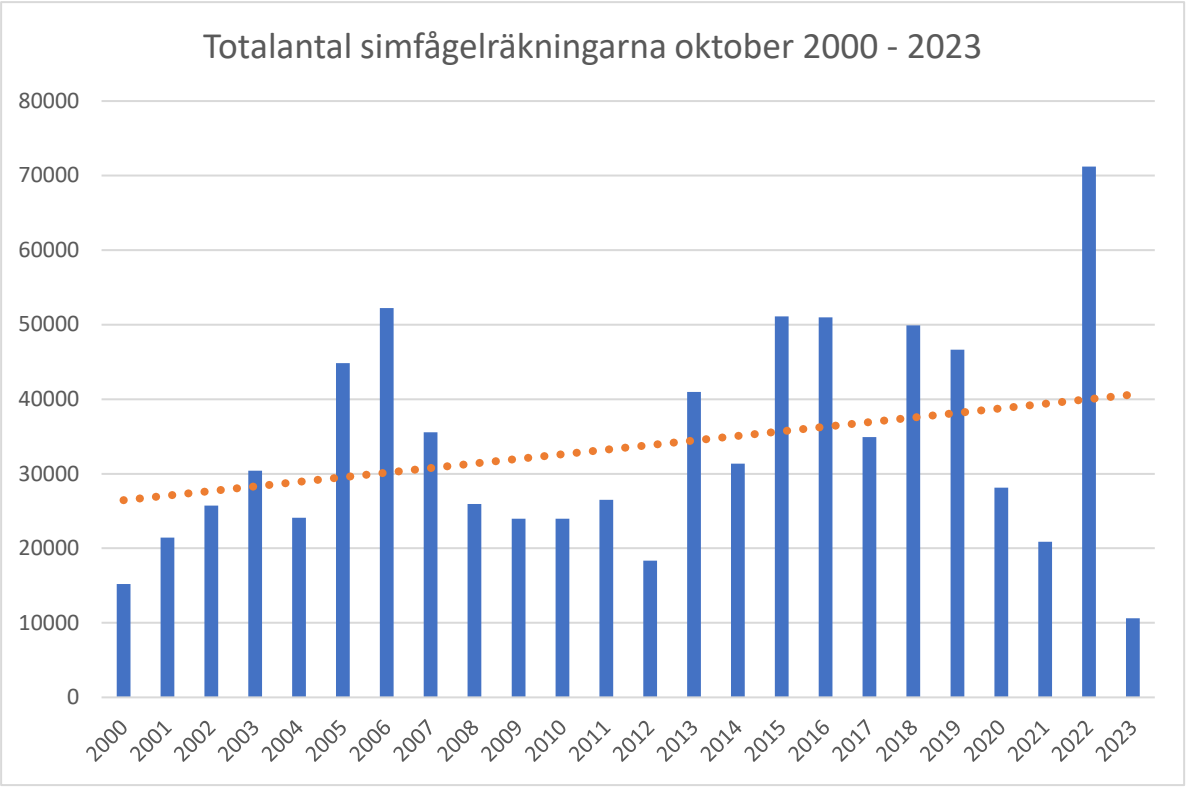

Figur 1. Totalantal simfåglar oktober månad 2000 – 2023. Den stora nedgången mitt i diagrammet finns det inte någon entydig förklaring till. Våren 2012 var våt och kall. Det regnade i stort sett hela juni; Hornborgasjön steg 33 centimeter under tio dagar mellan den 22 juni och den 2 juli. En dålig häckningssäsong för många simfåglar är en möjlig orsak. Å andra sidan syns inte den här nedgången alls lika tydligt i septembermaterialet. Sett över hela 2000-talet är trenden tydligt positiv. Den är ännu tydligare om man använder september som underlag.

Vadarna

Vanligtvis handlar simfåglar om änder och gäss, men vi räknar även vadarfåglarna. Den sista dagen under våren som ingår i räkningen tillkom för några år sedan för att vi ville få med något av vadarnas vårflyttning. Detta lyckas inte alltid men från räkningen den 6 maj tar vi med oss 551 grönbenor, ett antal som saknar motstycke under senare år. Vadarna var betydligt fåtaligare än förväntat under sensommar och höst, detta på grund av den höga vattennivån; således uteblev helt de fantastiska vadarkvällarna vid Utloppet under högsommaren som vi blivit vana vid. Även om antalen var blygsamma lyckades vi ändå få med de flesta arterna under augusti- och septemberräkningarna. De arter som är viktigast är förstås de som även tillhör Hornborgasjöns häckfågelfauna, om hösten är det enkelbeckasin och tofsvipa. Det högsta antalet enkelbeckasiner under någon höst är 431, en notering som har några år på nacken. I vår sammanställning av Natura2000-materialet kan man ta del av dessa arters, och några till, förekomst om våren. Enkelbeckasinerna om hösten når ett större antal om det finns tid och möjlighet till ”beckasintramp” på maderna som en del i inventeringen. Det är därför vanskligt med en jämförelse av dessa mellan åren.

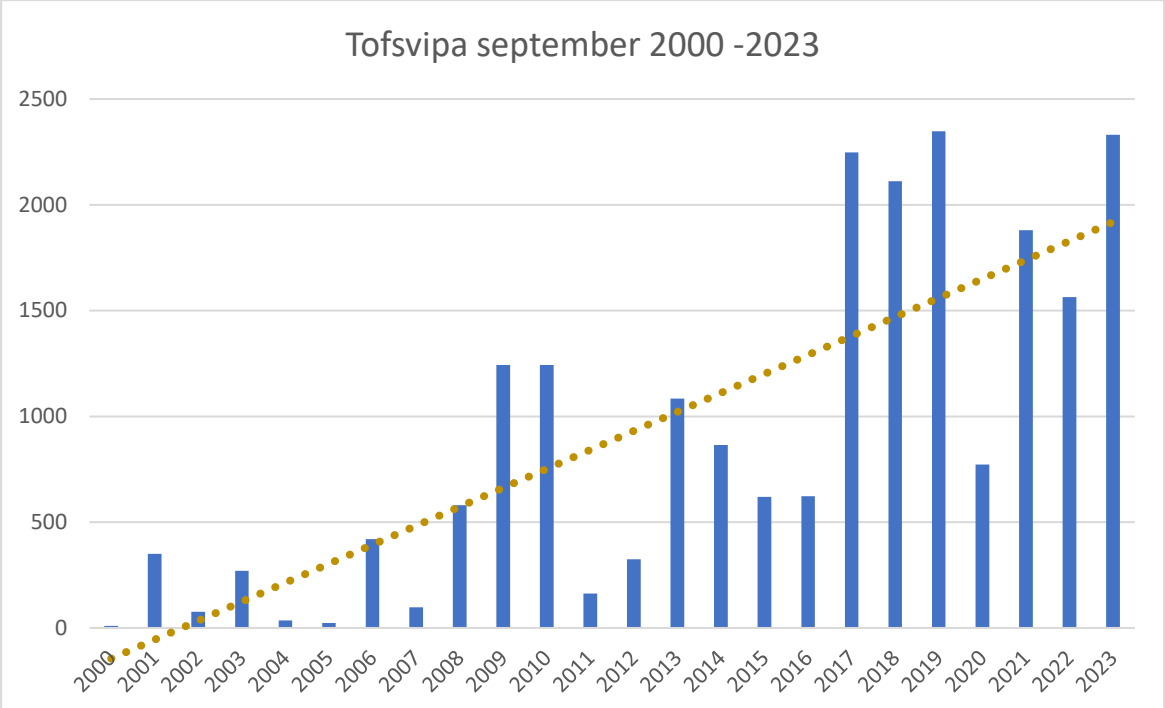

Figur 2. Tofsvipa, septemberräkningen 2000 – 2023. De höga staplarna borde representera lågvattenhöstar och det gör de också, men notera att lika mångatofsvipor rastade högvattenhösten 2023. Trots att de minskar kraftigt i jordbrukslandskapet är trenden för de rastande viporna starkt positiv.

Tofsviporna minskar kraftigt i jordbrukslandskapet, över stora områden är de helt försvunna. Man kan se att de riktigt stora antalen inträffar under lågvattenåren när frilagda bottnar finns i överflöd att rasta på. Det finns emellertid avvikelser i detta; 2021 var det ett relativt högt vattenstånd, (119,40 den första augusti). Det gångna året, 2023, har vi i färskt minne med ett synnerligen högt vattenstånd men ändå når viporna sitt näst högsta värde under undersökningsperioden mätt i september månad. När man betraktar materialet bör man vara medveten om att vi inte alltid fångar den verkliga volymen eftersom viporna alternerar mellan sjön och fälten.

Häckningar 2023

Sedan något år tillbaka finns här en översikt av ändernas häckning i Hornborgasjön. Det kan finnas ett värde i att ägna detta viktiga ämne en kommentar, även om någon systematisk inventering inte sker.

Flertalet data är insamlade under juli månad. Många gräsänder har häckat färdigt vid denna tid eller har stora ungar. En slättsjö som Hornborgasjön är inte rätt häckningsmiljö för krickorna, som förmodligen hellre söker sig till Hjortronmossen, för att ta ett exempel. Jag har använt data från ett litet fåtal rapportörer för att i möjligaste mån undvika dubbelräkning.

Många besökare rapporterar viggkullar som är lätta att upptäcka eftersom de ofta uppträder ute på det öppna vattnet. Vidstående tabell är inte heltäckande på något vis, utan redovisar i

huvudsak kullar som setts från Fågeludden, Utloppet och Ore backar-Korpabo. Almeö och Södra Sätunaviken saknas i materialet för att ta ett exempel. Ändå är det ett relativt kvalificerat mått på Hornborgasjön som häckningsmiljö för våra vanliga arter av änder. Ännu värdefullare blir det med tanke på att vi stort sett saknar sådana data i övrigt.

Resultatet beträffande antalet kullar är som följer: gräsand 13, kricka 1, skedand 8, snatterand 13, brunand 2, vigg 20.

Tack

Simfågelräkningarna vid Hornborgasjön är ett lagarbete, där det krävs stor kunskap om artbestämning och områdenas avgränsningar samt att det måste göras noggranna anteckningar. Totalt har 17 personer deltagit i räkningarna under 2023; Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Musse Björklund, Petter Bohman, Christer Blank, Markus Flensén, Jörgen Fritzson, Peder Hedberg Fält, Magnus Hallgren, Kent Ove Hvass, Edvin Klein, Lennart Lundh, Janne Pettersson, Manne Ryttman, Erik Tornberger, Albin Torsson samt Eric Torsson.

Tabell 1. Sammanställning över resultaten från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön våren 2023.

Art – datum för räkning	25.3	1.4	8.4	15.4	22.4	29.4	6.5
Knölsvan *Cygnus olor*	197	188	131	170	236	391	473
Sångsvan *C. cygnus*	257	419	287	87	25	8	52
Svart svan *Cygnus atratus*	-	-	-	-	-	1	1
Sädgås *Anser fabalis*	-	-	-	-	13	-	-
Blässgås *A. albifrons*	123	507	477	451	389	3	61
Grågås *A. anser*	457	1366	622	579	513	578	552
Grågås x Kanadagås *A an X B can*	2	-	2	1	2	1	-
Spetsbergsgås *A brachyrhynchus*	-	-	13	-	-	-	-
Kanadagås *Branta canadensis*	131	455	188	121	86	83	67
Vitkindad gås *B. leucopsis*	-	51	98	45	131	-	4
Bläsand *Anas penelope*	263	1264	3523	3013	1349	1114	449
Snatterand *A. strepera*	35	72	184	167	141	163	74
Kricka *A. crecca*	362	3363	7264	6706	3543	2511	950
Amerikansk kricka *A. caroliensis*	-	1	-	-	-	-	-
Gräsand *A. platyrhynchos*	502	1181	1256	717	272	246	218
Stjärtand *A. acuta*	89	161	451	789	709	420	22
Årta *A. querquedula*	-	-	1	5	16	21	12
Skedand *A. clypeata*	2	-	63	300	124	197	83
Brunand *Aythya ferruginea*	185	342	269	238	188	125	86
Bergand *Aythya marila*	-	-	-	-	7	4	4
Vigg *A. fuligula*	501	1631	3754	3662	4285	4747	3095
Sjöorre *Melanitta nigra*	-	3	-	3	-	4	-
Svärta *Melinitta fusca*	-	-	-	1	-	-	-
Knipa *Bucephala clangula*	4309	4232	4309	3234	1214	992	954
Salskrake *Mergus albellus*	117	190	179	150	72	53	14
Småskrake *M. serrator*	-	-	-	10	18	12	2
Storskrake *M. merganser*	254	451	132	46	41	10	13
Alfågel *Clangula hyemalis*	-	-	-	-	3	-	-
Ejder *Somateria molissima*	-	-	-	1	-	-	-
Smådopping *T. ruficollis*	-	-	1	-	-	-	-
Skäggdopping *Podiceps cristatus*	84	138	280	287	457	391	390
Gråhakedopping *P. grisegena*	9	34	132	130	126	186	122
Svarthakedopping *P. auritus*	1	-	6	12	46	12	-
Svarthalsad dopping *P. nigricollis*	-	4	39	66	71	85	53
Smålom *Gavia stellata*	-	1	-	1	-	-	-
Storskarv *Phalacrocorax carbo*	23	100	76	138	93	48	59
Gråhäger *Ardea cinerea*	10	13	65	13	10	9	10
Ägretthäger *Casmerodius albus*	3	-	-	-	5	3	5
Vit stork *Ciconia ciconia*	-	-	-	-	-	-	-
Rördrom *Botaurus stellaris*	3	-	-	1	4	3	5
Vattenrall *Rallus aqaticus*	3	-	-	-	-	1	3
Sothöna *Fulica atra*	634	1193	1113	785	474	357	262
Rörhöna *Gallinula chloropus*	-	-	-	-	-	3	1

Art – datum för räkning	25.3	1.4	8.4	15.4	22.4	29.4	6.5
Strandskata *Haemat. ostralegus*	1	-	13	9	1	10	5
Ljungpipare *Pluvialis apricaria*	-	-	-	-	-	-	-
M. strandpipare *Char. dubius*	-	-	-	2	-	2	6
S. strandpipare *Char. Hiaticula*	-	-	-	-	-	-	2
Tofsvipa *Vanellus vanellus*	107	572	163	237	313	313	197
Brushane *Philomachus pugnax*	-	-	-	-	-	6	94
Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*	1	36	90	60	90	142	49
Rödspov *Limosa limosa*	-	-	-	-	-	1	-
Storspov *Numenius arquata*	-	3	13	85	6	3	5
Småspov *Numenius phaeopus*	-	-	-	-	-	1	-
Ljungpipare *Pluvialis apricaria*	-	-	-	-	10	-	-
Svartsnäppa *Tringa erythropus*	-	-	-	-	-	4	21
Rödbena *T. totanus*	-	4	17	21	36	68	65
Gluttsnäppa *T. nebularia*	-	-	-	-	-	21	51
Skogssnäppa *T. ochropus*	-	1	5	8	24	9	10
Grönbena *T. glareola*	-	-	-	-	1	77	551
Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*	-	-	-	-	-	9	57
Fiskmås *Larus canus*	7	439	103	73	13	5	11
Gråtrut *L. argentatus*	218	729	317	117	45	28	27
Kaspisk trut *Larus cachinnans*	-	-	-	1	-	-	-
Havstrut *L. marinus*	-	33	15	7	-	1	1
Dvärgmås *Hydrocoloeus minutus*	-	-	-	-	-	3	6
Fisktärna *Sterna hirundo*	-	-	-	-	2	54	153
Svarttärna *Chlidonias niger*	-	-	-	-	-	-	3
Kungsfiskare *Alcedo atthis*	-	-	-	-	-	1	-
Summa	8 696	19 301	26 099	22 487	15 080	10 632	9 502

Tabell 2. Sammanställning över resultaten från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön hösten 2023.

Art – datum för räkning	12.8	16.9	22.10	11.11
Knölsvan *Cygnus olor*	1652	1417	1594	863
Sångsvan *C. cygnus*	62	28	11	14
Blässgås *Anser albifrons*	-	-	-	2
Spetsbergsgås *A. brachyrhynchus*	-	-	1	-
Grågås *A anser*	1339	8167	102	2402
Grågås x Kanadagås *A anser x B can.*	-	-	-	1
Kanadagås *Branta canadensis*	85	205	2	892
Vitkindad gås *B.leucopsis*	-	-	-	15
Bläsand *Anas penelope*	1293	5442	1208	1308
Snatterand *A. strepera*	421	1352	182	148
Kricka *A. crecca*	1456	3817	895	1377
Gräsand *A. plathyrynchos*	2182	1070	885	1191
Stjärtand *A. acuta*	10	156	138	59
Årta *Anas querquedula*	-	-	-	-
Skedand *A. clypeata*	18	320	205	140
Brunand *Aythya ferruginea*	955	5531	1230	967
Vigg *A. fuligula*	294	1524	1091	973
Bergand. *A marila*	-	-	12	7
Ringand *A collaris*	-	1	-	-
Svärta *Melanitta fusca*	-	-	1	-
Sjöorre *M. nigra*	-	-	-	-
Alfågel *Clangula hyemalis*	-	-	-	-
Knipa *Bucephala clangula*	148	449	559	717
Salskrake *Mergus albellus*	2	1	115	112
Storskrake *M. merganser*	2	449	116	170
Småskrake *M. serrator*	-	-	-	1
Smådopping *Tachybaptus ruficollis*	2	5	5	2
Skäggdopping *Podiceps critatus*	101	188	74	35
Gråhakedopping *P. grisegena*	4	2	-	1
Svarthakedopping *P. auritus*	2	2	-	-
Svarthalsad dopping *P. nigricollis*	5	7	-	-
Storlom *Gavia arctica*	-	-	-	1
Storskarv *Phalacrocorax carbo*	291	265	94	28
Ägretthäger *Egretta alba*	-	54	14	32
Gråhäger *Ardea cinerea*	17	25	4	18
Sothöna *Fulica atra*	1117	4355	1432	554
Rörhöna *Gallinula chloropus*	1	2	-	-
Vattenrall *Rallus aqaticus*	1	-	-	-
Större strandpipare *Charadr. hiaticula*	16	19	-	-
Mindre strandpipare *Ch. dubius*	-	-	-	-
Ljungpipare *Pluvialis apricaria*	1	-	-	-
Kustpipare *P.squatarola*	4	3	-	-
Tofsvipa *Vanellus vanellus*	1539	2331	617	34

Art – datum för räkning	12.8	16.9	22.10	11.11
Kärrsnäppa *Calidris alpina*	46	65	10	-
Kustsnäppa *C. canutus*	4	-	-	-
Spovsnäppa *C. ferruginea*	2	1	-	-
Småsnäppa *C. minuta*	1	1	-	-
Enkelbeckasin *G. gallinago*	97	107	27	-
Dvärgbeckasin *G. minimus*	-	1	-	-
Brushane *Philomachus pugnax*	5	3	-	-
Svartsnäppa *Tringa erythropus*	3	-	-	-
Rödbena *T. totanus*	7	-	-	-
Gluttsnäppa *T. nebularia*	14	1	-	-
Grönbena *T. glareola*	23	-	-	-
Skogssnäppa *T. ochropus*	4	1	-	-
Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*	12	-	-	-
Skrattmås *Chroicocephalus ridibundus*	129	25	13	-
Fiskmås *L .canus*	18	6	11	-
Gråtrut *L. argentatus*	18	9	13	4
Havstrut *L. marinus*	-	-	1	-
Skräntärna Hudroprogne tschegrava	62	-	-	-
Fisktärna *S. hirundo*	267	-	-	-
Småtärna *S. albifrons*	1	-	-	-
Svarttärna *Chlidonias niger*	39	-	-	-
Kungsfiskare *Alcedo atthis*	-	1	-	-
Summa	13 793	37 117	10 670	12 085

Figur 3. Utloppet, september 2023. En av de lokaler från vilka simfågelräkning genomförs. Foto: Lotta Berg

Tabell 3. Här jämförs de högsta registrerade antalen för några våtmarksarter under räkningarna 1991 till 2022 (Se Hornborgadokumentet 2004 samt 2019) med resultaten från 2023. Siffran efter antalet anger vilket år detta uppnåddes. En * före antalet anger att det uppnådda antalet 2023 är det högsta någonsin. Kolumn två och tre avser åren 1991 – 2022. Kolumn fyra och fem avser år 2023.

	Simfågelräkningar 1991 – 2022		Simfågelräkningar 2023	
Art	Vår	Höst	Vår	Höst
Knölsvan *Cygnus olor*	1465-15	3190-15	473	1652
Sångsvan *C. cygnus*	3220-13	293-15	419	62
Grågås *Anser anser*	2602-13	11315-21	1366	8167
Kanadagås *Branta canadensis*	779-18	857-15	455	*892
Bläsand *Anas penelope*	2690-21	22174-18	*3523	5442
Snatterand *A. strepera*	310-07	3999-15	184	1352
Kricka *A. crecca*	3850-01	28414-22	*7264	3817
Gräsand *A. platyrhynchos*	2080-18	6907-16	1256	2182
Stjärtand *A. acuta*	450-20	1564-22	*789	156
Årta *A. querquedula*	88-93	111-94	21	-
Skedand *A. clypeata*	197-03	1217-19	*300	320
Brunand *Aythya ferruginea*	970-05	10500-06	342	5531
Vigg *A. fuligula*	5105-09	2596-10	3754	1524
Knipa *Bucephala clangula*	3974-18	1471-14	*4309	559
Salskrake *Mergusalbellus*	407-16	722-13	190	115
Storskrake *M. merganser*	1750-10	1150-09	451	449
Skäggdopping *Podiceps cristatus*	1360-08	833-09	457	188
Gråhakedopping *P. grisegena*	328-11	37-06	186	4
Svarthakedopping *P. auritus*	39-96	8-06	*46	2
Storskarv *Phalacrocorax carbo*	440-01	560-00	138	291
Sothöna *Fulicaatra*	9600-06	21100-04	1193	4355
Tofsvipa *Vanellusvanellus*	850-03	3372-18	572	2331
Rödbena *Tringatotanus*	90-09	5-97	68	7
Storspov *Numeniusarquata*	234-21	20-12	85	-
Enkelbeckasin *G. gallinago*	315-22	431-13	142	10

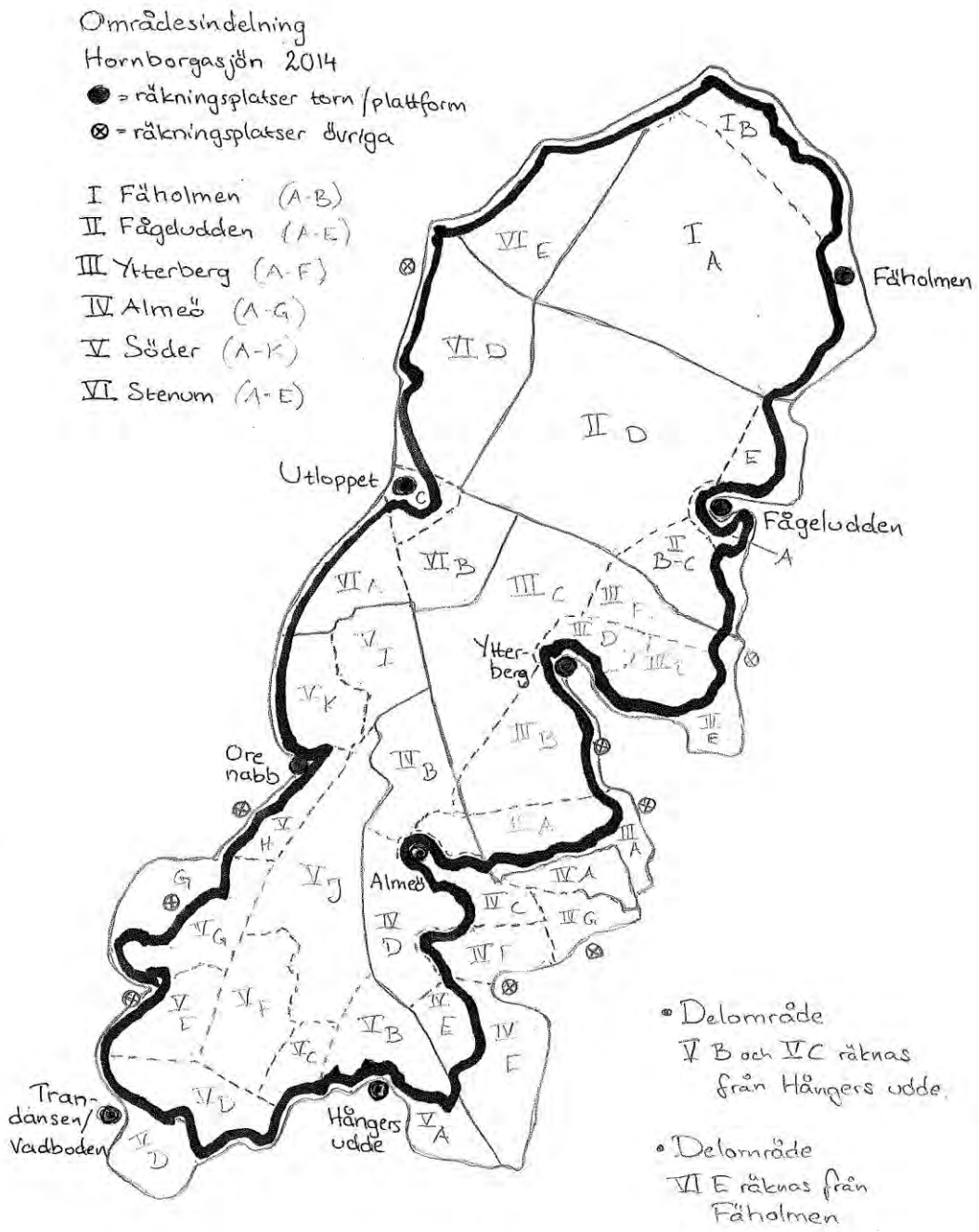

Figur 4. Karta över Hornborgasjön med de viktigaste punkterna för simfågelräkningarna 2023.

Doppingar i Hornborgasjön 2023

Peder Hedberg Fält

Inledning

Projektet startades upp redan 1981 (Karlsson 1982) men år 1985 övertog Lars-Erik Johansson och Hans-Erik Johansson ansvaret och drev projektet fram till 1999. Från år 2000 övertog jag själv ansvaret som projektledare och har årligen genomfört inventeringen av häckande doppingar. Under 2000 och 2001 samt 2005 till 2007 räknades samtliga par häckande eller revirhävdande doppingar i sjön samt antalet kullar av svarthakedopping och svarthalsad dopping. På grund av tidsbrist åren 2002 till 2004 samt 2008 och framåt har jag koncentrerat mig i första hand följa upp häckande svarthalsad dopping och svarthakedopping samt häckningsframgången för de båda arterna. Gråhakedopping och skäggdopping har inventerats sporadiskt sedan 2008 och senast större inventeringar av gråhakedopping utfördes var 2016, 2019 och 2021.

Inventeringarna är dels till för att följa upp förändringarna hos de olika arterna av häckande doppingar i samband med sjöns restaurering, men även för att kontrollera beståndens storlek och sammansättning i relation till sjöns ekologiska system, främst sjöns fiskfauna. Numera sker också regelbundna inventeringar av fiskfaunan i sjön av Vattenenheten på Länsstyrelsen. Numera görs dessa provfisken vartannat år och utfördes i år 2023.

Metodik

Under tiden 15 april och 15 juli har inventeringar efter antalet häckande par hos svarthakedopping och bon av svarthalsad dopping genomförts. Inventering av gråhakedopping har främst ägt rum från 15 april till 15 maj. Inventeringarna har utförts från olika observationsplatser runt sjön så att alla delområden har täckts upp. Indelningen av dessa områden är detsamma som används vid simfågelräkningarna. Boräkning av svarthalsad dopping genomfördes den 16 maj från kanot samt 6 boräkningar av kolonin i Lagunsjön har vilka har utförts från tornet i Naturum. Södra delens tätare buskområden har också fått inventerats från kanot då det inte gått att inventera dessa från land.

Metod för inventeringarna följer i stort de anvisningar som Svensson (1976) angivit för inventering av vattenfåglar. För svarthalsad dopping har häckande par beräknats utifrån antalet bebodda bon vid respektive kolonin. Hos svarthakedopping och gråhakedopping har häckande par angetts då påbörjade eller bebodda bon har observerats eller då par har noterats under större delen av inventeringsperioden inom ett begränsat område av sjön. Observationer av aktuella arter har vid varje besök prickats in på kartor eller på annat sätt noteras för respektive delområde. Observationerna har sedan förts över på artkartor, varefter utvärdering har gjorts.

Resultat

Svarthakedopping

De första svarthakedoppingarna observerades utanför Fågeludden den 25 mars och därefter har arten regelbundet observerats i sjön under hela säsongen fram till slutet av oktober. Som mest

observerades 46 ex rastande svarthakedoppingar den 22 april i samband med fältstationens totalräkning i sjön. Från mitten av maj till midsommar har mellan 2 och 4 fåglar varit synliga och främst i området mellan Ytterberg och Fågeludden. Ett par sågs i södra sjödelen i mitten av april och framåt till slutet av maj. Vid inventering den 12 juni lokaliserades ett bo med ruvande fåglar, vilket är ovanligt att påträffa i sjön (figur 2). Tre till fyra ungfåglar sågs utanför Fågeludden i slutet av juli, så kanske kunde ha varit ungar från detta par. Dock är detta inte så stor sannolikhet då ingen kull noterades tiden emellan. Mest troligt var detta ungfåglar som häckat i annat område än Hornborgasjön. Annars är det intressant med par som förekommer i södra delen då det finns bättre förutsättningar för bobygge där än i norra delen av sjön.

Svarthalsad dopping

Årets första svarthalsade doppingar dök upp i sjön den 25 mars. I samband med årets simfågelräkningar ökade antalet från till 39 fåglar den 8 april till 66 fåglar den 16 april. Årets högsta notering från fältstationens räkning i sjön slutade på 85 individer den 30 april. Nästan samtliga fåglar höll till söder och väster om Almeö vid de måskolonier som förekommer där. Kring mitten av april sågs paren bygga på flera olika platser vid sjön, nämligen Dagsnäs udde, Lagunsjön, Sätunaviken och Blockholmarna. Det var dock bara utanför Blockholmarna och Lagunsjön som kolonierna bestod och växte vidare. Vid totalinventering den 16 maj hittades totalt 78 bon i hela sjön fördelat på 15 bon i Lagunsjön och 63 bon vid Blockholmarna (figur 1). Inga kolonier fanns söder om Almeö, där de häckat under lång tid tidigare. En koloni med 37 bon hittades på en flytö öster om Utloppet den 12 juni, vilket skulle innebära att dessa par genomfört omläggningar eller till och med häckat igen.

Häckningsutfallet var ungefär som tidigare år. Däremot var häckningsutfallet väldigt dåligt från de två första kolonierna då endast 12 kullar hittades i mitten och slutet av juni. Däremot lyckades de par som häckade om, då inte mindre än 25 kullar registrerades i början av juli. Flertalet av kullarna var koncentrerade kring området mellan Utloppet och gamla huvudkanalen.

Tabell 1. Antalet häckande par av svarthalsad dopping och svarthakedopping i Hornborgasjön 2023.

Svarthakedopping	1
Svarthalsad dopping	78

Referenser

Karlsson, T. 1982. Doppingar. I: *Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981.* sid 52-60. *Hornborga-dokument nr 2. Statens naturvårdsverk och Länsstyrelsen i Skaraborgs län.*

Svensson, S. 1976. Inventering av vattenfåglar. Stencil. Lunds universitet.

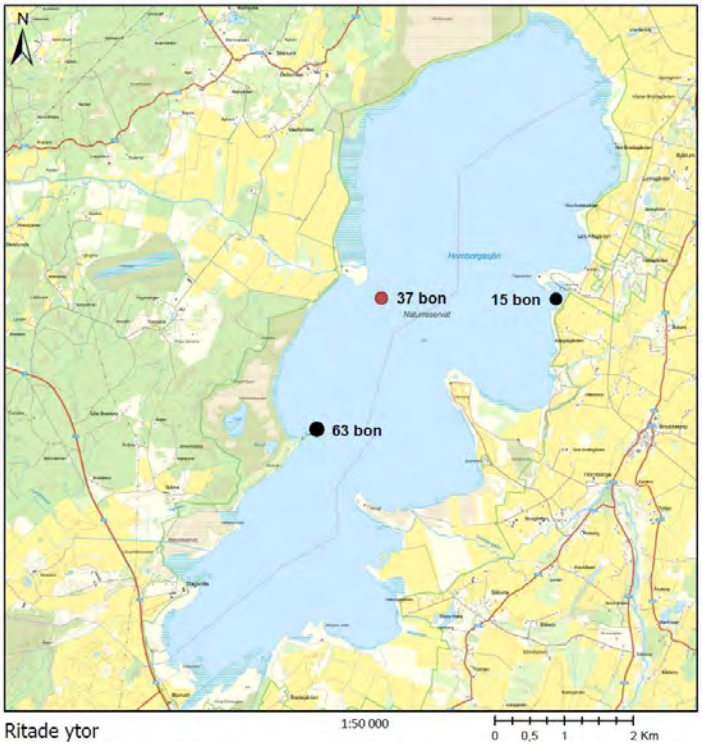

Figur 1. Antalet bon och kolonier av svarthalsad dopping i Hornborgasjön 2023. Kolonin med röd markering är främst omläggningar från de två första kolonierna (svarta markeringar).

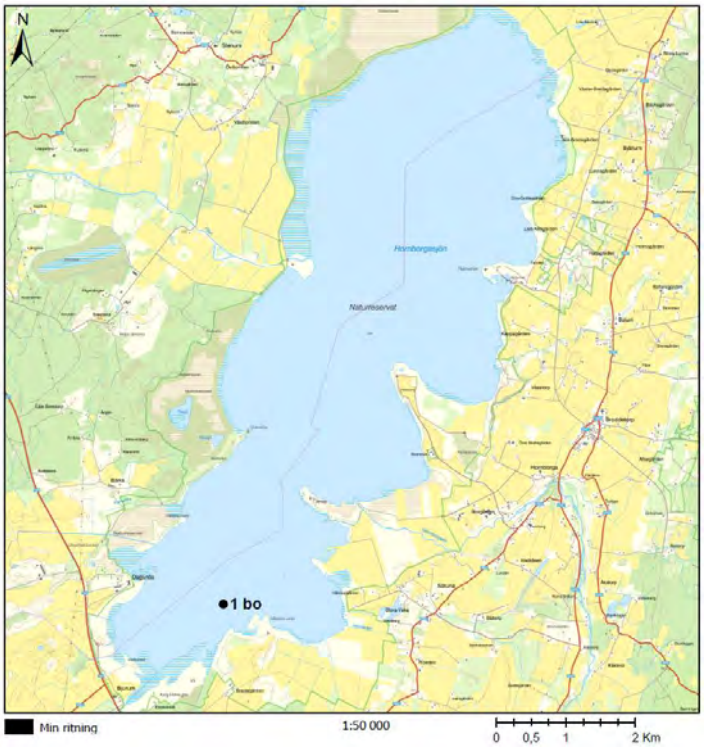

Figur 2. Antalet bon av svarthakedopping i Hornborgasjön 2023.

Rastande tranor vid Hornborgasjön 2023

Bertil Johansson, Edvin Klein & Erik Tornberger

Inledning

Redan 1966 genomfördes de första organiserade försöken att räkna antalet rastande tranor under våren. Fåglarna räknades när de under gryningen lämnade övernattningsplatserna i södra sjöområdet för att proviantera i området kring Stora Bjurum och Dagsnäs. Under åren 1967–1982 ansvarade Skövde fågelklubb för räkningarna. Sedan 1983 utförs räkningarna av Hornborgasjöns fältstation. Numera räknas tranorna när de lämnar födosöksområdena och flyger till övernattningsplatserna under kvällen. Årets räkningar var de 58:e i ordningen.

Hornborgasjön var tidigare starkt igenvuxen med vass, men när stora områden rensades på vegetation under 1969–1970 öppnades ytor med grunt vatten i sjöns norra del. Tranorna fann dessa som lämpliga övernattningsplatser och antalet höstrastande tranor ökade från år till år (Swanberg 1993). Det uppskattades att det rastade 100 tranor år 1972. Sedan dess har antalet ökat till över 20 000 tranor i hela sjöområdet. Höstens räkningar var de 52:e i ordningen.

Rastande tranor under våren

Den 19 februari sågs årets första trana i södra delen av Hornborgasjön. Därefter fylldes tranantalet på fram till den 16 mars då de dagliga räkningarna påbörjades. Flera av de tranor som anlände under denna period var troligen tranor som häckar i Hornborgasjön.
Den 16 mars när räkningarna påbörjades rastade 232 tranor i södra sjöområdet. Vårens mediandatum inträffade den 2 april, det vill säga det datum när 50 procent av antalet trandagar (177 239) uppnåtts. Med antal trandagar avses summan av de dagliga antalen rastande tranor. Det är en dag senare än medelvärdet för de fem senaste åren.

Den 2 april fanns 12 200 tranor vid Vadboden, vilket blev vårens högsta antal. Därefter minskade antalet succesivt. Vid räkningen 19 april fanns endast 1170 kvar i södra sjöområdet. Många av dessa tranor blev kvar och stannade över sommaren vid Hornborgasjön. Se figur 1 och tabell 1 och 2.

Tabell 1. Rastande tranor vid södra delen av Hornborgasjön, 2018-2023

År	Median-datum	Period	Högsta antal	Datum	Antal trandagar
2018	31.3	22.3 - 22.4	24 500	8.4	270 790
2019	2.4	12.3 - 18.4	27 300	3.4	473 366
2020	2.4	9.3 - 20,4	19 200	2.4	303 971
2021	3.4	10.3 - 21.4	17 480	4.4	284 259
2022	1.4	10.3 – 22.4	20 900	2.4	353 173
Medelvärde	*1.4*	*12.3 - 20.4*	*21 876*	*3.4*	337 112
2023	2.4	16.3 – 19.4	12 200	2.4	177 239

Högsta antal i norra sjöområdet inträffade den 6 april då 1120 ex. inräknades när de flög till nattplats. De tranor som övernattar i norra delen av Hornborgasjön söker sig till andra födosöksplatser nordväst och norr om sjön. Det finns inget som tyder på att de blandar sig med tranorna i södra sjöområdet. Antalet är också förhållandevis litet.

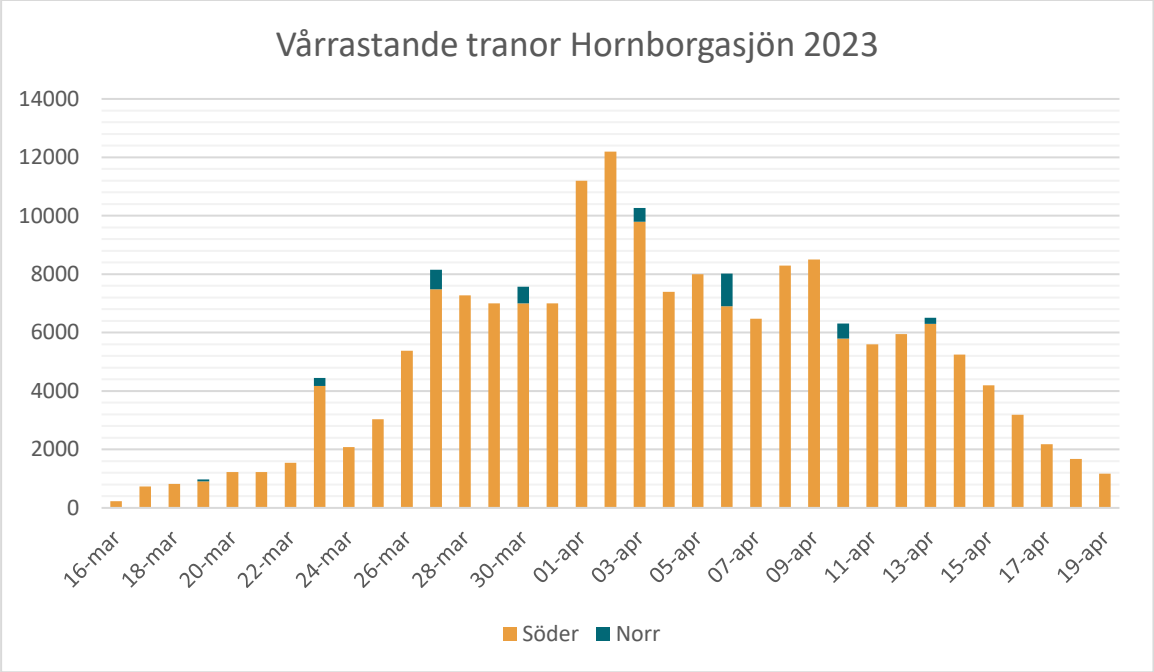

Figur 1. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2023. Orange staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar visar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 2 april (12 200) och i norra sjöområdet den 6 april (1120). Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar.

Figur 2. Tranor i snöväder, Trandansen, våren 2023. Foto: Lotta Berg

Tabell 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2023. Antal i söder har räknats från Dagsnäs och antalet i norr från Fäholmen när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Summa
16-mar	232		232
17-mar	739		739
18-mar	824		824
19-mar	910	64	974
20-mar	1227		1227
21-mar	1227		1227
22-mar	1545		1545
23-mar	4180	270	4450
24-mar	2080		2080
25-mar	3040		3040
26-mar	5380		5380
27-mar	7480	675	8155
28-mar	7280		7280
29-mar	7000		7000
30-mar	7000	570	7570
31-mar	7000		7000
01-apr	11 200		11 200
02-apr	12 200		12 200
03-apr	9800	465	10 265
04-apr	7400		7400
05-apr	8000		8000
06-apr	6900	1120	8020
07-apr	6480		6480
08-apr	8300		8300
09-apr	8500		8500
10-apr	5800	510	6310
11-apr	5600		5600
12-apr	5950		5950
13-apr	6300	210	6510
14-apr	5250		5250
15-apr	4200		4200
16-apr	3190		3190
17-apr	2180		2180
18-apr	1675		1675
19-apr	1170		1170

Utfodringen vid Vadboden (Trandansen)

En anledning till att tranorna samlas kring Vadboden vid sjöns södra del är naturligtvis den utfodring som utförs av Länsstyrelsen Västra Götalands Län. Tillgången på föda, korn, är riklig och det lockar också många andra fåglar till området, framför allt sångsvanar, grågäss, kanadagäss, bläsänder, krickor och gräsänder. Under våren 2023 spreds totalt 75 000 kg korn över området.

Undersökningar under vårsträcket i Rügen-Bock-Kirr, Tyskland har visat att tranorna äter ungefär 300 gram vete (sädeskorn) per individ och dag (Nowald 1999). Det är högst troligt att det dagliga födointaget vid Hornborgasjön ligger på samma nivå, det vill sägs 300 gram korn (sädeskorn) per individ och dag. Skillnaden mellan sädesslagen vete, korn och majs bedöms vara liten i detta sammanhang. Detta betyder att räknas åtgången på korn på det antal tranor som flög till övernattningsplatserna på kvällen så konsumerade dessa ungefär 53 000 kg korn (300 g x 177 239 trandagar) eller 88 % av 75 000 kg. Resterande kvantitet, 9 000 kg (12 %) korn och majs var således mat åt svanar, gäss och änder. I år var det väldigt många tranor som lämnade området under dagarna och kom tillbaka på kvällarna, vilket inte är det vanliga mönstret. Detta gör att beräknade siffror inte stämmer riktigt. Tidigare år har beräkningarna visat att tranorna äter upp ca 75 % av det utlagda kornet. Resten äts upp av övriga fågelarter.

Rastande tranor under hösten

Tidigare år har de tranor som övernattar i södra delen räknats från fågeltornet på Hångers udde. Under 2017 flyttades räkningsplatsen till strandvallen sydväst om Hälsningsgården. Platsen har den fördelen att den är lättare att komma till. Kontroller tidigare år har också visat att det är minst lika bra att räkna tranorna från denna plats. Det finns därför inga skillnader i resultaten mellan de olika platserna. Till skillnad från vårens dagliga räkningar bevakas höstens tranor två gånger per vecka, måndagar och torsdagar.

Höstrastande tranor börjar anlända i mitten av augusti månad. Antalet ökar långsamt för att kulminera vid avflyttningen i slutet av september till början av oktober. Vid lämpligt väder kan så gott som samtliga tranor lämna sjöområdet under en enda förmiddag. Tranorna övernattar på flera platser i norra och södra sjöområdet. Hösten 2023 övernattade majoriteten vid Bjurumskanalen. De tranor som övernattar i södra sjöområdet provianterar under dagtid i området från öster till väster om Hornborgasjön, ofta på ett flygavstånd upp till flera mil. Högsta antal i södra delen var den 25 september då 20 500 tranor inräknades när de flög till nattplats. Se figur 3 och tabell 3. Tranor från norra sjöområdet ses under dagtid nordväst och norr om Hornborgasjön. Många av tranorna har lång flygväg till sjön och anländer ofta i stora flockar sent under kvällen. Högsta antal i norra delen var den 28 september, då 4600 tranor inräknades. Se figur 3 och tabell 3.

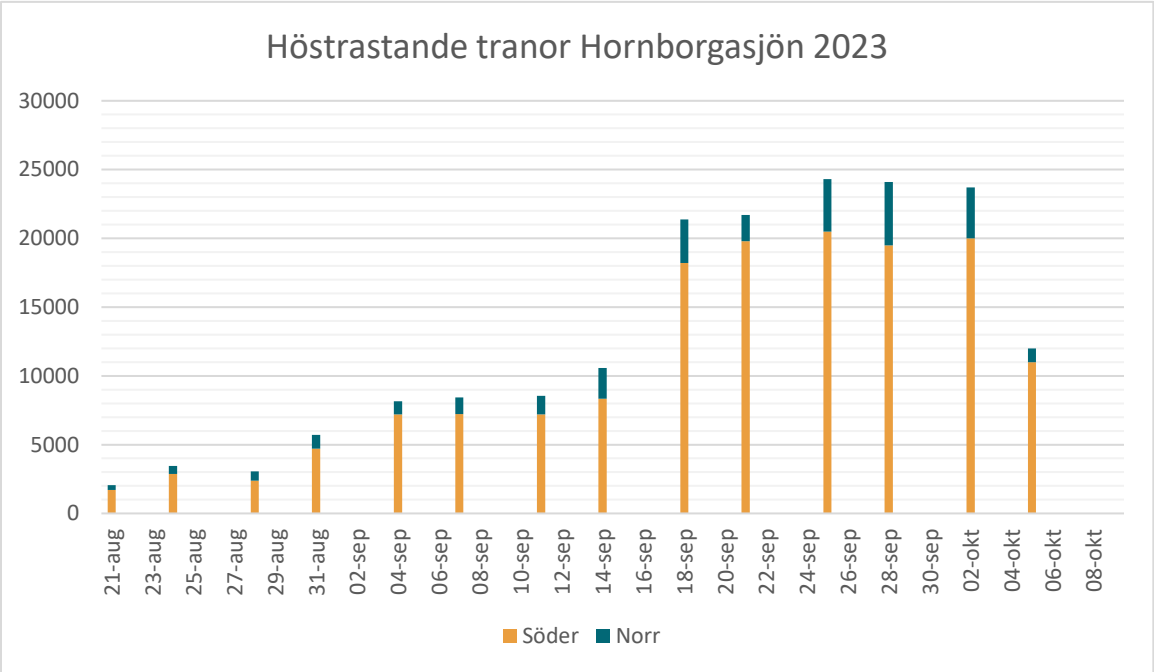

Figur 3. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2023. Orange staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar är antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 25 september (20 500) och i norra sjöområdet den 28 september (4600). I hela sjöområdet fanns som mest 24 300 tranor den 25 september.

Tabell 3. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2023. Antal i söder har räknats från Hälsingsgården och antalet i norr från Fäholmen när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
21-aug	1700	360	2060
24-aug	2870	580	3450
28-aug	2380	675	3055
31-aug	4700	1010	5710
04-sep	7200	960	8160
07-sep	7215	1210	8425
11-sep	7200	1360	8560
14-sep	8350	2215	10 565
18-sep	18 200	3180	21 380
21-sep	19 800	1900	21 700
25-sep	20 500	3800	24 300
28-sep	19 500	4600	24 100
02-okt	20 000	3700	23 700
05-okt	11 000	1000	12 000
09-okt	5	4	9

Sammanfattning

Den 19 februari sågs årets första trana i södra delen av Hornborgasjön. Den 16 mars rastade 232 tranor i södra sjöområdet, vilket betydde att den dagliga räkningen påbörjades. Under våren sågs som mest 12 200 tranor vid Vadboden (2 april) och 1120 i norr (6 april). Mediandatum för tranorna i södra delen var den 2 april (1 april 2018–2022) och antalet trandagar 177 239 (337 112 för 2018–2022). Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar. Tranor som rastade vid Vadboden under våren åt ungefär 75 % av den utlagda mängden korn. (56 000 kg) Under hösten räknades som mest 24 300 tranor den 25 september, vilket var nytt höstrekord för sjön.

Tack

Tranräkningarna har inte varit möjliga att genomföra utan ett stort ideellt lagarbete. Totalt har 18 personer deltagit i verksamheten; Åke Abrahamsson, Evert Arnoldsson, Magnus Hallqvist, Bertil Johansson, Britt-Marie Johansson, Tore Johansson, Kerstin Jägmarker, Sören Jägmarker, Anki Järnstedt, Anita Ljungström, Lennart Lundh, Janne Pettersson, Erik Tornberger, Edvin Klein, Bo Monsén, Siv Monsén, Susanne Wieland och Jörgen Fritzson. Vi ses nästa år igen då vi kör räkningarna som vanligt.

Referenser

Swanberg, P.O. 1993. Hur Hornborgasjöns rastplats för tranor utvecklades. Tranan, sid. 127 - 134. Skara.
Nowald, G. 1999. Nahrungsbedarf rastender Kraniche Grus grus während der Frühjahrsrast. In: Prange, H. et al. (eds): Proc. 3rd European Crane Workshop. Pp. 115–122. Halle.

Grågåsen vid Hornborgasjön 2023

Christopher Magnusson

Under 2023 gjordes ingen räkning av antalet häckande grågäss. Däremot räknades som tidigare år gässen vid månadsskiftet maj-juni månad. Då är de som flest, när de gäss som skall rugga i Hornborgasjön har anlänt.

Ruggande grågäss
Efter Hornborgasjöns restaurering började flera tusen grågäss plötsligt att anlända till området för att rugga. Detta var grågäss som inte tillhörde den population som häckade i sjöområdet. Den direkta orsaken till detta uppträdande känner vi inte till, men det är uppenbart att sjön blev attraktiv som ruggningsplats, med gott om föda och skyddade områden.

Grågåsen genomför en komplett ruggning varje år och byter alla vingpennor. Detta sker under juni till början av juli månad. Fåglar som inte häckar ruggar tidigare än de som häckar. De häckande fåglarna har återfått sin flygförmåga när ungarna kan flyga. De äldre fåglarna är oförmögna att flyga under ungefär en månads tid. Ungfåglarna genomför sin ruggning av kroppsfjädrarna under hösten (Cramp & Simmons 1977). Dessa ruggande grågäss anländer inom loppet av några veckor, från mitten av maj månad. Många lämnar Hornborgasjön efter det att ruggningen är avslutad i juli månad. Under den period som är före och efter ruggningen födosöker de ofta under en kort period på bland annat betesvallar.

Under 2003 räknades antalet grågäss i hela sjöområdet till 9 600 den 3 juli, under 2004 till 8 900 den 21 maj och under 2005 till 8 300 den 25 maj. Räkningar följande år, 2006–2008 visade på en stabil nivå på 8 000 grågäss. Tyvärr gjordes inga räkningar under åren 2009–2011. En allmän uppfattning om att antalet ruggande grågäss ökat var anledningen till vi återupptog räkningarna 2012. Resultatet visade att 18 000 grågäss fanns i sjöområdet i månadsskiftet maj-juni månad. Åren därefter ökade antalet till som flest 28 000 grågäss under 2015. Efter 2019 har dock antalet sjunkit någon och brukar ligga strax under 20 000.

När räkningarna påbörjades 2003 stod vegetationen tät, av framför allt videbuskar, i många områden. De ruggande gässen var ofta svåra att se varför räkningarna var mycket tidsödande. Idag, drygt 20 år senare, är vegetationen mycket gles och gässen är betydligt enklare att räkna. Det betyder att osäkerheten i räkningarna inte bedöms vara större än tidigare år, trots det stora antalet fåglar.

Grågässen räknas under den tidsperiod då de inte kan flyga, och betar på strandvallar eller söker föda i sjöområdet. Räkningen utförs numera under en enda dag. Det har visat sig att gässen inte är speciellt rörliga och födosöker ofta inom samma områden. Detta har bekräftats genom avläsning av grågäss som märkts med numrerade halsringar. Grågåsen blir könsmogen vid två, vanligtvis tre års ålder, varför det finns grågäss som inte häckar i Hornborgasjön innan det stora antalet ruggande grågäss anländer. Räkningar under 2004–2006 visade att antalet icke-häckande gäss utgör ungefär två tredjedelar av samtliga grågäss i slutet av april månad.

Den 4 juni räknades alla grågäss i Hornborgasjön. Resultatet blev 17 650 gäss, vilket är drygt 5 000 fler än föregående år (se figur 1). Av dessa bedöms 900 grågäss tillhöra den häckande (300) och den inte häckande populationen (600). Det betyder att 16 750 grågäss kom till Hornborgasjön för att rugga i sjöområdet. Som tidigare nämnts har nytt skifte har skett från 2019. Tidigare skedde en tydlig ökning, men denna har nu brutits och antalen varierar mer år

till år. Årets antal var högre än förra året, men i nivå med 2019. Orsaken till den avstannade ökningen är svår att identifiera, men det skulle kunna bero på minskad vegetation i sjön. En annan orsak skulle kunna vara en mer organiserad skyddsjakt.

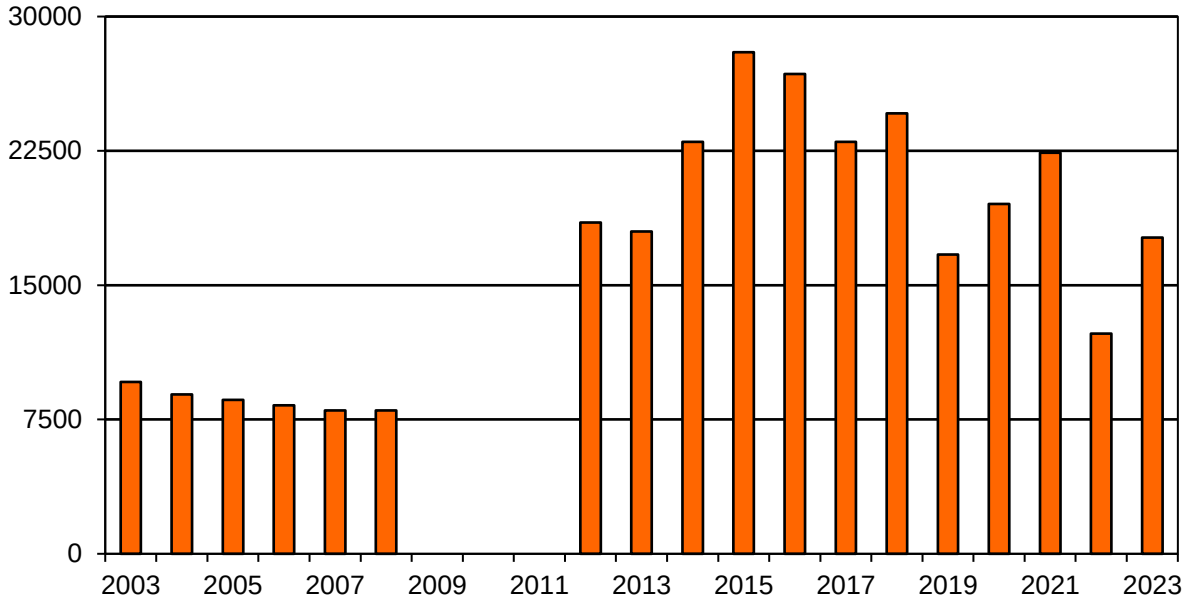

Figur 1. Högsta antal grågäss *Anser anser* i Hornborgasjön i slutet av maj till början av juni månad 2003-2023. I antalen ingår både häckande och icke-häckande grågäss samt de fåglar som ankommer i slutet av maj månad för att rugga i sjöområdet.

En annan observation från året är att återigen är andelen gäss i norra delen av sjön liten. Antalet gäss i södra delen var nästan samma 2023 som 2024, medan det fanns 5 000 fler gäss i mellersta delen (se figur 2). Vid räkningen fanns 190 ex. i norra delen (N om Fågeludden), 10 740 ex. i mellersta (Fågeludden – Almeö) och 6 720 ex. i södra delen (S om Almeö) av Hornborgasjön.

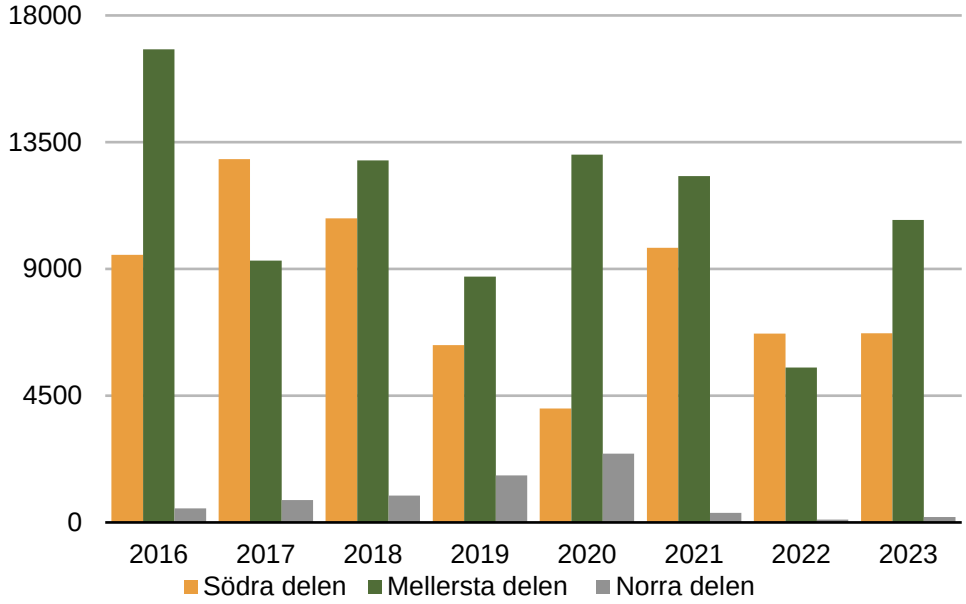

Figur 2. Antalet gäss vid räkningen i maj-juni i södra, mellersta respektive norra delen av Hornborgasjön.

Sammanfattning

Räkningar grågåsens förekomst i Hornborgasjön 2023 visar att det som mest fanns 17 650 grågäss under slutet av maj/början av juni månad. Av dessa beräknas att 16 750 anlände för att rugga.

Referenser

Cramp, S. & Simmons, KEL. 1977. Handbook of the world of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of Western Palearctic. Vol 1: Ostrich-Ducks, pp. 420-421. Oxford University Press. Great Britain.

Fågeltornskampen 2023

Edvin Klein, Jörgen Fritzson, Musse Björklund, Patrik Andersson, Göran Engberg

Klockan ringer vid 03:45, vi slänger i oss en snabb frukost och kör sedan iväg mot Hångers udde där vi skulle mötas vid 04:20. Direkt på plats hörs dubbeltrasten sjunga, en art som vi sedan skulle missa från tornet denna dag.

Fågeltornskampen är en tävling som BirdLife Sverige är med och arrangerar ihop med våra grannländer Finland och Danmark sedan år 2011, med uppehåll under pandemin. För oss var det fjärde gången vi ställde upp vid Hångers udde. Första gången vi var med från detta torn var år 2018, då kom vi på en tredje plats i Sverige och fick ihop 101 arter, något som vi då trodde skulle vara omöjligt att slå. År 2019 gick det sämre, det både blåste, snöade och regnade på oss. Det var åtta kämpiga timmar, och resultatet blev 71 arter. Pandemin kom och 2022 var nästa år som vi deltog, vi fick ihop 107 arter, vilket blev en andra plats i Sverige. Men nu var det ingen idé att vara med igen, aldrig skulle vi klara att slå denna siffra.

Året 2023, vi står på parkeringen kl. 04:20 och börjar så sakta att gå ner mot tornet. Pirriga och nervösa börjar vi lyssna in vart vissa specifika arter befinner sig för att lättare kunna lokalisera dem från tornet. Vi kommer upp i tornet och alla deltagare börjar spana direkt, det är 15 min kvar till start. Nu måste vi se och hålla koll på vart de svåra arterna är, så att vi direkt vid start kan se dem och få med dem på dagens lista. En svartsnäppa går på udden och en dvärgmås flyger omkring över sjöns södra del. Stjärtänderna ligger en bit bort och plötsligt syns årets första svarttärna. Klockan slår 05:00 och samtliga av dessa arter går nu att kryssa i på årets artlista. Dagen fortsätter och en timma senare summerar vi 63 arter, precis i fas med tidigare års räkningar. Vi fortsätter att spana och efter två timmar har vi sett 78 arter. En timma senare är vi uppe i 85 arter.

Figur 1. Det tävlande laget i tornet vid Hångers udde. Foto: Edvin Klein.

Klockan passerar 08.00 och vinden börjar ta i mer och mer så vi tvingas variera spaning med läskydd och promenader ut i markerna omkring tornet. Vi hittar bland annat en järnsparv i markerna intill tornet som vi via telefonkontakt lyckas se från tornet. Fjärde timmen närmar sig sitt slut och rätt som det är kommer en kungsörn flygandes förbi, listan ligger nu på 91 arter och vi närmar oss 100 arter även detta år. Men det börjar bli trögt och vinden vill inte ge med sig. Vi kämpar vidare och vid den femte timmen summerar vi totalt 97 arter.

Kort därefter passerar vi 100 arter och med två timmar återstående har vi sett 104 arter, endast tre arter återstår till vårt rekord från 2022. Timme sju går, den trögaste timmen av dem alla, vi plockar enbart in en art till, brun glada. Sista timmen kvar och det är fortsatt blåsigt och ganska fågeltomt, trodde vi! Sista timmen går snabbt och vi plockar in hela fem arter till och summerar slutligen till 110 arter. Nytt rekord för oss!

I området har vi även fem arter till som vi antingen såg eller hörde under tiden vi var i området vid Hångers udde, men dessa fick vi aldrig in från tornet, tyvärr.

Under hela tävlingstiden kan man direkt via Birdlife Sveriges hemsida lägga in arterna man ser och även hålla koll på hur det går för övriga torn i Sverige. Något vi försöker med för att hålla oss alla uppdaterade på hur det går och för att se hur vi ligger till i tävlingen. Vi alla känner ett sådant lyckorus när tävlingen är över och vi får resultatet om att vi har vunnit tävlingen i Sverige i år.

Men inte nog med det, vi satte även svenskt rekord med våra 110 arter och lyckades besegra både Finland och Danmark, något som bara hänt en gång tidigare.

Topparterna för detta år blev: småspov, mosnäppa, dvärgmås, silltrut, skräntärna, svarttärna, kungsörn, blå kärrhök, stenfalk, brun glada, råka.

Fågeltornskampen 2023

Hångersudde svenska och nordiska mästare

Grattis Hångersudde! Nu är inte bara Hornborgasjön "bäst" på tranor utan med fågeltornet vid Hångersudde kan man också titulera sig svensk och nordisk mästare i den ärofulla Fågeltornskampen! Med sina 110 registrerade fågelarter var tornet outstanding i Sverige och man lyckades också finna fler arter än de normalt oslagbara finska fågeltornen. Det finska tornet som var närmast fick ihop 108 fågelarter. Det har bara hänt en gång förut att ett svenskt fågeltorn och då fågeltornet i Södra lunden vid Ottenby lyckats vinna. Trots detta ligger vi långt efter våra finländska BirdLife-vänner då det gäller antalet deltagande fågeltorn. Imponerande 290 torn lyckades finnarna engagera och här ligger vi långt efter med våra 87 rapporterande torn. Trots det aningens fler än 2022 års 79 fågeltorn.

Figur 2. Skärmklipp från BirdLife Sveriges webbplats.

Hornborgasjöns svanar 2023

Åke Abrahamsson & Manne Ryttman

Årets inventering genomfördes på samma vis som tidigare. Metoden är boräkning från flygplan och tar ungefär en timma att genomföra. Sångsvanens är en sparsam häckfågel vid sjön, geografiskt stabil och antalet häckningar har aldrig överstigit ensiffriga tal.

Knölsvanen

Vi identifierade 31 bon vid flyginventeringen den 15 maj. Tillkom ytterligare en häckning vid Fågeludden. Detta är halva antalet mot föregående år och det lägsta antalet bon sedan den nuvarande mätserien startade 2001. Se tabellen nedan. Flertalet häckningar (19) återfanns i området söder om Almeö. Häckningssäsongen 2023 kännetecknades av extremt högvatten, det högsta under 2000-talet. Vattenståndet om våren är av stor betydelse för hur många boplatser som är tillgängliga och det är sannolikt detta förhållande som är orsaken till att så få häckningar påbörjades.

Nya mindre salixbestånd uppstår i randzonen närmast stränderna och även i anslutning till de gamla kanalbankarna, vilka med fördel används av svanarna för sin bosättning vilket i sin tur innebär en komplikation, eftersom buskarna döljer insyn vid inventeringen. Svanarna verkar inte att vara särskilt kritiska i sitt boplatsval, inte heller förfaller vatten mellan boet och stranden att alltid vara ett absolut krav. Resultatet är vägt med kontroller från marknivån. Födotillgången är lika viktig som tillgången på boplatser men här kan vi endast spekulera i om högvattnet innebar svårigheter att komma åt den undervattensvegetation som är knölsvanens basföda.

När man betraktar diagrammet (figur 1) nedan ser man att något dramatiskt inträffade 2017. Antalet knölsvanspar mer än halverades jämfört med året innan och ner till den nivå som vi därefter har inventerat. Allt större ytor med klarvatten räcker inte som förklaring, eftersom detta är en fortgående process som knappast får full effekt ett enskilt år. Möjliga orsaker som kan beräknas är få och tankar kring födotillgången ligger nära till hands. Det är väl känt att tillgången på undervattensväxter varierar mellan åren men här handlar det om en mycket kraftig förändring som varar över flera år.

Lägg märke till att det även för de rastande knölsvanarna (figur 2) inträffar en tydlig medgång i antalet våren 2017, en nedgång som fortsätter hela mätperioden ut. Dataflödet över tid är märkvärdigt likt det för de häckande knölsvanarna. Att de tilltagande öppna vattenytorna har betydelse för knölsvanarna, liksom för alla simfåglar, är oomtvistat, men det är en process över tid. Här döljer sig förmodligen andra faktorer som vi ännu inte kan greppa.

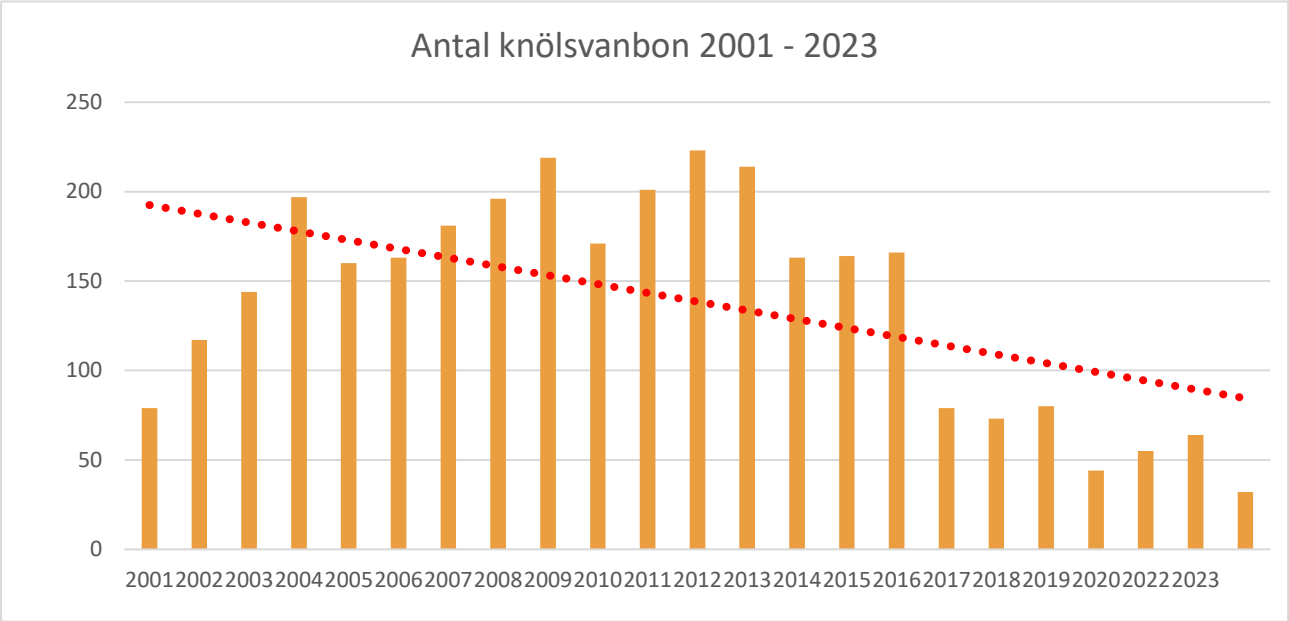

Figur 1. Antal knölsvanbon 2001 – 2023 som ett resultat av den årliga flyginventeringen.

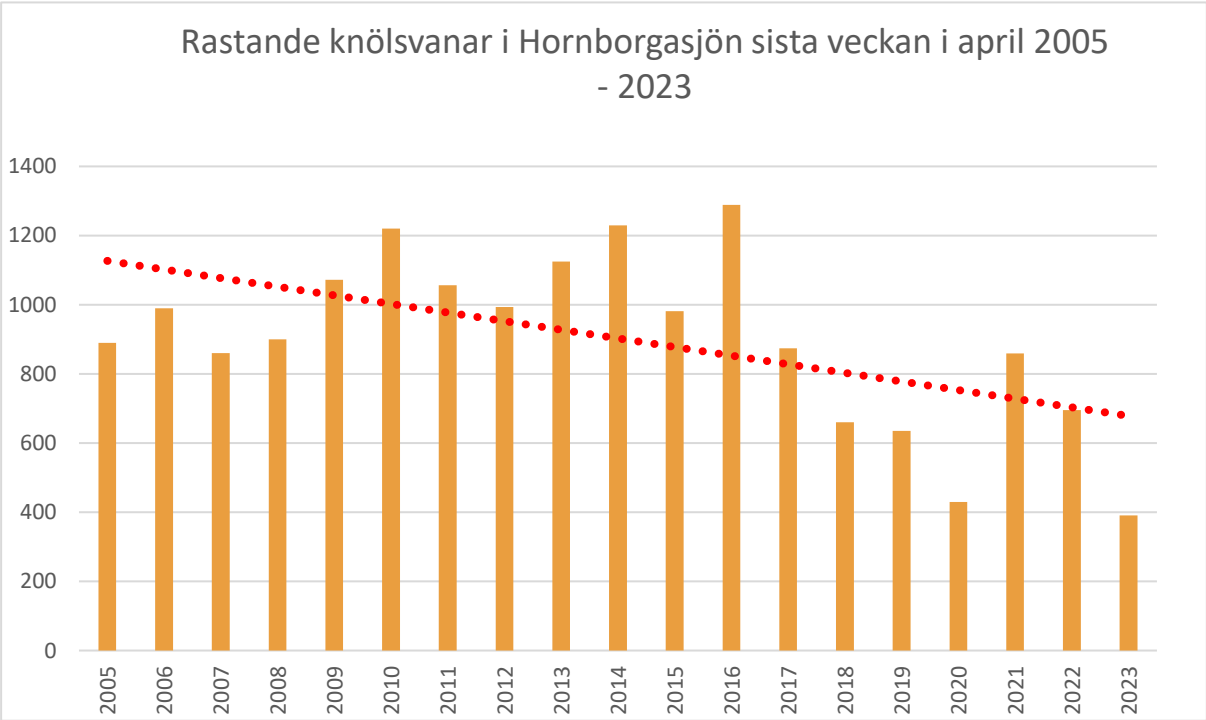

Figur 2. Rastande knölsvanar i Hornborgasjön 2005 – 2023.

Reproduktionen

Våra 32 par 2023 fick ut 16 kullar, vilket innebär att 50 procent av de häckande paren fick ut ungar. Normalt mäter vi detta vid simfågelräkningen i augusti men detta år är det data från september. Reproduktionen ligger väl i linje med de senare åren och är betydligt bättre än större delen av 2000-talet.

Medelkullen blir därmed 2,0, vilket är något lägre än de närmast förgående åren men väl inom ramen för hur det har sett ut under hela undersökningsperioden. Medelkullen över 17 år är 2,5 räknat på de par som fått ut några ungar. Under senare år har i genomsnitt hälften av de häckande paren fåt ut ungar vilket är betydligt bättre än tidigare. Se tabell 1. Genomsnittet för åren 2002 - 2023 är att 28 att procent fått ut några ungar (se figur 3).

Om man i stället fördelar antalet ungar på de häckningar som påbörjats är reproduktionen förödande låg, se tabell 1.

Som en jämförelse kan nämnas att i den lilla Sjötorpasjön på Mössebergs sydsida påbörjades åtta knölsvanhäckningar 2023, vilket resulterade i sju kullar med medelkullen 3,4. Beräknad revirstorlek var 250 meter av stränderna, eller rättare, vasskanten. Alla bon låg cirka två meter in i vass. Vi kan således se att häckningsframgången i en så pass liten sjö ligger mycket högre än den i Hornborgasjön och så har den gjort genom alla år.

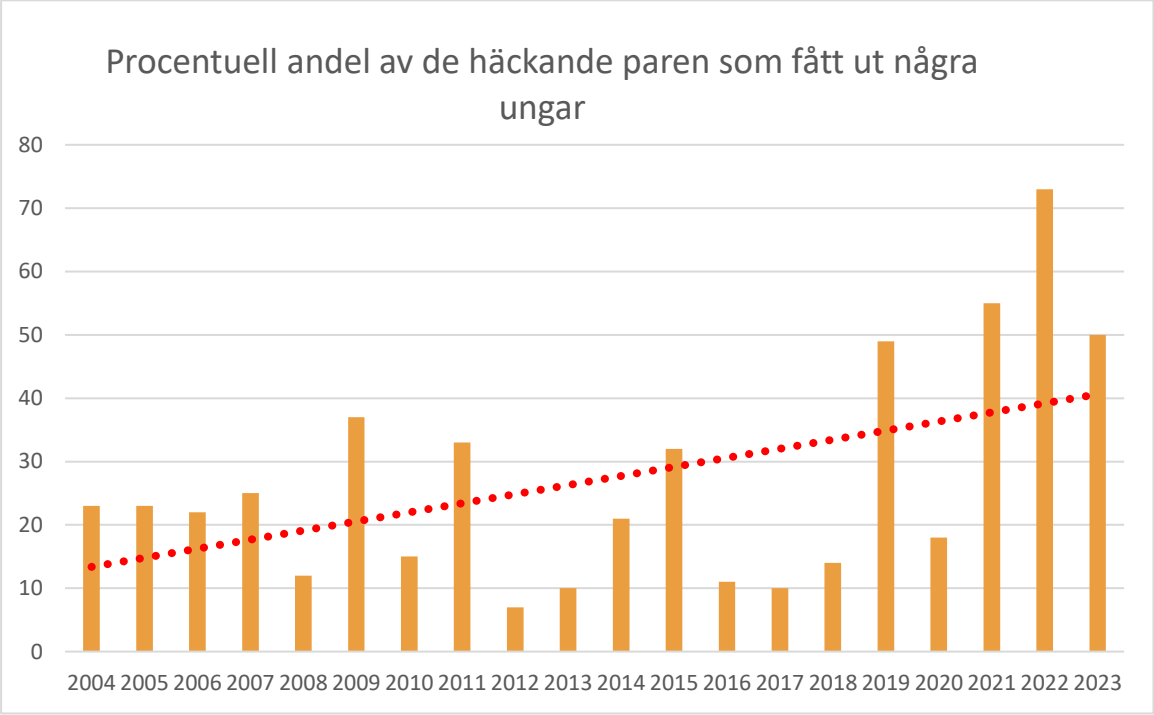

Figur 3. Procentuell andel av de häckande paren som fått ut ungar 2004 – 2023. Notera således att samtidigt som antalet häckningar har minskat kraftigt går det bättre för de par som är kvar.

Tabell 1. Antalet bon och ungar av knölsvan i Hornborgasjön 2001 – 2023. Medelkullen är i detta fall beräknad på antalet ungar/kullar vid simfågelräkningen i augusti, för flera av de tidigare åren saknas uppgifter om ungar i dokumenten.

År	Antal bon	Antal kullar	Medelkull	Procentuell andel av de häckande paren som fick ut ungar
2001	79	-	-	-
2002	117	57	-	49
2003	144	-	-	-
2004	197	46	-	23
2005	160	36	-	23
2006	163	36	-	22
2007	181	45	2,7	25
2008	196	23	2,2	12
2009	219	81	2,8	37
2010	171	26	2,5	15
2011	201	67	2,5	33
2012	223	26	2,8	7
2013	214	22	2,2	10
2014	163	34	2,3	21
2015	164	53	2,8	32
2016	166	19	2,3	11
2017	97	10	1,8	10
2018	73	10	2,3	14
2019	80	39	2,8	49
2020	44	8	2,5	18
2021	55	30	2,4	55
2022	64	47	3,2	73
2023	32	16	2,0	50

Sångsvanen

Två områden innehåller häckande sångsvanar, det ena är nära Hångers udde och det andra är i området Korpaboviken och Ore backar. Så har det varit under många år. Detta år, 2023, påbörjades två häckningar, en vid Hångers udde samt en vid Korpaboviken. Både häckningen vid i Korpaboviken och Hångers udde resulterade i ungar. Vid simfågelräkningarna under hösten identifierades en kull med ungfåglar.

Sammanfattning

Årets resultat, 32 knölsvanbon, är det lägsta antal vi har sett vid inventeringarna under den långa mätperioden som startade 2001. Som framgår av figur 1, var 2017 året när antalet bon föll dramatiskt. Därefter har antalet minskat ytterligare för att de senaste fyra åren pendla kring ett femtiotal. Årets mycket låga antal kan troligen förklaras av den extremt höga vattennivån under våren. Under den tid som antalet häckningar har minskat har det samtidigt gått allt bättre för de som återstår, se tabell 1 och figur 3. Detta kan eventuellt förklaras med att de som kvar är starka och väl etablerade medan de som slagits ut hade en mycket svagare förankring.

De genom åren allt större öppna vattenytorna är en rimlig orsak till att antalet häckande par minskar över tiden men det är svårt att se att detta skulle resultera i ett så kraftigt tapp ett enda år. Detta, såväl som det mesta som handlar om Hornborgasjöns knölsvanar, är fullt av motsägelser och frågor. Om födotillgången, som är den andra stora parametern, vet vi inte mycket om eftersom undersökningar saknas. Måttet kullar vid simfågelräkningen i augusti-september är mycket säkert, de flesta kullarna har vi kunnat följa under hela sommaren.

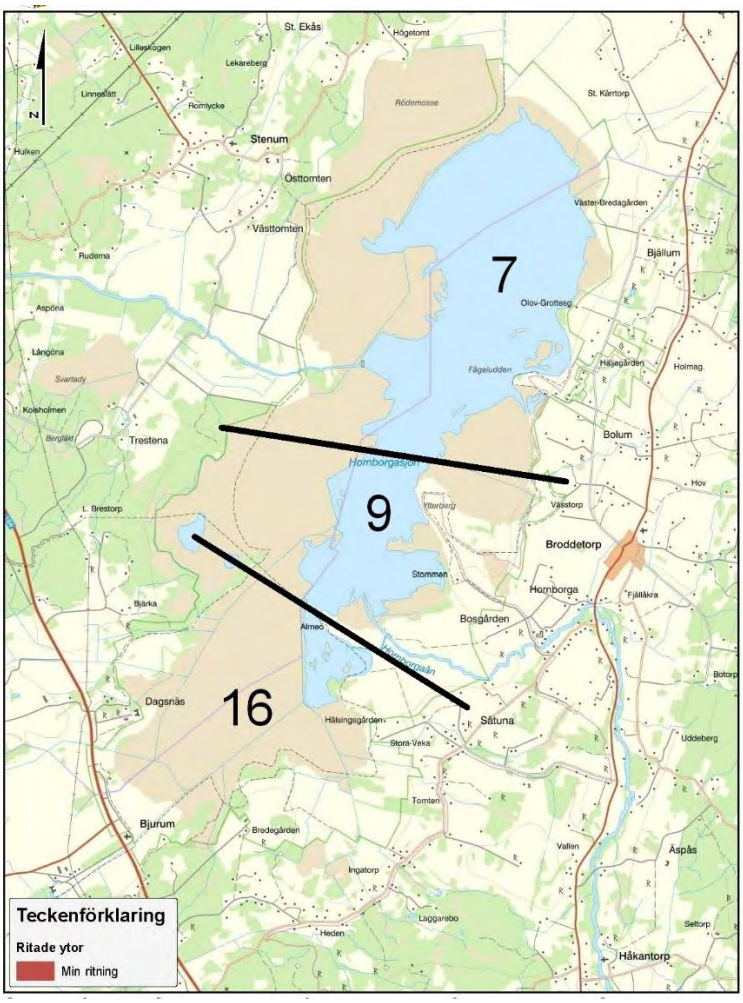

Figur 4. Häckningar av knölsvan i Hornborgasjön 2023.

Hornborgasjöns skrattmåsar 2023 – en översikt

Åke Abrahamsson

Förekomst av skrattmåsar är ett bra kännetecknen på en högklassig fågelsjö. Kolonierna utgör barnkammare för många arter änder och doppingar som får skydd av måsarnas förmåga att hålla fiender borta. Jag har själv sett skrattmåsarna jaga både räv och mink på flykten och korpar och kråkor göre sig icke besvär. Det enda hindret för ytterligare expansion i Hornborgasjön är bristen på boplatser, sålunda är alla möjligheter till häckning intecknade. Vi kan se en oroväckande förbuskning av häckningsöarna, milda vintrar kan inte länsstyrelsens personal röja bort sly eftersom detta måste ske från isen. Liksom under de senare åren har antalet beräknats genom observationer av uppflog och vid matning av ungar.

En beräkning ger vid handen att ungefär 2800 par häckat i Hornborgasjön 2023. Detta är det lägsta antalet häckande skrattmåsar under 2000-talet, och orsaken står att finna i det extrema högvattnet som rådde under våren 2023. Blockholmarna norr om Ora nabbe var opåverkade av detta och innehöll ungefär 2000 par, således på samma nivå som flera tidigare år. På grund av allt vattnen fanns ytterst få skrattmåsbon i Södra Sätunaviken och söder om Almeö. Endast en mindre koloni med ett femtiotal bon fanns längst in åt öster i Södra Sätunaviken. Dessutom en liten koloni, liksom tidigare, sydväst om Almeö. En koloni med ett femtio bon etablerades alldeles utanför Trandansen, och den lilla ön söder om Fäholmstornet innehöll ett sjuttiotal par; den är inte bebodd alla år. I Hornborgaviken fanns 10 par och i Lagunsjön 420. Ett femtiotal par bodde utanför Utloppet. Det låga antal skrattmåsar som fanns inom andra delar av sjöområdet är försumbart i sammanhanget.

Sammanfattning

Hornborgasjöns skrattmåsar reder sig väl. De möjliga häckplatser som finns är annekterade och antalet häckande par är stabilt sett över en längre tidsperiod. Att göra en riktig, närgången boräkning i kolonierna vore olämpligt. Måsarna tål det säkert, däremot är det tveksamt om alla de and- och doppinghäckningar som ligger insprängda mellan måsbona skulle göra det. Tillkomsten av de sedan länge efterfrågade häckningsöarna utmed gamla Flianån är ett viktigt tillskott för sjöns måsfåglar.

Lite historik kring sjöns skrattmåsar

Skrattmåsarnas historia i Hornborgasjön stäcker sig tillbaka till 1895, då den första häckningen konstaterades (Jägersköld L A, & kolthoff G, 1998, i ” Nordens fåglar”). Skrattmåsarna invandrade till vårt land under andra halvan av 1800-talet och häckningen i Hornborgasjön 1895 kan ha varit den första i inlandet. Artens vidare historia i Hornborgasjön hämtar vi bland annat från Hornborgadokumenten (Lundgren C, & Lönn B, 1985, Hornborgasjöns fåglar från 1860 till 1985; Hornborgadokument

nummer 14, 1985). Skrattmåsarnas antal i Hornborgasjön innan 1970 har inte någon gång överstigit 5000 par; 3000 till 4000 par är snarare ett rimligt antal.

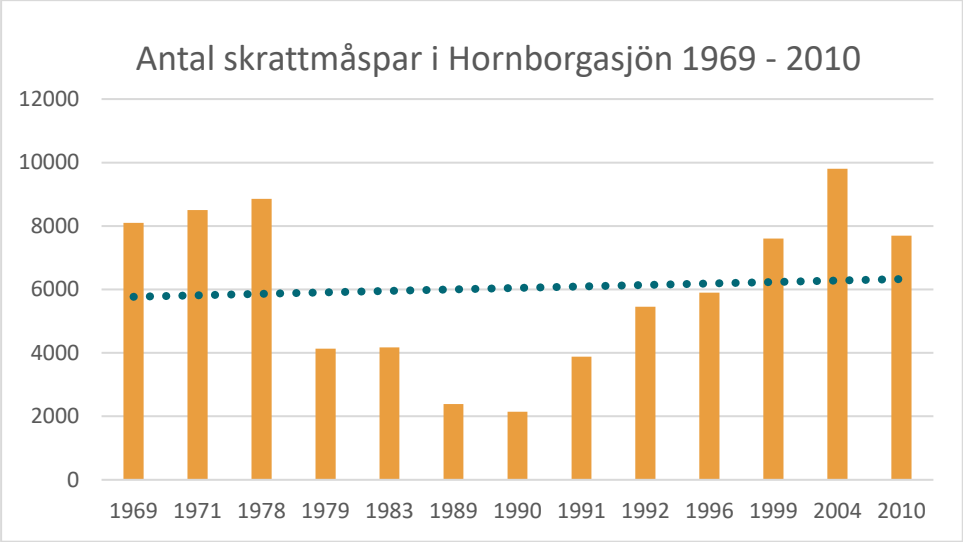

Figur 1. Baserad på Karlsson T, 1992. Antalet par skrattmås i Hornborgasjön åren 1969 – 1992, Hornborgadokument 28 – 1992, kompletterat med data från 1996, 1999, 2004, och 2010. Den stora, tillfälliga minskningen under 1980-talet kan eventuellt ha sin förklaring i de stora arbetena i sjöområdet med restaureringen.

Peder Hedberg Fält skriver i Hornborgadokument 40, 2004, att antalet häckande skrattmåsar detta år uppgick till 9800 par. Det är intressant att Peder påpekar att de flesta skrattmåsbona (5600) fanns i området Fågeludden – Ytterberg. Det är svårt att tro när man betraktar samma område i dag! I senare tid, efter 2010, har 5000 till 6000 par varit ett bestående mått på skrattmåsarnas årliga förekomst i Hornborgasjön.

Skrattmåsarna har minskat kraftigt på nationell nivå sedan 1970-talet. Bland annat anses födobrist vara orsaken. Man har förslagit att detta kan bero på att man har täckt över soptipparna efter hand och det finns säkert ett samband här. Minskningen har dock planat ut mot sekelskiftet. *(Se Vår fågelvärld nummer 5 – 2021, Ornis Svecica årgång 6, 1996.)*

I bokverket *Sveriges Fåglar – antal och förekomst, 2012,* utgiven av *Sveriges Ornitologiska Förening,* anges måttet 13 000 par för Västergötland. Åren 1978 och 1979 utförde Clas Hermansson och Karl Erik Gustavsson den hittills mest heltäckande inventeringen av skrattmåsarna i Skaraborgs län vilken gav resultatet 12 000 par (1978). Undersökningen publicerades i *Grus årgång 7, 1981,* utgiven av *Skövde Fågelklubb.* Skriften *Häckfåglar i Skaraborg, Karlsson T med flera, 1996,* utgiven av *Skaraborgs läns Ornitologiska Förening,* uppger för Skaraborgs län 4000 par. *Arvidsson B, 1984,* i skriften *Häckfåglar i Södra Älvsborgs län*, utgiven av *Södra Älvsborgs Ornitologiska förening*, uppger från samma tid 2500 par för Södra Älvsborgs län. Data i båda fallen är hämtade från atlasinventeringen under 1970 – 1980-talen, vilket bör beaktas.

Häckande svarttärnor och dvärgmåsar i Hornborgasjön 2023

Peder Hedberg Fält

Inledning

Antalet bon av måsar och tärnor har inventerats mer eller mindre årligen sedan starten 1981 (Karlsson 1984). Projektet övergick därefter som faunistisk insamling i mitten av 1980-talet, vilket innebar att personalen vid fältstationen besökte vissa områden i sjön regelbundet och noterade häckande fågelarter. Sedan höjningen av sjöns vattenstånd slutfördes 1995 är målsättningen att årligen kartera och räkna antalet häckande måsar och tärnor i sjön i separata projekt.

I år har jag inventerat svarttärna och dvärgmås samt lokaliserat var de häckar i sjön. Även häckningsframgången för de bägge arterna har i år studerats.

Metod

Antalet bon/par av häckande svarttärnor och dvärgmås räknades i år främst från kanot, men de år då kolonierna ligger närmare land väljs fågeltorn eller andra naturliga observationsplatser utmed sjön. Observationsplatser från land väljs i första hand där man har möjlighet att se samtliga bon eller par i respektive koloni. Räkning från kanot väljs då inga andra observationsplatser förekommer från land. För svarttärnan har vissa år antalet häckande par beräknats i respektive koloni utifrån antalet observerade och varnande vuxna fåglar.

Eftersom bona av svarttärna och dvärgmås i år legat svårtillgängligt och svåra att upptäcka på grund av hög vegetation, har istället totala antalet fåglar räknats igenom för att beräkna den häckande populationen. Totala antalet fåglar har räknats igenom vid flera besök i de olika kolonierna under perioden 17 maj till 7 juli. Totalt har fyra räkningar genomförts 2022. Alla räkningar har utförts av undertecknad. Häckningsframgången hos de bägge arterna har studerats genom att räkna antalet nästan flygga/flygga ungar vid respektive koloni från början till slutet av juli.

Resultat

Tabell 1. Antal par/bon av svarttärna och dvärgmås i Hornborgasjön 2023.

Svarttärna	11
Dvärgmås	6

Svarttärna

Svarttärnan är en etablerad art i sjön och årets resultat slutade på 11 häckande par/bon fördelat på ett område i sjön (figur 1). Till skillnad från de övriga kolonihäckarna, väljer svarttärnan i högre grad oftast mindre och vegetationslösa flytöar i sjön. De häckar ogärna tillsammans med

övriga arter, utan bildar ofta egna kolonier. De tre första svarttärnorna upptäcktes i sjön den 6 maj och några dagar efter syntes 14 ex i mellersta delen. I södra delen sågs 20 vuxna individer kring 20 maj vilka mestadels höll till vid förra årets häckningsplats, nämligen i ett område strax öster om Dagsnäs slott. I mitten av juni inventerades kolonin och totalt påträffades 10 bon och 18 vuxna individer varnade över kolonin. I slutet av juni kontrollerades kolonin ånyo och kolonin var aktiv. Inga ungar noterades då, vilket visar att häckningen var senare än förra året. Den 10 juli besöktes kolonin ytterligare och sammanlagt sågs 4-5 ungar trycka i vegetationen. Två ungar kunde dessutom fångas och ringmärkas. Även en del häckande skrattmås och fisktärnor förekom i området tillsammans med 2 varnande dvärgmåsar. Samtidigt noterades 1 par svarttärna varna på en intilliggande flytö och där kunde också ett bo upptäckas med ägg. Sålunda häckade totalt 11 par i sjön, varav 1 par har tillkommit senare.

I mitten av augusti räknades totalt 9 flygga ungar in från Utloppet och 2 ungar i södra delen, totalt 11 flygga ungar. Årets antal flygga ungar är ett bra resultat. Vädret under juni var väldigt stabilt och ganska varmt och inga större och längre perioder förekom med ihållande regn, vilket annars kan spoliera häckningar. Däremot blev juli månad mer regnrik. Antagligen var predationen låg i området då flera ungar lyckades bli flygga.

Dvärgmås

Den första dvärgmåsen sågs redan den 24 april. I början av maj uppehöll sig 8-9 vuxna fåglar i sjöns södra delar och i mitten av maj noterades 12 vuxna fåglar i samma område. Vid inventering den 22 maj varnade 12 dvärgmåsar i videt väster om gamla Bjurumskanalen tillsammans med ett 100-tal skrattmåsar. Vid inventering den 12 juni sågs endast 3 vuxna fåglar flyga omkring i södra delen utan tecken på några häckningsbestyr och övriga dvärgmåsar var borta. Istället hittades de på en flytö utanför Utloppet. Totalt låg där 5 ruvande fåglar tillsammans med häckande fisktärna, skrattmås, svarthalsad dopping och skäggdopping. Ön var inte stor, så alla platser var uppbokade. Vid nästa besök den 27 juni var dvärgmåsarna borta medan de övriga arterna fanns kvar. Dagen efter besöktes svarttärnekolonin i söder och där flög 12 vuxna dvärgmåsar och varnade. Hittade dock ett bo dvärgmås. Vid kontroll den 10 juli av svarttärnorna noterades 2 små ungar av dvärgmås tillsammans med 2 varnande föräldrafåglar. Tyvärr var ungarna för små för att ringmärkas. I början av augusti sågs två flygga ungar i södra delen tillsamman med vuxna fåglar, vilket skulle indikera att ungarna klarade sig till flygg ålder.

Referenser

Karlsson, T. 1984. Skrattmås, fiskmås och fisktärna. Hornborga-dokument nr4. Statens Naturvårdsverk.

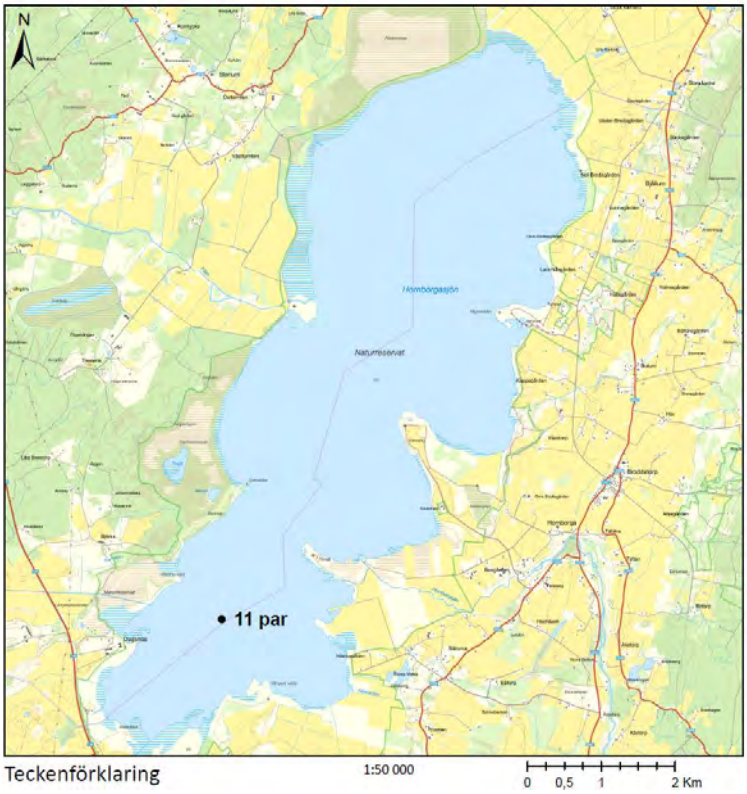

Figur 1. Antalet häckande par av svarttärna i Hornborgasjön 2023.

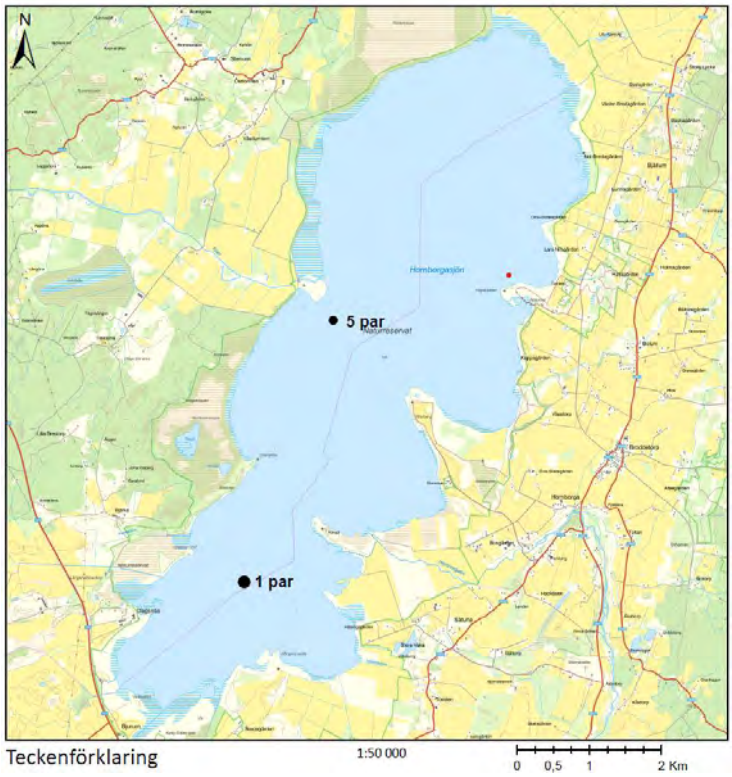

Figur 2. Antalet häckande par av dvärgmås i Hornborgasjön 2023.

Revirhävdande trastsångare i Hornborgasjön 2023

Albin Torsson & Eric Torsson

Syftet med projektet är att ta reda på antal sjungande hanar och var de håller revir kring Hornborgasjön. Detta för att kunna se hur Hornborgasjöns förändringar påverkar artens förekomst.

Metod

Antal sjungande hanar inventeras med hjälp av kanotpaddling främst över norra delen av sjön, övriga delar har inventeringen genomförts från land. Artportalen används också för upptagning av information. Inventeringen gjordes mellan den 15.5 och 15.7.

Resultatet

Under årets inventering visar det sig att området omkring Vallen vid Utloppet är trastsångarens fäste just nu vid Hornborgasjön med minst 6 revir. Möjligen är det nu hårdare konkurrens i vassen mellan tornet och parkeringen, då de noteras även söder om parkeringen samt nedströms Flian. I norr fanns i år 2 sjungande hanar, dock inte riktigt där de brukar hålla till i vassen utanför Tranums mader eller i kanten på Härlingstorpskanalen, utan i vassen i kanten på Rödemosse. Där fanns det förr ett flertal sjungande hannar. Var trastsångarna placerar sig från år till år i sjöområdet beror mycket på vattenståndet i sjön, och årets vattenstånd har varit högt.

Årets resultat landar då på 8 revir och som brukligt finns det därtill flertalet hannar som hörs tillfälligt i området kring sjön.

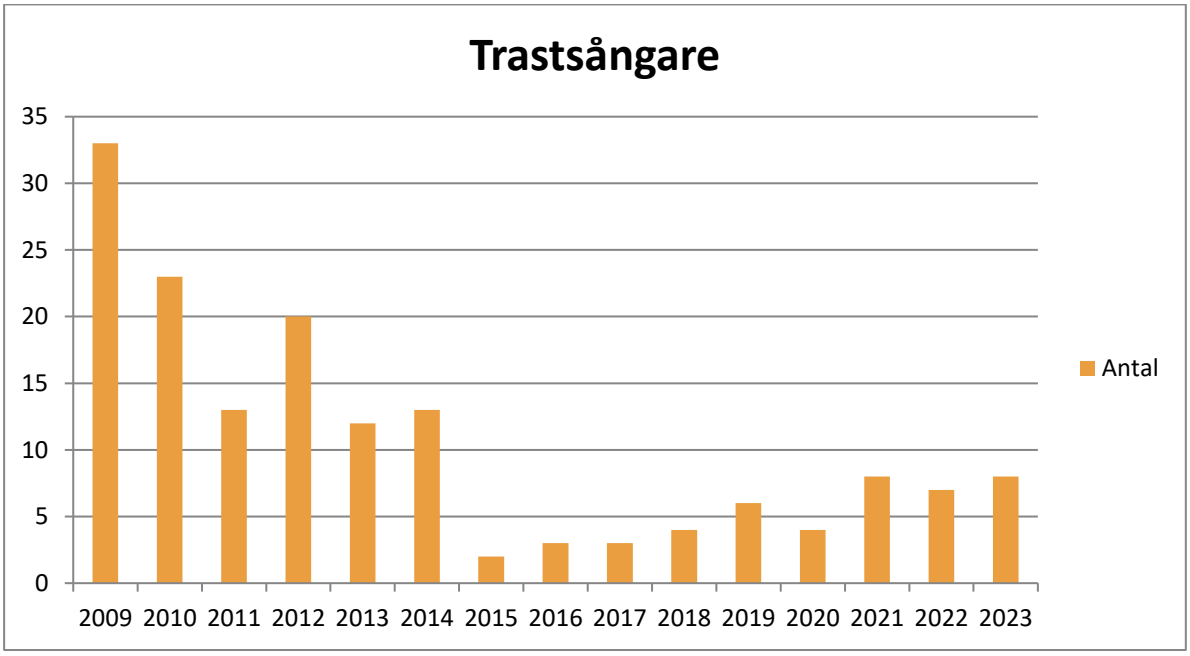

Figur 1. Antal revirhävdande trastsångare vid Hornborgasjön, 2009-2023.

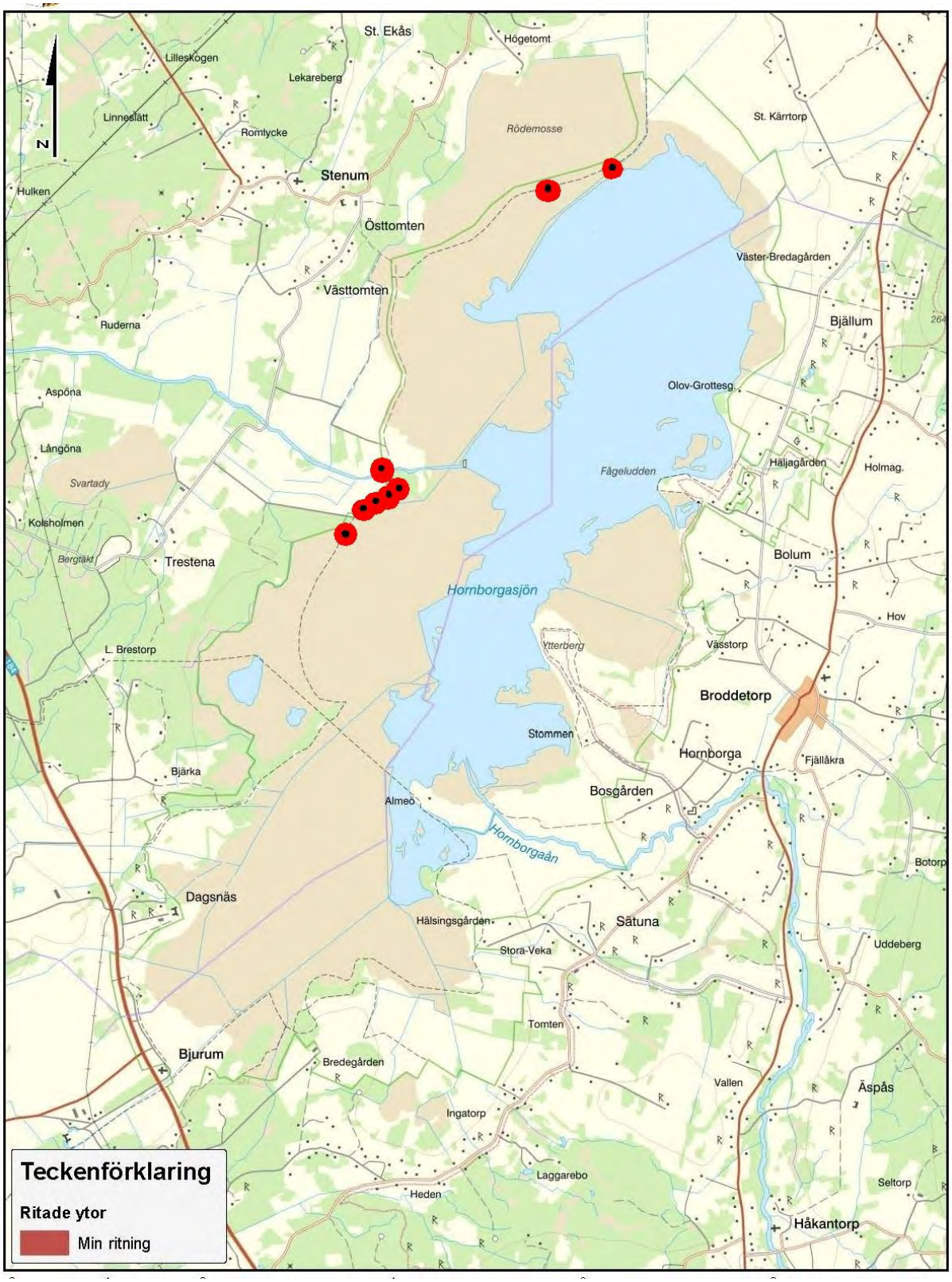

Figur 2. *Lokalisering av revirhävdande trastsångare vid Hornborgasjön 2023.*

Revirhävdande fåglar utmed Vallen, Hornborgasjön, 2023

Janne Pettersson

Inledning

Med Vallen menas här den jordvall som anlagts utmed sjöns västra sida för att reglera sjöns vattenstånd. Denna inventering tjänar främst ett syfte. Att man genom inventeringen ska se om det sker några förändringar i fågelfaunan. Vid årlig kontroll registreras och övervakas naturmiljöns tillstånd och utveckling. Verksamheten bidrar till kontroll av naturmiljöns utveckling och förändringar i fågelbeståndet genom naturlig biotopsförändring.

Inventeringen bygger enbart på häckande arter, alltså inga rastande eller migrerande arter. Underlaget kan sedan användas för bedömning av effekten på fågelfaunan i biotoper som förändras utmed Vallen. Projektet startades av Barbro, Åsa och Thore Axelsson år 2002.

Metodik

Hela inventeringen bygger på Statens Naturvårdsverkets råd och riktlinjer ”Biologiska inventeringsnormer för fåglar (Svensson, 1975). För beskrivning av ambitionsnivå kartunderlag, artlistning, inventeringsområde och biotopsbeskrivning se Axelsson (2004).

Resultat

För resultat, se tabell 1. Inventeringen bygger på täta besök i det området som enbart ligger utmed sjösidan av Vallen, och så långt ut i vide- och vassområdet man klarar att ha koll på. Arter som dominerar är lövsångare och sävsångare, men antalet svarthättor har ökat detta år. Däremot har ängspiplärkan gått mindre bra i området om man jämför med tidigare år. Troligtvis är det torkan som kom olägligt.

Av trastsångare var det 4 hanar som hävdade revir i vassen mellan parkeringen och tornet, dessa fick ibland besök av ytterligare 2 hanar från området Korpaboviken söder om Vallen. Vassångare, 2 hanar, rörde sig i det yttre vassbältet mot Stenumsviken, där även 2 rördrommar hävdade revir. Av brun kärrhök noterades 2 par som hävdade revir i vassområdet i Stenumsviken, vilket är en ökning med ett par sedan närmast föregående år.

Referens

Axelsson T & B, 2003. I biologiska undersökningar i Hornborgasjön.

Figur 1. Den röda markeringen utmed sjöns västra sida är det ungefärliga inventerings-området som följer utmed Vallen från grillplatsen i söder fram till slutet av hagmarken Långeland i norr. Således ingår inte markerna väster om själva Vallen.

Tabell 1. Antalet revirhävdande par/hanar vid Vallen åren 2019-2023.

Art	2019	2020	2021	2022	2023
Kanadagås *Branta canadensis*	2	3	1	0	0
Grågås *Anser anser*	8	2	3	6	6
Knölsvan Cygnus olor	1	1	2	3	4
Årta Spatula querquedula	3	2	2	1	2
Skedand Spatula clypeata	3	3	3	4	3
Snatterand Mareca strepera	3	2	2	3	3
Gräsand Anas platyrhynchos	8	9	9	8	8
Fasan Phasianus colchicus	1	0	0	1	0
Smådopping Tachybaptus rufficollis	0	0	0	0	0
Gråhakedopping Podiceps grisegena	5	4	7	6	5
Skäggdopping Podiceps cristatus	2	2	3	0	4
Rördrom Botaurus stellaris	0	1	0	2	2
Duvhök Accipiter gentilis	0	0	0	0	0
Brun kärrhök Circus aeruginosus	0	0	1	1	2
Vattenrall Rallus aquaticus	4	3	6	11	7
Småfl. Sumphöna Porzana porzana	0	0	1	1	2
Rörhöna *Gallinula chloropus*	2	0	0	1	1
Sothöna *Fulica atra*	2	6	8	8	8
Trana *Grus grus*	0	0	0	0	0
Strandskata *Haematopus ostralegus*	0	0	0	0	0
Tofsvipa *Vanellus vanellus*	10	15	16	12	15
Mindre strandpipare *Charadrius dubius*	0	1	1	1	2
Enkelbeckasin *Gallinago gallingao*	24	18	23	20	16
Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*	0	0	1	1	1
Skogssnäppa *Tringa ochropus*	3	1	4	2	2
Rödbena *Tringa totanus*	3	4	3	4	4
Grönbena *Tringa glareola*	2	3	0	1	3
Fisktärna *Sterna hirundo*	0	0	0	0	0
Ringduva *Columba palumbus*	3	3	3	2	2
Gök *Cuculus canorus*	0	0	0	0	1
Jorduggla *Asio flammeus*	0	0	0	0	0
Mindre hackspett *Dendrocopos minor*	0	0	0	0	0
Större hackspett *Dendrocopos major*	0	0	0	0	0
Törnskata *Lanius collurio*	1	0	0	0	0
Nötskrika *Garrulus glandarius*	0	0	0	0	0

Art	2019	2020	2021	2022	2023
Skata *Pica pica*	1	2	2	1	1
Entita *Poecile palustris*	3	3	1	2	0
Blåmes *Cyanistes caeruleus*	3	5	5	5	4
Talgoxe *Parus major*	3	1	1	3	1
Pungmes *Remiz pendulinus*	1?	0	0	1	0
Skäggmes *Panurus biamicus*	0	0	0	2	2
Sånglärka *Alauda arvensis*	5	8	8	8	7
Stjärtmes *Aegithalos caudatus*	3	2	2	1	1
Lövsångare *Phylloscopus trochilus*	23	24	27	32	41
Gransångare *Phylloscopus collybita*	1	0	1	1	1
Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*	0	0	0	0	0
Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*	4	3	4	4	4
Sävsångare *Acrocephalus. Shoenobaenus*	22	23	24	27	45
Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*	12	11	13	10	13
Kärrsångare *Acrocephalus Palustris*	2	3	3	2	3
Härmsångare *Hippolais icterina*	3	1	0	0	3
Gräshoppsångare *Locustella naevia*	3	4	2	3	0
Flodsångare *Locustella fluviatilis*	0	0	0	0	0
Vassångare *Locustella luscinioides*	0	0	1	1	2
Svarthätta *Sylvia atricapilla*	4	6	3	3	7
Trädgårdssångare *Sylvia borin*	4	3	5	3	4
Ärtsångare *Sylvia curruca*	0	0	0	0	0
Törnsångare *Sylvia communis*	5	3	3	2	4
Kungsfågel *Regulus regulus*	0	0	0	0	0
Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*	1	0	0	0	0
Nötväcka *Sitta europaea*	0	0	0	0	0
Trädkrypare *Certhia familiaris*	0	0	0	0	0
Koltrast *Turdus merula*	3	3	4	3	2
Björktrast *Turdus pilaris*	1	0	0	0	2
Rödvingetrast *Turdus iliacus*	0	0	0	0	0
Taltrast *Turdus philomelos*	1	1	1	1	0
Dubbeltrast *Turdus viscivorus*	0	0	0	0	0
Grå flugsnappare *Muscicapa striata*	0	0	0	0	0
Rödhake *Erithacus rubecula*	2	1	1	1	0
Näktergal *Luscinia luscinia*	4	4	5	3	6
Svartvit flug *Ficedula hypoleuca*	0	0	0	0	0
Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*	0	0	0	0	0

Art	2019	2020	2021	2022	2023
Buskskvätta *Saxicola rubetra*	6	5	3	4	6
Järnsparv *Prunella modularis*	1	2	1	0	0
Gulärla *Montacilla flava*	37	34	31	30	26
Sädesärla *Montacilla alba*	4	4	2	2	3
Ängspiplärka *Anthus pratensis*	18	22	17	21	10
Trädpiplärka *Anthus trivialis*	0	0	0	0	0
Bofink *Fringilla coelebs*	5	5	7	4	6
Rosenfink *Carpodacus erythrimus*	1	3	1	1	1
Grönfink *Chloris chloris*	0	0	0	0	0
Hämpling *Linaria cannabina*	0	3	2	0	0
Steglits *Cardelis carduelis*	3	4	2	0	0
Grönsiska *Spinus spinus*	0	0	0	0	0
Gulsparv *Emberiza citrinella*	5	2	3	2	3
Sävsparv *Emberiza schoeniclus*	38	38	36	38	36
Summa arter	53	50	52	53	51

Figur 2. Borängen från sjön mot tornet vid Utloppet 17 juni och väldigt torrt. Nästan fritt från fågel förutom alla gäss. Här brukar det vara gott om gulärla, tofsvipa, ängspiplärka m.m. Foto: Janne Pettersson

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2023

Christopher Magnusson

Under året ringmärktes 3 910 fåglar av 74 arter. Antalet är högre än de senaste åren och mer i paritet med 2017 och 2018. Årets ringmärkning ägde främst rum vid Järnbron, även om ett antal märktillfällen genomfördes vid Kärragården och Bolum Grottesgården. Inga märktillfällen vid Fågeludden under året. Detta beror till stor del på att märkplatsen vid Järnbron finns numera, och erbjuder de aktuella arterna i större antal.

I övriga sjöområdet (se tabell 1) var verksamheten delvis av ett annat slag detta år då vi har använt oss av värmekamera för viss typ av fångst. Mer om detta nedan. Ringmärkning har bedrivits under årets alla månader. De flesta fåglarna ringmärktes i augusti (43,3 %) följt av september (15,4 %) och juli (13,0 %). Tyvärr har standardiseringen vid Järnborn inte kunnat fortsätta under detta år. Detta beror till stor del på att tid inte har funnits för detta. Ringmärkningen är helt beroende av ideella insatser.

Tabell 1. Översikt över ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2023. Antal ringmärkta fåglar, fördelning i procent mellan märkplatserna samt antal arter, fördelat på märkplatser och typ av verksamhet.

Märkplats	Antal ringmärkta	Fördelning (%)	Antal arter
Grottesgården (näfångst)	385	10%	38
Järnbron (nätfångst)	2 443	62%	41
Kärragården (nätfångst)	1 014	26%	43
Övriga områden (nätfångst & pullmärkning)	68	2%	15
Totalt	3 910	-	74
Flygga	3 847	98%	69
Pulli	63	2%	9

Sedan starten år 1983 har nu 109 818 fåglar av 152 arter ringmärkts vid Hornborgasjön. Utvecklingen av ringmärkningen från 1983 framgår av figur 1. En förteckning över ringmärkta fåglar samt återfynd och kontroller redovisas i de förteckningar som följer efter denna artikel. Hela tre nya arter för stationen ringmärktes under året; snatterand, rapphöna och snösparv.

Tyvärr genomfördes ingen röjning av märkplatserna Kärragården eller Fågeludden under året. Planen är att genomföra detta under 2024. Dessutom kommer de båda märkplatserna rustas upp ordentligt.

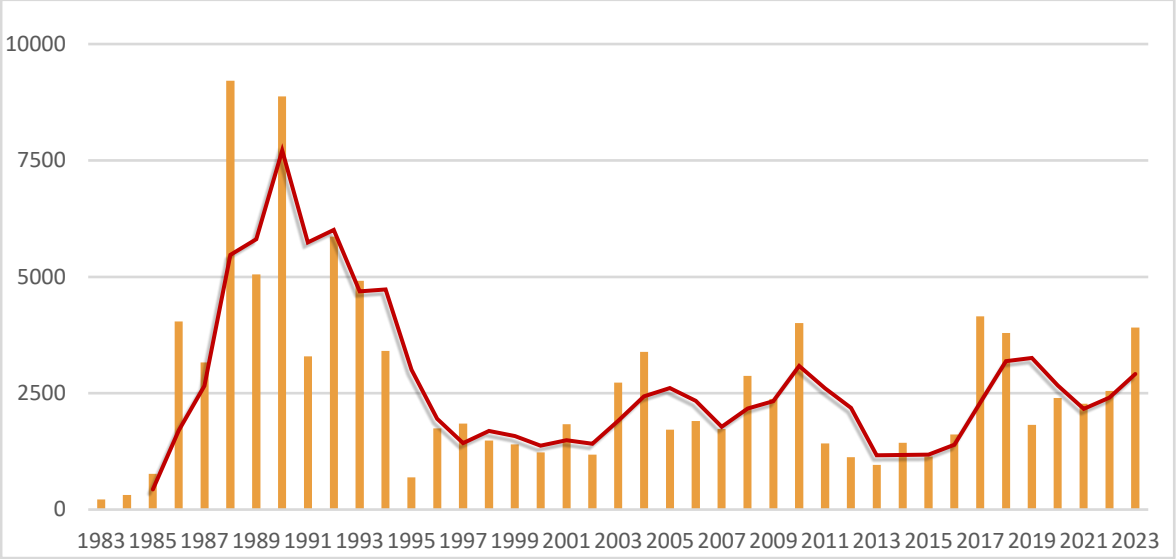

Figur 1. Antalet ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön 1983-2023. De höga antalen under 1988 och 1990 beror på stor aktivitet vid märkplatsen Flian, mitt ute i sjöområdet. Under åren 1986-1990 ringmärktes 16 200 fåglar vid märkplats Flian (medeltal 3 230 per år). Märkplatsen ersattes med märkplats Fågeludden och under åren 1992-1994 ringmärktes 6 100 fåglar i vassen utanför udden (medeltal 2 040 fåglar per år). Fram till 2018 har de flesta av fåglarna märkts vid Kärragården. Därefter ligger Järnbron och Kärragården lika. Från 2021 har Järnbron gått om som den viktigaste märkplatsen med Kärragården och Bolum Grottesgården på delad andraplats.

Årets lista över vanligaste märkarter kännetecknas av nätfångsten vid Kärragården, Grottesgården och Järnbron. Listan toppas av ladusvala (603), sävsångare (584), sävsparv (271), blåmes (264) och rörsångare (190). Under året fångades stora mängder ladusvala och gulärla (162) nattetid på sovplats, vilket är orsaken till deras rekordhöga antal. Fångsten vid Järnbron var mycket god även dagtid, vilket gav rekordantal för sävsångare, svarthätta (176), kärrsångare (114) och ärtsångare (64).

Under året märktes 74 olika arter vilket är över genomsnittet. Att antalet blev så pass högt beror delvis på god aktivitet vid Järnbron, men också att fångst med hjälp av värmekamera och ficklampa genomförts. Förutom de nya arterna för året märktes följande ovanliga märkarter; en bläsand, tre bruna glador, en dvärgbeckasin, två morkullor, en gluttsnäppa, två kungsfiskare, en forsärla, en blåhake, en varfågel och två vinterhämplingar. Under året sällade sig ladusvala till de arter där det nu uppnåtts 1 000 märkta individer vid sjön, den 26:e arten i ordningen.

Vattenståndet var under sensommaren mycket högt vid Järnbron, och vadarstövlar behövdes för att kunna genomföra fångsten där. Fångsten var dock riktigt god och många arter fångades i rekordstora antal på platsen. Som nämnts tidigare fångades 584 sävsångare vilket är nästan 100 fler än tidigare rekord (488 från 1990)! Vad orsaken är till det stora överflödet av fågel är oklart. En teori är att det höga vattenståndet koncentrerade fåglarna mer till platsen runt Järnbron, som ligger något högre.

Under nästa år vore det värdefullt med fortsatt fångst vid Järnbron, både småfågel och vadare samt fortsatt utveckling av värmekameran. Förutsättningar för att fånga kricka och fisktärna borde också finnas. Standardiseringen förväntas inte kunna fortsätta under nästa år, men kan tas upp igen om tid finns.

Boungar
Under året märktes 63 boungar av 10 arter (se tabell 2). Flera holkar vid Bolum Grottesgården med stare och tornseglare märktes. För första gången på länge har inga tornfalkar ringmärkts vid sjön, vilket beror på att projektet med ringmärkning av tornfalkar i området har avslutats.

Tabell 2. Förteckning över arter och antal fåglar som ringmärkts som boungar, s.k. pullmärkning vid Hornborgasjön 2022.

Art	Antal	Art	Antal
Grågås	3	Svarttärna	2
Tornseglare	6	Talgoxe	6
Brun glada	3	Stare	21
Skrattmås	10	Näktergal	2
Fisktärna	3	Svartvit flugnappare	7
		Totalt	63

Figur 2a och 2b. Rapphöns. Kärragården, oktorber 2023. Foto: Petter Bohman.

Figur 3. Snösparv, Fågeludden, oktober 2023. Foto: P. Bohman.

Figur 4a och 4b. Hane rosenfink, Grottesgården, juli 2023. Foto: Petter Bohman.

Figur 5. Främmande kontroll av en italienskmärkt sävsångare, Grottesgården, juli 2023. Foto: P. Bohman.

Förteckning över ringmärkta fåglar 1983-2023

I följande tabell redovisas ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön åren 1983-2023. Förutom Hornborgasjöns fältstations ringserier (fr.o.m. 1986) upptar tabellen fåglar ringmärkta av och med ringserier tillhörande Barbro Axelsson (1983-1994), Bengt Pettersson (1983-1994), Clas Hermansson (1983-85, 1990-97, 1999-2005), Åke Abrahamsson (1989-2022), Juhani Vourinen (1994) samt Björn Helander (2002-14, 2017-18, 20-23). Dessutom upptar förteckningen antalet egentliga återfynd som rapporterats genom Ringmärkningscentralen. Här avses alla återfunna fåglar undantaget de som märkts som boungar och rapporterats inom 10 km från märkplatsen efter mindre än tre månader och alla egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats av stationen inom 10 km från märkplatsen.

Med området Hornborgasjön avses hela sjöområdet, strandskogen och närliggande öppna marker. Koordinaterna är ca 58.20 N/ 13.34 E.

Art	Märkta 1983-2022	Märkta 2023	Summa 1983-2023	Summa Återfynd
Kanadagås *Branta canadensis*	14		14	1
Grågås *Anser anser*	493	3	496	81
Snatterand *Mareca strepera*		1	1	
Bläsand *Mareca penelope*	17	1	18	2
Gräsand *Anas platyrhynchos*	1 569		1 569	106
Gräsand x Stjärtand *A. platy. x A. can.*	1		1	
Stjärtand *A. canuta*	1		1	
Kricka *A. crecca*	249		249	11
Brunand *Aythya ferina*	3		3	1
Vigg *A. fuligula*	4		4	
Knipa *Bucephala clangula*	6		6	
Rapphöna *Perdix perdix*		14	14	
Vaktel *Coturnix coturnix*	1		1	
Fasan *Phasanius colchicus*	1		1	
Nattskärra *Caprimulgus europaeus*	1		1	
Tornseglare *Apus apus*	114	11	125	
Gök *Cuculus canorus*	2		2	
Ringduva *Columba palumbus*	1		1	
Vattenrall *Rallus aquaticus*	16		16	
Kornknarr *Crex crex*	1		1	
Rörhöna *Gallinula chloropus*	4		4	
Sothöna *Fulica atra*	1		1	
Trana *Grus grus*	35		35	1
Skäggdopping *Podiceps cristatus*	1		1	
Svarthakedopping *P. auritus*	1		1	

Art	Märkta 1983-2022	Märkta 2023	Summa 1983-2023	Summa Återfynd
Tofsvipa *Vanellus vanellus*	64		64	
Större strandpipare *Charadrius hiaticula*	14		14	2
Mindre strandpipare *C. dubius*	17		17	
Storspov *Numenius arquata*	10		10	
Kustsnäppa *Calidris canutus*	3		3	
Brushane *C. pugnax*	37		37	
Mosnäppa *C. temminckii*	1		1	
Kärrsnäppa *C. alpina*	30	5	35	3
Småsnäppa *C. minuta*	17		17	
Morkulla *Scolopax rusticola*	1	2	3	
Dvärgbeckasin *Lymnocryptes minimus*	2	1	3	
Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*	116	6	122	
Drillsnäppa *Actitis hypoleucus*	128		128	
Skogssnäppa *Tringa ochropus*	101	3	104	3
Rödbena *T. totanus*	24		24	1
Grönbena *T. glareola*	247	1	248	2
Svartsnäppa *T. erythropus*	9		9	
Gluttsnäppa *T. nebularia*	46	1	47	2
Skrattmås *Chroicocephalus ridibundus*	3 548	10	3 558	140
Dvärgmås *Hydrocoleus minutus*	1		1	
Fiskmås *Larus canus*	1		1	
Fisktärna *Sterna hirundo*	122	3	125	1
Svarttärna *Chlidonias niger*	505	2	507	8
Storskarv *Phalacrocorax carbo*	62		62	
Rördrom *Botaurus stellaris*	1		1	
Gråhäger *Ardea cinerea*	5		5	
Fiskgjuse *Pandion haliaetus*	39		39	1
Sparvhök *Accipiter nisus*	26	3	29	2
Brun kärrhök *Circus aeruginosus*	549		549	19
Blå kärrhök *C. cyaneus*	54		54	1
Ängshök *C. pygargus*	16		16	
Brun glada *Milvus migrans*	7	3	10	
Havsörn *Haliaeetus albicilla*	24		24	
Ormvråk *Buteo buteo*	2		2	1
Pärluggla *Aegolius funereus*	2		2	
Sparvuggla *Glaucidium passerinum*	1		1	
Hornuggla *Asio otus*	16		16	1

Art	Märkta 1983-2022	Märkta 2023	Summa 1983-2023	Summa Återfynd
Kattuggla *Strix aluco*	34		34	5
Kungsfiskare *Alcedo atthis*	62	2	64	
Göktyta *Jynx torquilla*	11		11	
Mindre hackspett *Dryobates minor*	42		42	
Större hackspett *Dendrocopos major*	74	3	77	
Gröngöling *Picus viridis*	6		6	
Tornfalk *Falco tinnunculus*	1 199		1 199	3
Törnskata *Lanius collurio*	289	6	295	
Varfågel *L. excubitor*	4	1	5	
Nötskrika *Garrulus glandarius*	21		21	
Skata *Pica pica*	69		69	1
Kaja *Corvus monedula*	215		215	6
Kråka *C. corone*	5		5	
Korp *C. corax*	1		1	
Svartmes *Periparus ater*	82		82	
Tofsmes *Lophophanes cristatus*	3		3	
Entita *Poecile palustris*	498	9	507	
Talltita *P. montanus*	520		520	
Blåmes *Cyanistes caeruleus*	8 540	264	8 804	17
Talgoxe *Parus major*	5 794	185	5 979	6
Pungmes *Remiz pendulinus*	1		1	
Skäggmes *Panurus biarmicus*	2 289	15	2 304	38
Sånglärka *Alauda arvensis*	4		4	
Backsvala *Riparia riparia*	513	21	534	
Ladusvala *Hirundo rustica*	955	603	1 558	2
Hussvala *Delichon urbicum*	21		21	
Stjärtmes *Aegithalos caudatus*	319		319	
Lövsångare *Phylloscopus trochilus*	9 172	167	9 339	12
Gransångare *P. collybita*	399	55	454	1
Sibirisk gransångare P. c. tristis	1		1	
Brunsångare *P. fuscatus*	1		1	
Grönsångare *P. sibilatrix*	16		16	
Tajgasångare *P. inornatus*	1		1	
Lundsångare *P. trochiloides*	1		1	
Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*	580	2	582	11
Sävsångare *A. schoenobaenus*	4 350	584	4 934	33
Busksångare *A. dumetorum*	4		4	

Art	Märkta 1983-2022	Märkta 2023	Summa 1983-2023	Summa Återfynd
Rörsångare *A. scirpaceus*	10 383	190	10 573	83
Kärrsångare *A. palustris*	711	114	825	2
Härmsångare *Hippolais icterina*	226	10	236	
Gräshoppsångare *Locustella naevia*	82	2	84	
Flodsångare *L. fluviatilis*	5		5	
Vassångare *L. luscinioides*	2		2	
Svarthätta *Sylvia atricapilla*	2 059	176	2 235	3
Trädgårdssångare *S. borin*	2 283	71	2 354	5
Höksångare *Curruca nisroia*	11		11	
Ärtsångare *C. curruca*	507	64	571	1
Törnsångare *C. communis*	2 143	123	2 266	2
Kungsfågel *Regulus regulus*	156	3	159	
Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*	419	39	458	
Nötväcka *Sitta europaea*	268	5	273	
Trädkrypare *Certhia familiaris*	130	4	134	
Stare *Sturnus vulgaris*	1 071	54	1 125	2
Koltrast *Turdus merula*	797	13	810	7
Björktrast *T. pilaris*	323	4	327	3
Rödvingetrast *T. iliacus*	533		533	4
Taltrast *T. philomelos*	230	3	233	2
Dubbeltrast *T. viscivorus*	1		1	
Grå flugsnappare *Muscicapa striata*	62	2	64	
Rödhake *Erithacus rubecula*	1 849	32	1 881	6
Blåhake *Luscinia svecia*	43	1	44	
Näktergal *L. luscinia*	231	8	239	1
Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*	2 909	16	2 925	5
Mindre flugsnappare *F. parva*	1		1	
Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*	1		1	
Rödstjärt *P. phoenicurus*	49		49	1
Buskskvätta *Saxicola rubetra*	175	2	177	
Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*	18		18	
Strömstare *Cinclus cinclus*	15		15	2
Gråsparv *Passer domesticus*	428		428	6
Pilfink *P. montanus*	4 913	40	4 953	8
Järnsparv *Prunella modularis*	385	7	392	2
Gulärla *Motacilla flava*	1 048	162	1 210	5
Forsärla *M. cinerea*	7	1	8	

Art	Märkta 1983-2022	Märkta 2023	Summa 1983-2023	Summa Återfynd
Sädesärla *M. alba*	1 119	17	1 136	2
Ängspiplärka *Anthus pratensis*	559	14	573	
Trädpiplärka *A. trivialis*	193	1	194	
Rödstrupig piplärka *A. cervinus*	4		4	
Bofink *Fringilla coelebs*	2 067	50	2 117	6
Bergfink *F. montifringilla*	1 085	20	1 105	
Stenknäck *Coccothraustes coccothraustes*	88	4	92	1
Domherre *Pyrrhula pyrrhula*	499	55	554	
Rosenfink *Carpodacus erythrinus*	168	2	170	
Grönfink *Chloris chloris*	8 839	66	8 905	40
Vinterhämpling *Linaria flavirostris*	24	2	26	
Hämpling *L. cannabina*	161	1	162	
Gråsiska *Acanthis flammea*	731	148	879	
Brunsiska A. f. cabaret	63	11	74	
Snösiska A. f. exilipes	4		4	
Steglits *Carduelis carduelis*	1 073	50	1 123	1
Grönsiska *Spinus spinus*	2 251	46	2 297	8
Snösparv *Plectrophenax nivalis*		1	1	
Gulsparv *Emberiza citrinella*	2 069	18	2 087	2
Sävsparv *E. schoeniclus*	5 957	271	6 228	29
Totalt	105 908	3 910	109 818	764
Antal arter	149	74	152	62

Tack
Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön är ett resultat av lagarbete och många deltagares entusiasm. Följande personer har varit ringmärkare: Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Petter Bohman, Johan Bergquist, Peder Hedberg Fält, Edvin Klein, Peter Laudon, Christopher Magnusson, Alfred Olofsson och Albin Thorsson.

Figur 6a och 6b. Näktergalar, 2K hona respektive ungfåglar,Grottesgården, juli 2023. Foto: Petter Bohman.

Figur 7. Gräshoppsångare, Grottesgården, juli 2022. Foto: P. Bohman

Figur 8. Morkulla, nattfångst med hjälp av värmekamera och håv. Fågeludden, november 2023 . Foto: Lotta Berg

Figur 9. Märkning ungar i bo, brun glada. Hornborgasjö-området, juni 2023. Foto: Ingemar Nilsson.

Figur 10. Fågelfångst i slöjnät, Järnbron, Almeö, sept. 2023. Foto: Christer Blank.

Figur 11. Kungsfiskare, Järnbron, Almeö, augusti 2023. Foto: Lotta Berg

Figur 12. Blåhake, Järnbron, Almeö, september 2023. Foto: Lotta Berg

Figur 13. Trastsångare, Järnbron, Almeö,, sept. 2023. Foto: Lotta Berg

Återfynd och kontroller

Sammanlagt har 18 återfynd av åtta arter rapporterats genom Ringmärkningscentralen (RC) under 2023. Bland de intressantare återfynden kan en taltrast skjuten i Spanien nämnas. Denna ringmärktes vid Järnbron i september 2022 och sköts under vintern 2023. I övrigt kan nämnas att rödstjärten var vårt första återfynd av denna art.

Ibland tar det tid att få svar angående utländska kontroller, så ingen utländsk ringmärkt fågel finns med i rapporten från året, även om det funnits sådana i fångsten. Däremot en främmande kontroll av en svenskmärkt ladusvala från Kvismaren. Det är vad jag vet den första främmande ladusvalan att kontrolleras vid Hornborgasjön.

Bland egna kontroller kan några fåglar som var inne på sitt sjunde kalenderår nämnas, en större hackspett, en blåmes, två talgoxar och en sävsångare. Den sistnämnda kan till och med vara äldre. En talgoxe och en steglits har ringmärkts vid Bolum Grottesgården för att sedan återfinnas vid Kärragården. Tvärtom gjorde en blåmes märkt vid Kärragården 2021 som

sedan fångades tre gånger under året vid Bolum Grottesgården. Även en trädgårdssångare flög åt detta håll. Från Järnbron flög två sävsångare och en sävsparv till Bolum Grottesgården och en blåmes och en grönfink till Kärragården. Åt andra hållet flög en grönfink och en sävsparv.

Återfynd och kontroller 2023

I nedanstående förteckning redovisas alla återfunna fåglar som ringmärkts vid Hornborgasjön och som rapporterats 2023 Fåglar som märkts och kontrollerats inom Hornborgasjö-området finns inte med här.

I förteckningen har följande symboler använts:

00	unge på häckplatsen, oflygg eller nyligen flygg
10	fågel under sitt första kalenderår (född samma år)
1+	fågel under sitt första kalenderår eller äldre (född samma år eller tidigare)
20	fågel under sitt andra kalenderår (född föregående år)
2+	fågel under sitt andra kalenderår eller äldre (född föregående år eller tidigare)
M	hane
F	hona
+	skjuten
x	funnen död
xK	funnen död; tagen av katt
v	kontrollerad; fångad och frigiven med sin ring
(v)	kontrollerad; ringen avläst utan att fågeln fångats
FRP	Frankrike Paris
SVS	Sverige Stockholm Riksmuseum

Egentliga återfynd

SKRATTMÅS *Chroicocephalus ridibundus*

6.410.586	00	2017-06-11	S Fäholmen, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.36 E
	v	2023-10-01	Garston, Liverpool 53.21 N/ 02.54 W, Cheshire, ENGLAND. 1 165 km WSW (249°), 6 Y 112 D. Sjuk eller skadad - släppt (RC 2023/2234).

SÄVSÅNGARE *Acrocephalus schoenbaenus*

DE14.917	10	2021-07-25	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v	2022-07-29	Flommen, Falsterbo 55.24 N/ 12.50 E, Skåne. 325 km S (188°), 2 Y 8 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2022/2786).
DH89.752	10	2022-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v	2023-08-04	Bingsmarken, Skurup 55.23 N/ 13.30 E, Skåne. 324 km S (181°), 1 Y 6 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/1643).
DH89.816	10	2022-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v	2022-08-13	Bingsmarken, Skurup 55.23 N/ 13.30 E, Skåne. 324 km S (181°), 15 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0855).

DK87.362	10		2022-08-17	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2022-08-28	Merksplas 51.22 N/ 04.52 E, Antwerpen, BELGIEN.
				949 km SW (219°), 11 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0580).
DK87.921	10		2023-07-23	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-08-27	Lavrica 46.00 N/ 14.32 E, Ljubljana, SLOVENIEN.
				1 369 km S (177°), 35 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2142).
DK87.984	10		2023-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-08-14	Naturcentrum, Getterön 57.08 N/ 12.15 E, Varberg, Halland.
				151 km SSW (211°), 16 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2144).
DK88.166	10		2023-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-08-18	Rietzer See: Südufer Strengsee 52.21 N/ 12.42 E, Brandenburg, TYSKLAND.
				664 km S (185°), 20 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2245).
DK88.362	10		2023-08-06	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-08-14	Naturcentrum, Getterön 57.08 N/ 12.15 E, Varberg, Halland.
				151 km SSW (211°), 8 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2145).
DK88.581	10		2023-08-15	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-08-22	Ljunghusen, Vellinge 55.23 N/ 12.55 E, Skåne.
				327 km S (187°), 7 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2143).
RÖRSÅNGARE *Acrocephalus scirpaceus*				
DH89.032	2+		2021-08-03	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2021-08-13	Schifflange 49.30 N/ 06.01 E, LUXEMBURG.
				1 094 km SSW (210°), 10 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0584).
DH89.826	10		2022-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2022-08-21	Naturcentrum, Getterön 57.08 N/ 12.15 E, Varberg, Halland.
				151 km SSW (211°), 23 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0856).
KOLTRAST *Turdus merula*				
4.731.474	3+	M	2023-04-02	Kärragården, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.36 E.
	x		2023-06-17	Villanäs, Umeå 63.45 N/ 20.22 E, Västerbotten.
				705 km NNE (28°), 76 D.
				Funnen död (RC 2023/2140).
RÖDVINGETRAST *Turdus iliacus*				
3.424.898	10		2022-10-09	Kärragården, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.36 E.
	v		2022-11-16	Oosthoven 51.20 N/ 04.58 E, Antwerpen, BELGIEN.
				952 km SW (219°), 38 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0929).

TALTRAST *Turdus philomelos*

4.731.465	10		2022-09-18	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	+		2023-02-04	Alcudia de Veo 39.55 N/ 00.21 E, Castellón, SPANIEN.
				2 249 km SSW (210°), 139 D.
				Skjuten (RC 2023/0350).

SÄVSPARV *Emberiza schoeniclus*

1HA09.118	10		2021-08-03	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2023-01-02	Le Gobert, Maves-Sur-Loire 47.18 N/ 01.24 W, Loire-Atlantique, FRANKRIKE.
				1 526 km SW (216°), 1 Y 152 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0446).
1HA09.162	2+	M	2021-08-05	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v		2021-10-31	Uebersyren 49.38 N/ 06.17 E, LUXEMBURG.
				1 073 km SSW (209°), 87 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/0599).

Främmande kontroller

LADUSVALA *Hirundo rustica*

SVS DJ54.942	10		2022-08-03	Fågelsjön, Kvismaren 59.11 N/ 15.24 E. Närke
	v		2023-08-30	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
				145 km SW (228°), 1 Y 27 D.
				Kontrollerad av ringmärkare (RC 2023/2044).

Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2023

Johan Bergquist & Edvin Klein

Inledning

Denna fågelrapport grundar sig på observationer från Hornborgasjöns rapporteringsområde, vilka rapporterats på rapportsystemet Artportalen under 2023. Totalt omfattar den 41 435 rapporter av 223 arter sedda av 699 rapportörer. Artantalet är sex arter fler jämfört med föregående års fågelrapport medan antalet observatörer är 102 färre (217 arter sedda av 801 observatörer år 2022).

En mer ingående artikel av vissa arter finns på annan plats i denna publikation, där så sker finns hänvisning i texten.

Förklaringar:
Vinterfynd = januari-februari respektive december
Vårfynd = mars-maj
Sommarfynd = juni-juli
Höstfynd = augusti-november
HF = Hornborgasjöns fältstation
ad = adult, vuxen fågel
1K, 2K = första kalenderår, andra kalenderår osv.
Pulli = ungfågel som fortfarande bär dundräkt
♂ = hane
♀ = hona

Saknas platsangivelse gäller fyndet hela sjöområdet (inventerats t ex genom simfågelräkning som sker vid minst 6 tillfällen under våren och minst 4 tillfällen under hösten samt ett tillfälle mitt i vintern).

Samtliga fynd gäller rastande fåglar om inget annat anges.

Hur noggrann man än försöker vara vid sammanställning och granskning av rapporten är det oundvikligt att eventuella fel kan smyga sig in. För eventuella rättelser och kompletteringar av observationer kommer dessa läggas till i ”Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2024”.

Observationer

Prutgås *Branta bernicla*
Vårfynd: 1 ex str S Utloppet 9 maj.

Kanadagås *Branta canadensis*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 1 650 ex rastande Vadboden 18 feb.
Sommarfynd, största antal: 1 240 ex rastande Ore backar 7 jul.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 12 ex rastande Vadboden 26 feb.
Vårfynd, största antal: 3 510 ex str N 13 maj. Stor sträckdag över sjön denna dag. Svårbedömt vilka flockar som ingår i denna siffra och inte, men antalet sträckande kan vara betydligt fler!

Stripgås *Anser indicus*
Ett ex rörlig i sjöområdet under perioden 11 jun till 17 sep.

Grågås *Anser anser*
Sommarfynd, högsta antal: 17 650 ex rastande/ruggande
Höstfynd, högsta antal: 8 167 ex rastande 16 sep.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Grågåsen i Hornborgasjön 2023”.

Sädgås *Anser fabalis*
Vinterfynd, jan-feb: 125 ex str NO 13 feb.
Vårfynd: Inga större antal under perioden, men arten sågs regelbundet.

Tajgasädgås *Anser fabalis fabalis*
Vinterfynd, jan-feb: 2 ex rastande Vadboden 26 feb.
Vårfynd: 1 ex rastande Vadboden 15 mar – 6 apr.

Tundrasädgås Anser fabalis rossicus
Vinterfynd, jan-feb: 10 ex rastande Trandansen 12 feb.
Vårfynd: 3 ex rastande Södra delen 1 apr - 7 apr
Höstfynd: 1 ex rastande Trandansen 6 okt.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*
Vårfynd, största antal: 28 ex rastande Hornborgamaden 28 mar.
Höstfynd: 23 ex str S 15 okt.

Bläsgås *Anser albifrons*
Vinterfynd, jan-feb: Sågs regelbundet från 12 jan.
Vårfynd, största antal: Flera stora antal i sjön under våren. Den 5 apr rastade minst 700 ex i sjön.
Sommarfynd: 1 ex rastande Stora veka 7 jun – 9 jun och 1 ex rastande Fågeludden 10 jun – 20 jun.
Höstfynd: En handfull fynd och inga större antal.

[Svart svan] *Cygnus atratus*
Vårfynd: 1 ex rastande i sjön under perioden 28 mar - 6 maj.
Höstfynd: 1 ex rastande vid Ytterberg 26 sep till 27 sep.
Tredje året i rad som arten ses i sjön.

Knölsvan *Cygnus olor*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 225 ex rastande Norra delen 19 feb.
Vårfynd, största antal: 473 ex rastande 6 maj.
Sommarfynd, största antal: 750 ex rastande Ora nabb 7 jul.
Höstfynd, största antal: 1 653 ex rastande 12 aug.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Häckande svanar i Hornborgasjön 2023”.

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*
Sågs regelbundet under perioden 17 mar till 2 apr i södra delen av sjön. Vårens största antal på 21 ex sågs vid Vadboden 23 mar. Dessutom sågs 4 ex str N 25 mar.

Sångsvan *Cygnus cygnus*
Vårfynd, största antal: 720 ex rastande Dagsnäs 25 mar.
Inga större antal sågs under hösten.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Häckande svanar i Hornborgasjön 2023”.

Gravand *Tadorna tadorna*
Vårfynd: 1 ♂ Vadboden 21 mar, 1 ex födosökande Fågeludden 27 mar, noterat ex Trandansen 8 apr, 1 ♀ rastande Fågeludden 26 apr – 3 maj, 1 ♂ rastande Vadboden 26 apr, 1 ♂ rastande Utloppet 7 maj och 1 ♂ födosökande Vadboden 8 maj.
Höstfynd: 1 1K födosökande Stora Bjurum 21 aug.

Årta *Spatula querquedula*
Första vårfynd: 1 ♂ rastande Hångers udde 8 apr.
Vårfynd, största antal: 21 ex rastande 29 apr.

Skedand *Spatula clypeata*
Första vårfynd: 1 ♂ Båltorpsmaden 20 mar.
Vårfynd, största antal: 200 ex rastande 15 apr.
Häckningar: 5 pulli Stora veka, 2+3+9 pulli Fågeludden, 4+6 pulli Utloppet.
Höstfynd, största antal: 320 ex rastande 16 sep.

Snatterand *Mareca strepera*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ♂♀ rastande Vadboden 20 feb och ett par rastande Utloppet 21 feb.
Vårfynd, största antal: 184 ex rastande 8 apr.
Häckningar: 2+3+3+6+7+8+8+10 pulli Fågeludden, 10 pulli Sätuna by, 6 pulli Utloppet, 3+5 pulli Hornborgaviken. Kullarna är svårräknade samt svårbedömda i Artportalen.
Höstfynd, största antal: 1 352 ex rastande 16 sep.

Bläsand *Mareca penelope*
Vinterfynd, jan-feb: Flera ex sågs i sjöområdet 14 jan, sedan regelbundet från 16 feb.
Vårfynd, största antal: 3 523 ex rastande 8 apr.
Höstfynd, största antal: 5 442 ex rastande 16 sep.

Gräsand *Anas platyrhynchos*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 1 123 ex Almeö 14 jan.
Vårfynd, största antal: 2 200 ex rastande Almeö 3 mar.
Höstfynd, största antal: 2 182 ex rastande 12 aug.

Stjärtand *Anas acuta*
Vårfynd, största antal: 789 ex rastande 15 apr.
Sommarfynd: En dryg handfull individer sedda under sommaren i södra delen av sjön. Inga konstaterade häckningar dock.
Höstfynd, största antal: 156 ex rastande 16 sep.

Kricka *Anas crecca*
Vinterfynd, jan-feb: Arten sågs regelbundet under hela perioden.
Vårfynd, största antal: 7 715 ex rastande 8 apr.
Höstfynd, största antal: 3 817 ex rastande 16 sep.

Amerikansk kricka Anas carolinensis
1 ♂ rastande Fågeludden 7 apr, 1 ♂ rastande Hornborgamaden 8 apr, 1 ♂ rastande Sätunamaden 11 apr och 1 ♂ rastande Trandansen 8 maj.

Brunand *Aythya ferina*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 54 ex rastande Utloppet 23 feb.
Vårfynd, största antal: 342 ex rastande 1 apr.
Sommarfynd, största antal: 1 100 ex rastande Fågeludden 23 jul.
Häckningar: 6 pulli Utloppet 26 jul.
Höstfynd, största antal: 5 531 ex rastande 16 sep.

Ringand *Aythya collaris*
1 2K+ ♂ rastande Almeö 16 sep- 21 sep.
Andra fyndet för sjön, det förra fyndet rörde en återkommande hane mellan åren 1984 - 1986.

Figur 1. Ringand, Almeö, september 2023. Foto: Musse Björklund.

Vigg *Aythya fuligula*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 800 ex rastande utloppet 27 feb.
Vårfynd, största antal: 4 747 ex rastande 29 apr.
Häckningar: Många häckningar konstaterade under året. Antalet gör att mängden kullar är svåra att uppskatta.
Höstfynd, största antal: 1 524 ex rastande 16 sep.

Bergand *Aythya marila*
Vårfynd: 2 ex rastande Fågeludden 22 mar. Sågs oregelbundet under perioden 14 apr – 14 maj.
Sommarfynd: 1 ♂ rastande Fågeludden 28 jul.
Höstfynd, största antal: 12 ex rastande 22 okt. Totalt sågs 32 individer under perioden.

Ejder *Somateria mollissima*
Vårfynd: 5 ♂+ 3 ♀ rastande Fågeludden 14 apr, 1 ♂ rastande Fågeludden 15 apr, 2 ♂ +1 ♀ rastande Mellersta delen 12 maj.

Svärta *Melanitta fusca*
Vårfynd: Sågs oregelbundet 14 apr- 25 apr. 1 ♂ Rastande 9 maj och 1 ♂ Rastande 14 maj.
Vårfynd, största antal: 20 ex rastande 14 apr.
Höstfynd: 2 ex rastande Ytterberg 15 okt och 1 1K rastande 22 okt.

Sjöorre *Melanitta nigra*
Vårfynd: Sågs oregelbundet under perioden 1 apr – 9 maj.
Vårfynd, största antal: 48 ex rastande Fågeludden 14 apr och 37 ex rastande Fågeludden 25 apr.
Höstfynd, aug: 2 2K+ ♂ rastande Hornborgasjön. Enbart andra augustifyndet för sjöområdet.
Höstfynd: 3 ex rastande Ytterberg 26 okt, 2 ex rastande Stora veka 31 okt och 3 ex rastande Mellersta delen 4 nov.

Alfågel *Clangula hyemalis*
Vårfynd: 2 ex rastande Fågeludden 14 apr, 3 ex rastande Fågeludden 22 apr, 1 ♂ förbiflygande Utloppet 9 maj och 1 2K ♂ Ytterberg 12 maj.
Sommarfynd: 1 ♂ Rastande Vadboden 24 jun - 2 jul. Tredje sommarfyndet för sjön!
Höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 18 okt och 1 ex rastande Ytterberg 27 okt.

Knipa *Bucephala clangula*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 900ex rastande Utloppet 27 feb.
Vårfynd, största antal: 4 309 ex rastande 8 apr.
Häckningar: Flera kullar har setts i sjöområdet under sommarperioden.
Höstfynd, största antal: 717 ex rastande 11 nov.

Salskrake *Mergellus albellus*
Vårfynd, största antal: 190 ex rastande 1 apr.
Sommarfynd: 2 ♀-färgade rastande Mellersta delen under jul.
Höstfynd, största antal: 112 ex rastande 11 nov.

Småskrake *Mergus serrator*
Vårfynd: Arten sågs oregelbundet från 24 mar till 13 maj.
Vårfynd, största antal: 18 ex rastande 22 apr.
Höstfynd: Arten sågs oregelbundet från 27 sep till 11 nov.
Höstfynd, största antal: 16 ex rastande Ytterberg 27 sep.

Storskrake *Mergus merganser*
Vinterfynd, jan-feb, största antal: 154 rastande Ytterberg 14 jan.
Vårfynd, största antal: 451 rastande 1 apr.
Häckningar: 8+9+10 pulli Utloppet.
Höstfynd, största antal: 188 ex rastande 16 sep.
Vinterfynd, dec, största antal: 115 rastande Södra delen 22 dec.

Amerikansk kopparand *Oxyura jamaicensis*
1 3K+ ♂ rastande Utloppet 8 maj – 9 maj. Sjätte fyndet för sjön, första sedan 2007.

Rapphöna *Perdix perdix*
Häckningar: 5 pulli Hornborga by
På grund av utsättning av uppfödda rapphöns är det svårt att bedöma häckningsframgångar under året.

Vaktel *Coturnix coturnix*
Spelande/revirhävdande: Västtorp (1), Hornborga by (1), Hornborgamaden (1), Sätuna by (1), Hångers udde (2), Stora Bjurum (1), Spalmbron (1), Norra Lundby (1), Tranum (1). Svårbedömt antal då individer ofta byter plats.

Nattskärra *Caprimulgus europaeus*
Spelande/revirhävdande: 1 ex Rödemosse 24 maj.
Sommar-/höstfynd: 1 ex rastande Spalms mader 9 jun, 1 ex rastande Vadboden 19 jun, 1 ♀ Kärrtorp 26 aug och 1 ex rastande Tranum 10 sep.

Tornseglare *Apus apus*
Första vårfynd: Först fynden av arten gjordes på flera platser runt sjön 6 maj.
Höstfynd, största antal: 5 100 ex födosökande 12 aug.

Gök *Cuculus canorus*
Första vårfynd: 1 ♂ spelande Hångers udde 7 maj.
Sista höstfynd: 1 ex förbi Gasängen 17 aug.

Skogsduva *Columba oenas*
Vinterfynd: 1 ex förbiflygande Almeö 14 jan och 2 ex stationär Dagsnäs 19 feb.
Spelande/revirhävdande: Spelande individer hördes på följande ställen; Fäholmen (1), Sätuna by (1), Bjärka (1), Ore backar (1), Ore nabb (1), Trestena (1), Spalmbron (1), Stenums mader (1), Högetomt (1), Härlingstorp (1) och Tramums gård (1).

Turkduva *Streptopelia decaocto*
Vårfynd: 1 ex förbiflygande Ytterberg 9 maj.

Vattenrall *Rallus aquaticus*
Spelande/Revirhävdande: Fågeludden (1), Västtorpsviken (1), Almeö - Järnbron (3), Hångers udde (1), Vadboden (1), Dagsnäs (1), Stenumsviken (9), Lervik (1), Tranums mader (1) och Fäholmen (1).
Häckningar: 1 1K Fågeludden 29 jul.

Kornknarr *Crex crex*
Spelande/Revirhävdande: 1 ex Ytterberg 19 maj.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*
Spelande/Revirhävdande: Almeö (2), Hångers udde (1), Stenumsviken (3).

Rörhöna *Gallinula chloropus*
Häckningar: 2 pulli Lagunsjön och 2 pulli Vik, Hångers udde.

Sothöna *Fulica atra*
Vårfynd, största antal: 1 193 ex rastande 1 apr.
Häckningar: Flera kullar har setts i sjön under sommarperioden.
Höstfynd, största antal: 4 800 ex rastande Ytterberg 8 sep.

Trana *Grus grus*
Första vårfynd: 1 ex förbiflygande Fågeludden 19 feb.
Vårfynd, största antal: 12 200 ex rastande 2 apr.
Höstfynd, största antal: 24 300 ex rastande 25 sep.
Sista höstfynd: 1 ad rastande Kärrtorps mader 27 dec.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Rastande tranor vid Hornborgasjön 2023”.

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*
Vårfynd: Arten sågs regelbundet under apr- maj.
Häckningar: 2 pulli Lagunsjön, Fågeludden.
Höstfynd: Flera fynd under hösten.
Höstfynd, största antal: 8 ex rastande Stora Veka 19 sep.

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*
Första vårfynd: 6 ex rastande Hornborgaviken 24 mar.
Vårfynd, största antal: 186 ex rastande 29 apr.
Sista höstfynd: 1 ex födosökande Ytterberg 25 nov.

Skäggdopping *Podiceps cristatus*
Vårfynd, största antal: 457 ex rastande 22 apr.
Höstfynd, största antal: 197 ex rastande 16 sep.

Svarthakedopping *Podiceps auritus*
Första vårfynd: 1 ex rastande Getnäsviken 25 mar.
Vårfynd, största antal: 46 ex rastande 22 apr.
Sista höstfynd: 2 ex rastande Ytterberg 26 okt.
Ytterligare information går att läsa i ”Häckande doppingar i Hornborgasjön 2023”.

Svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis*
Första vårfynd: 4 ex rastande Rönäs 25 mar.
Vårfynd, största antal: 85 ex rastande 29 apr.
Sista höstfynd: 1 1K Almeö 23 sep.
Ytterligare information går att läsa i ”Häckande doppingar i Hornborgasjön 2023”.

Strandskata *Haematopus ostralegus*
Första vårfynd: 1 ex rastande Fågeludden och 5 ex rastande Utloppet 25 mar.
Häckningar: 2 pulli Stora Veka

Skärfläcka *Recurvirostra avosetta*
1 ex rastande Vadboden 28 maj.
Sextonde fyndet för rapportområdet.

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*
Första vårfynd: 1 ex förbiflygande Utloppet 18 mar.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Bredegårds mader 27 okt.

Kustpipare *Pluvialis squatarola*
Första höstfynd: 1 ex födosökande Dagsnäs 3 jul. Arten sågs sedan regelbundet fram till 17 okt.
Höstfynd, största antal: 58 str SV Ore nabb 5 aug.

Tofsvipa *Vanellus vanellus*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ex Rönäs 8 jan, noterat ex förbiflygande Utloppet 12 jan, 1 ex Trandansen 29 jan. Från den 11 feb sågs arten regelbundet.
Vårfynd, största antal: 572 rastande 1 apr
Höstfynd, största antal: 2 331 ex rastande 16 sep.
Arten sågs fram till 24 nov.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*
Första vårfynd: 1 ex rastande Trandansen 27 mar.
Höstfynd, största antal: 40 ex rastande Ytterberg 2 aug.
Sista höstfynd: 1 1K rastande Ytterberg 5 okt.

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*
Första vårfynd: 1 ex rastande Ytterberg 9 apr.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 12 sep.

Småspov *Numenius phaeopus*
Vårfynd: Sågs oregelbundet både rastande och sträckande under perioden 29 apr – 19 maj.
Sommar-/höstfynd: Enstaka sydsträckande individer fram till och med den 13 aug.

Storspov *Numenius arquata*
Första vårfynd: Sågs på flera platser vid sjön 25 mar.
Vårfynd, största antal: 85 ex rastande 15 apr.
Spelande/Revirhävdande: 5 spelande individer/par från följande lokaler: Fäholmen (1), Getnäsviken (1), Vässtorp - Ytterberg (1), och Hornborgamaden - Sätunamaden (2).
Arten har länge hållit ställningarna relativt bra vid Hornborgasjön, men nu börjar en nedgång synas även här.

Myrspov *Limosa lapponica*
Sommarfynd, största antal: 111 str S Almeö 22 jul.
Höstfynd: Enstaka individer sågs under aug och sep

Rödspov *Limosa limosa*
Vårfynd: 1 ex rastande Sätunamaden 5 apr, 1 ex rastande Utloppet 5 apr, 1 ex rastande Fågeludden 23 apr, 1 ex rastande Vadboden 25 apr, 1 ex rastande Almeö 29 apr, 1 ex rastande Fågeludden 4 maj, 1 ex rastande Södra Sätunaviken 9 maj och 4 ex rastande Vadboden 30 maj.
Sommarfynd: 1 ex rastande Vadboden 10 jun.

Roskarl *Arenaria interpres*
Vårfynd: 1 ex rastande Hångers udde 28 maj.
Höstfynd: 2 ex rastande Hångers udde 12 aug, 1 ex str S Almeö 12 aug och 1 1k födosökande Ytterberg 1 sep.

Kustsnäppa *Calidris canutus*
Sommar-/höstfynd: Arten sågs oregelbundet mellan 7 jul och 17 sep.
Sommarfynd, Största antal: 30 ex str S Almeö 22 jul.

Brushane *Calidris pugnax*
Första vårfynd: 1 ex rastande Vadboden och 1 ex rastande Sätunamaden 11 apr.
Vårfynd, största antal: 115 ex rastande Vadboden 9 maj.
Sista höstfynd: 3 ex rastande Vadboden 17 okt.

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*
Sommar-/höstfynd: Arten sågs mellan 3 jul och 17 sep.
Sommarfynd, största antal: 11 ex rastande Hångers udde 25 jul.

Mosnäppa *Calidris temminckii*
Vårfynd: Arten sågs under perioden 6 maj - 27 maj.
Vårfynd, största antal: 9 ex rastande Almeö 18 maj.
Sommar-/Höstfynd: Tio individer sågs under perioden 11 jul och 20 aug.

Sandlöpare *Calidris alba*
Höstfynd: 1 2K+ rastande Ytterberg 1 aug och 1 ex rastande Ytterberg 13 aug.

Kärrsnäppa *Calidris alpina*
Första vårfynd: 1 ex rastande Vadboden 21 mar.
Vårfynd, största antal: 10 ex rastande Almeö 20 maj.
Sommarfynd: Första sydsträckande individen sågs den 23 jun.
Sommarfynd, största antal: 150 ex rastande Södra delen i början av jul.
Höstfynd, största antal: 100 ex rastande Hångers udde 2 okt.

Småsnäppa *Calidris minuta*
Vårfynd: 1-2 ex rastande Almeö 14 maj – 18 maj.
Sommarfynd: 1 ex rastande Vadboden 5 jun.
Sommar-/Höstfynd: Sågs oregelbundet under perioden 4 jul - 1 okt.
Höstfynd, största antal: 7 ex rastande Ytterberg 1 okt.

Dvärgbeckasin *Lymnocryptes minimus*
Vårfynd: 1 ex rastande Ytterberg 17 apr, 2 ex rastande Hångers udde 24 apr och 1 ex rastande Almeö 29 apr.
Höstfynd: 1 ex förbiflygande Almeö 16 sep, 1 ex rastande Båltorpsmaden 3 okt, 1 ex rastande Bredegårdsmader 9 okt, 3 ex rastande Båltorpsmaden 10 okt - 13 okt, 1 ex rastande Fågeludden 3 nov och 1 ex rastande Ytterberg 7 nov.

Dubbelbeckasin *Gallinago media*
Spelande: Under perioden 5 maj - 12 maj hördes minst 6 ex spela på Hornborga-/Sätunamaden. 2 ex spelande Stenums mader 11 maj, 1 ex spelande Ytterberg 14 maj och 2 ex spelande Hästahuvudet 14 maj.
Övriga vårfynd: 1 ex rastande Utloppet 12 maj.

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*
Första vårfynd: 1 ex rastande Almeö 16 mar.
Vårfynd, största antal: 142 ex rastande 29 apr.
Höstfynd, största antal: 165 ex rastande Båltorpsmaden 10 okt.

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*
1 ♀ rastande Vadboden 18 maj, 1 ex rastande Vadboden 27 maj och 1 2K+ ♀ rastande Hångers udde 5 jun.

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*
Första vårfynd: 1 ex Utloppet 23 apr.
Vårfynd, största antal: 27 ex rastande 6 maj.
Höstfynd, största antal: 17 ex rastande Ytterberg 14 aug.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 12 sep.

Skogssnäppa *Tringa ochropus*
Första vårfynd: 1 ex rastande Sätunamaden och 1 ex rastande Bolum 25 mar.
Vårfynd, största antal: 24 ex rastande 22 apr.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Fäholmen 16 sep.

Rödbena *Tringa totanus*
Första vårfynd: 1 ex lockläte Utloppet 25 mar.
Vårfynd, största antal: 68 ex rastande 29 apr.

Grönbena *Tringa glareola*
Första vårfynd: 1 ex sjungande 17 apr.
Vårfynd, största antal: 551 ex rastande 6 maj.
Sommarfynd, största antal: 80 rastande Järnbron 22 jul.
Sista höstfynd: 1 ex lockläte Södra Sätunaviken 4 sep.

Svartsnäppa *Tringa erythropus*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Hångers udde och 1 ex födosökande Vadboden 28 apr.
Vårfynd, största antal: 21 ex rastande 6 maj.
Sommarfynd, största antal: 32 ex rastande Vadboden 12 jun.
Sista höstfynd: 1 ex lockläte Ytterberg 17 sep.

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Vadboden 21 apr.
Vårfynd, största antal: 51 ex rastande 6 maj.
Sommarfynd, största antal: 42 rastande Trandansen 8 jul.

Skrattmås *Chroicocephalus ridibundus*
Första vårfynd: 1 ex rastande Almeö 3 mar.
Sista höstfynd: 1 ex förbiflygande Vadboden 14 nov.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Häckande skrattmåsar i Hornborgasjön 2023”.

Dvärgmås *Hydrocoloeus minutus*
Första vårfynd: 1 2K förbiflygande Fågeludden 24 apr.
Vårfynd, största antal: 14 ex Almeö 14 maj.
Sommarfynd: Minst fyra par sågs i sjöområdet under denna period.
Höstfynd, största antal: 15 1K födosökande Hornborgaviken 13 aug.
Sista höstfynd: 1 1K födosökande Ytterberg 10 okt.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Häckande dvärgmåsar vid Hornborgasjön 2023”.

Fiskmås *Larus canus*
Största antal: 439 ex rastande 1 apr.

Havstrut *Larus marinus*
Största antal: 33 ex rastande 1 apr.

Gråtrut *Larus argentatus*
Vinterfynd, största antal: 750 ex rastande Norra delen 27 feb.
Vårfynd, största antal: 729 ex rastande 1 apr.
Häckningar: Ett par ruvande Almeö.

Kaspisk trut *Larus Cachinnans*
1 2k rastande Fågeludden 23 apr - 11 maj. Fågeln upptäcktes under BirdLife Sveriges riksstämma. Andra fyndet för rapportområdet.

Figur 2. Hornborgasjöns andra noterade kaspiska trut, Fågeludden, april 2023. Foto: Lotta Berg

Silltrut *Larus fuscus*
Enstaka rastande och sträckande individer sågs under perioden 1 apr – 20 maj.
Sommarfynd: 1 3K förbiflygande Utloppet 5 jun.

Småtärna *Sternula albifrons*
Som mest sågs 7 ex samtidigt i sjöns mellersta del under perioden 12 aug - 24 aug. Det är första gången mer än ett exemplar ses i sjön. Senaste fyndet av arten gjordes 2015. Nionde fyndet för rapportområdet.

Skräntärna *Hydroprogne caspia*
Sågs regelbundet i sjön under perioden 16 apr – 5 sep.
Största antal: 64 ex rastande Utloppet 12 aug.

Fisktärna *Sterna hirundo*
Första vårfynd: 2 ex str N Ytterberg 17 apr.
Vårfynd, största antal: 153 ex rastande 6 maj.
Höstfynd, största antal: 267 ex rastande 12 aug.
Sista höstfynd: 1 ad födosökande Södra delen 11 sep.

Silvertärna *Sterna paradisaea*
Vårfynd: Sågs regelbundet rastande och sträckande mot N under perioden 4 maj – 18 maj.
Sommarfynd: 1 ex str S Almeö 25 jul.
Höstfynd: Som mest sågs fyra ex under perioden 12 aug – 21 aug.
Sista höstfynd: 1 1K rastande 28 sep – 30 sep.

Svarttärna *Chlidonias niger*
Första vårfynd: 2 ex födosökande Södra delen 6 maj.
Höstfynd, största antal: 39 ex födosökande 12 aug – 14 aug.
Sista höstfynd: 1 ad födosökande Södra delen 11 sep.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Häckande svarttärnor vid Hornborgasjön 2023”.

Vitvingad tärna Chlidonais leucopterus
1 ex Fågeludden 11 maj. Upptäckare Jan Johansson.

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*
Höstfynd: 1 1K str S Almeö 15 aug.

Storlom *Gavia arctica*
Vårfynd: 1 ad rastande Fågeludden 14 apr och 1 ex Almeö 13 maj.
Sommarfynd: 4 3K+ str S Järnbron 29 jul.
Höstfynd: 2 ex rastande Fågeludden 29 okt- 30 okt och 1 2K+ rastande Fågeludden 11 nov.

Smålom *Gavia stellata*
Vårfynd: 1 ex rastande 1 apr. 8 ex rastande Fågeludden 14 apr och 1 ex str N Fågeludden 15 apr.
8 ex är den högsta siffran av arten för sjöområdet.
Höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 26 okt.

Vit stork *Ciconia Ciconia*
1 ex förbiflygande Trandansen 9 apr.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*
Vårfynd, största antal: 138 ex rastande 15 apr.
Häckningar: Häckningar har skett i kolonierna vid Stenkaren och Hornborgaåns utlopp (Almeö).
Höstfynd, största antal: 300 ex födosökande Ytterberg 28 sep.

Rördrom *Botaurus stellaris*
Spelande/Revirhävdande: Minst fem ex har regelbundet spelat i sjön under året, samtliga i norra delen och de hördes under perioden 7 apr till 16 jun.
Övriga observationer: 1 ex rastande Järnbron 23 jul.

Gråhäger *Ardea cinerea*
Vårfynd, största antal: 65 ex rastande 8 apr.
Höstfynd, största antal: 25 ex rastande 16 sep.

Ägretthäger *Ardea alba*
Första vårfynd: 1 ex rastande Bosgården 29 jan – 4 feb.
Häckning: Minst 3 par gjorde häckningsförsök vid Bjurumskanalen.
Sommarfynd, största antal: 69 ex rastande 29 jul.
Sista vinterfynd: 1 ex rastande Sätunamaden 26 dec.
I år konstaterades fler par göra häckningsförsök i sjöområdet.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*
Första vårfynd: 1 ex sågs på flera lokaler i sjön 27 mar.
Sista höstfynd: 1 ex sågs på flera lokaler i sjön 15 okt.

Bivråk *Pernis apivorus*
Första vårfynd: 2 ex förbiflygande Vadboden och 1 ex förbiflygande Korpabo 18 maj.
Sista höstfynd: 1 ex Getnäsviken 5 sep.

Kungsörn *Aquila chrysaetos*
Vinterfynd, jan-feb: Minst fyra individer sågs i sjöområdet kring den 18 feb.
Vårfynd: Sågs oregelbundet fram till mitten av apr.
Höstfynd: Upp till tre individer sågs under perioden.
Vinterfynd, dec: 1 ex Stenums mader 6 dec och 1 4K- Tranums gård 28 dec.

Sparvhök *Accipiter nisus*
Inga konstaterade häckningar under året.

Duvhök *Accipiter gentilis*
Inga häckningsfynd under året.

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*
Första vårfynd: 1 ♀ förbiflygande Vadboden 25 mar.
Sista höstfynd: 1 2K+ ♀ Båltorpsmaden 17 okt.

Blå kärrhök *Circus cyaneus*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ♀-f Södra delen 6 - 16 jan.
Vårfynd: Sågs regelbundet fram till den 13 maj.
Första höstfyndet: 1 3K+ ♂ födosökande Trandansen 7 aug.

Stäpphök *Circus macrourus*
2 1K rastande Båltorpsmaden 24 sep – 30 sep.

Ängshök *Circus pygargus*
1 ad ♂ förbiflygande Fågeludden 11 maj.

Röd glada *Milvus milvus*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ex Södra delen från 29 jan, sedan dagligen.
Sista vinterfynd: 1 ex Högetomt 23 dec.
Inga bekräftade häckningar i sjön under året. Arten häckar dock troligtvis.

Brun glada *Milvus migrans*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Vadboden 1 apr.
Sista höstfynd: 1 ex Båltorpsmaden 24 sep.
En lyckad häckning i området med tre flygga ungar.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*
Arten sågs regelbundet under hela året.

Fjällvråk *Buteo lagopus*
Sista vårfynd: 1 ex förbiflygande Utloppet 3 maj.
Första höstfynd: 1 ex rastande Vadboden 3 okt.

Berguv *Bubo bubo*
En lyckad häckning i sjöns närområde.

Kattuggla *Strix aluco*
Kullar har hörts på följande ställen: Trestena (1 pulli), Spalmbron (4 pulli) och Bjällum (2 pulli).

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*
Spelande: 1 ex spelande Trestena 26 feb – 19 mar och 1 ex spelande Bolum 5 mar.

Hornuggla *Asio otus*
Häckningar: Konstaterade häckningar gjorde vid Fäholmen och Kärrtorp, med en respektive tre ungar. Spelande individer hördes även vid Ytterberg och Hornborga by.

Jorduggla *Asio flammeus*
Vårfynd: 1 ex födosökande Stenums mader 22 apr.
Höstfynd: 1 ex förbiflygande Vadboden 1 sep och 1 ex förbiflygande Stenums mader 4 nov.

Kungsfiskare *Alcedo atthis*
Under året har arten påträffats vid Järnbron, Almeö. Utloppet, Stenumsviken, Härlingstorpskanalen, Fäholmen och Fågeludden.
Möjligen häckning i sjöns närområde under året.

Göktyta *Jynx torquilla*
Första vårfynd: 2 ex spelande Hångers udde 28 apr.
Spelande/revirhävdande: Västtorpsviken (1), Hornborga by (2), Hångers udde (2), Spalmbron (1) Totalt sex spelande mot förra årets 12.

Mindre hackspett *Dryobates minor*
Spelande/revirhävdande: Fäholmen (1), Fågeludden/Kärragården (1), Hornborga bro (1), Knektamyren (1), Hångers udde (1), Ore backar (1), Trestena (1) och Utloppet (1).
Åtta revirhävdande individer/par.

Spillkråka *Dryocopus martius*
Spelande/revirhävdande: 1 ex Ore backar 10 apr.
Obsar har även gjorts vid Hångers udde, Korpaboviken, Dagsnäs, Sätuna by och Hornborga bro.

Gröngöling *Picus viridis*
Spelande/revirhävdande: Ingatorp (1), Bolum (2), Trestena (4), Härlingstorp (1), Högetomt (1), Sätuna by (1), Hångers by (1), Hångers udde (1), Stora Bjurum (1), Dagsnäs (1), Bjärka (1), Ore backar-Ore nabb (3) och Utloppet – Stenums mader (2).

Stenfalk *Falco columbarius*
Inga anmärkningsvärda fynd under året.

Lärkfalk *Falco subbuteo*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Fågeludden 2 maj
Vårfynd, största antal: 14 ex födosökande Vadboden 18 maj.
Sista höstfynd: 2 1K Båltorpsmaden 26 sep.

Jaktfalk *Falco rusticolus*
1 1K rastande Vadboden 13 okt.
Upptäckare Albin Torsson. Elfte fyndet i sjön.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*
Inga anmärkningsvärda fynd under året.

Törnskata *Lanius collurio*
Första vårfynd: 1 ♂ rastande Hångers udde 8 maj.
Sista höstfynd: 1 1K födosökande Barnasjön 17 sep.

Varfågel *Lanius excubitor*
Sista vårfynd: 1 ex rastande Rönäs 8 apr.
Första höstfynd: 1 ex rastande Båltorpsmaden 4 okt.

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*
1 ex rastande Ytterberg 6 apr.

Råka *Corvus frugilegus*
Vinterfynd, jan-feb: Enstaka individer under perioden som mest 4 ex vid Vässtorp 16 jan.
Höstfynd: 21 ex str S Almeö 23 okt.
Vinterfynd, dec: 1 ex Kärrtorps mader 27 dec.

Korp *Corvus corax*
Största antal: 100 ex rastande Vadboden 27 apr.

Svarkråka Corvus corone
1 ex str N Fågeludden 14 apr och 1 ex förbiflygande Hånger udde 14 maj.

Skäggmes *Panurus biarmicus*
Vinterfynd, jan-feb: 2 ex Utloppet 1 jan- 9 jan. 4 ex Härlingstorpskanalen 14 jan- 22jan. 1 ex Sätunamaden 4 feb.
Vårfynd: 2 ex sågs regelbundet i området Utloppet- Stenumsviken under apr.
Höstfynd: Flockar av arten sågs i områdena kring Almeö och Utloppet.
Höstfynd, största antal: 23 ex födosökande Stenumsviken 5 nov.
Vinterfynd, dec: 4 ex födosökande Stenumsviken 9 dec.

Trädlärka *Lullula arborea*
Första vårfynd: 1 ex str N Almeö 1 apr.
Sjungande/Revirhävdande: Byttemosse (1), Bjärka (1), Trestena (1), Fågeludden (1).
Övriga observationer: 2 ex str S Fågeludden 28 sep och 1 ex rastande Fågeludden 29 sep.

Sånglärka *Alauda arvensis*
Första vårfynd: 2 ex förbiflygande Almeö 11 feb.
Vårfynd, största antal: 90 ex rastande Hornborga by 1 apr.
Sista höstfynd: 2 ex rastande Almeö 11 nov.

Berglärka *Eremophila alpestris*
1 ex födosökande Stommen, Ytterberg 12 okt.

Backsvala *Riparia riparia*
Första vårfynd: 2 ex födosökande Fågeludden 25 apr.
Höstfynd, största antal: 150 ex rastande Ytterberg 26 aug.

Ladusvala *Hirundo rustica*
Första vårfynd: 1 ex förbiflygande Utloppet 20 apr.
Sista höstfynd: 1 ex Båltorpsmaden 16 okt.

Hussvala *Delichon urbicum*
Första vårfynd: 2 ex förbiflygande Fågeludden 25 apr.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Hångers udde 28 sep.

Stjärtmes Aegithalos caudatus
En bekräftad häckning med minst fyra ungar i området kring Korpaboviken.

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*
Första vårfynd: 1 ♂ sjungande Hornborga bro 24 apr.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Ebbholmen 5 aug.

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*
Första vårfynd: Hörd på flera lokaler vid sjön den 22 apr.
Sista höstfynd: 4 ex rastande Hångers udde 28 sep.

Gransångare *Phylloscopus collybita*
Första vårfynd: 1 ♂ sjungande Utloppet 25 mar.

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*
Första vårfynd: 1 ♂ sjungande Fågeludden 5 maj.
Sista höstfynd: 1 ex ringm vid Järnbron 16 sep.
Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Förekomsten av trastsångare vid Hornborgasjön 2023”.

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*
Första vårfynd: 1 ex sjungande vid Fågeludden, Almeö och Utloppet 29 apr.
Sista höstfynd: 3 ex rastande vid Järnbron 23 sep.
Årets ringmärkningssiffra blev 584 ex, vilket är nytt ringmärkningsrekord för sjön!

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Fågeludden 5 maj.
Sista höstfynd: 1 ex födosökande Järnbron 8 okt.

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Hångers udde och Västtorp 20 maj.
Sista höstfynd: 1 ex ringm Järnbron 16 sep.

Härmsångare *Hippolais icterina*
Första vårfynd: 1 ♂ spelande Ore backar 12 maj.
Sista höstfynd: 1 ex ringm Kärragården 24 aug.

Flodsångare *Locustella fluviatilis*
1 ♂ sjungande Stenums mader 24 maj – 27 maj och 1 ♂ sjungande Spalmbron 24 maj - 12 jun.

Vassångare *Locustella luscinioides*
2 ♂ sjungande Stenumsviken 2 jun – 17 jun och 1 ♂ sjungande Fäholmen 10 jun.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Fäholmen och 1 ex sjungande Bolum 7 maj.
Sjungande: Sjungande hanar har hörts runt hela sjön.

Svarthätta *Sylvia atricapilla*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Utloppet 20 apr.
Sista höstfynd: 1 ex födosökande Broddetorp 15 okt.

Trädgårdssångare *Sylvia borin*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Kärragården 7 maj.
Sista höstfynd: 1 ex ringm Kärragården 23 sep.

Ärtsångare *Curruca curruca*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Ore nabb 26 apr.
Sista höstfynd: 1 ex födosökande Fäholmen 17 sep.

Törnsångare *Curruca communis*
Första vårfynd: 1 ex rastande Rönäs och 1 ex födosökande Vadboden 4 maj.
Sista höstfynd: 1 ex födosökande Fäholmen 17sep.

Brandkronad kungsfågel *Regulus ignicapillab*
Ett par, par i lämplig häckbiotop Ore nabb 12 apr – 12 maj och 1 sjungande Västtomten 27 maj.

Stare *Sturnus vulgaris*
Vårfynd, högsta antal: 4 000 ex rastande Vadboden 6 apr.

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ex Sätuna by 26 feb.

Rödvingetrast *Turdus iliacus*
Vårfynd, högsta antal: 500 ex rastande Gasängen, Utloppet 12 apr

Ringtrast *Turdus torquatus*
Vårfynd: 1 ex Tomten, Sätuna 17 apr, 1 ex rastande Hångers udde 24 apr- 26 apr och 1 par rastande Hångers udde 1 maj.

Grå flugsnappare *Muscicapa striata*
Första vårfynd: 1 ex födosökande Hångers udde 10 maj.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Hångers udde och 1 ex rastande Trandansen 2 sep.

Blåhake *Luscinia svecica*
Vårfynd: 1 ♂ sjungande Stenumsviken 29 apr- 2 maj. Troligen vitstjärnig, men tyvärr kunde den inte bekräftas som detta.
Höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 8 sep, 1 1K ♂ ringm Järnbron 16 sep.

Näktergal *Luscinia luscinia*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Dagsnäs 5 maj.
Sjungande: Sjungande hanar har hörts runt hela sjön.

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Ore Backar 26 apr.

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochrorus*
1 ♂ rastande Stenums mader 31 maj.

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*
Första vårfynd: 1 ♂ sjungande Sätuna by och 1 ♂ sjungande Hångers by 29 apr.
Häckningar: 1 pulli Stenums mader och 3 pulli Bredegården.

Buskskvätta *Saxicola rubetra*
Första vårfynd: 2 ♂ födosökande Utloppet 26 apr.

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*
Första vårfynd: 1 ♂ stationär Rönäs 27 mar.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Sätunamaden 9 okt.
Marsfynd är inte vanliga. Detta är det fjärde marsfyndet i sjön någonsin.

Strömstare *Cinclus cinclus*
Vinterfynd: 1 ex Hornborga bro 1 jan – 1 feb.
Höst-vinterfynd: 2 ex Hornborga bro 22 okt - 27 dec.

Gulärla *Motacilla flava*
Första vårfynd: 1 ex rastande Utloppet 20 maj.
Sista höstfynd: 2 ex födosökande Ytterberg 27 sep.

Forsärla *Motacilla cinerea*
Sjungande/Revirhävdande: Hornborga bro (1) och Spalmbron (1)

Sädesärla *Motacilla alba*
Första vårfynd: 1 ex rastande Fågeludden och 1 ex rastande Stommen 21 mar.
Sista höstfynd: 1 ex rastande Fågeludden 22 okt.

Ängspiplärka *Anthus pratensis*
Första vårfynd: 1 ex Hornborgamaden 2 mar.
Sista höstfynd: 2 ex rastande Ytterberg 21 nov – 23 nov.

Trädpiplärka *Anthus trivialis*
Första vårfynd: 1 ex sjungande Stenums mader och 1 ex str N Almeö 22 apr.
Sista höstfynd: 1 ex Almeö 16 sep.

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*
Höstfynd: 1 ex rastande Hornborgamaden 3 sep, 1 ex str S Almeö 3 sep, 1 ex Ytterberg 7 sep, 1 ex rastande Tranums mader 13 sep, 1 ex rastande Almeö 14 sep, 1 ex förbiflygande Hornborgamaden 16 sep, 1 ex str S Fäholmen 16 sep, 2 ex förbiflygande Ytterberg 17 sep, 1 ex förbiflygande Hornborgamaden 17 sep, 1 ex rastande Hångers udde 28 sep och 1 ex födosökande Hornborgamaden 8 okt.
Totalt 11 fynd av 12 individer under året.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*
Vårfynd: Sågs regelbundet runt sjön under perioden 21 mar- 15 apr.
Vårfynd, största antal: 11 ex rastande Almeö 1 apr.
Höstfynd: Sågs vid Fäholmen, Fågeludden, Ytterberg och Almeö under sep- okt.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*
Första vårfynd: 1 2K+ ♂ Hångers udde 10 maj.
Sjungande: 20 ex spelade på följande lokaler; Västorpsviken (1), Hångers udde (3), Fäholmen (1), Dagsnäs (1), Bjällum (1), Fågeludden (1), Getnäsudden (1), Västtorp (1), Bolum (2), Södra sätunaviken (1), Stora veka (1), Ytterberg (1), Stenums mader (2), Utloppet (2) och Tranums mader (1). *Sommarfynd:* 1 1K Dagsnäs 20 jul.

Vinterhämpling *Linaria flavirostris*
Vinterfynd, jan-feb: 75 ex rastande Vadboden/Trandansen 5 jan – 20 feb.
Vinterfynd, dec: 75 ex Södra Sätunaviken 1 dec.

Snösiska Acanthis flammea exilipes
1 ♂ rastande vid Kärragården 20 dec.

Lappsparv *Calcarius lapponicus*
1 ex rastande Tranum 3 nov.

Snösparv *Plectrophenax nivalis*
Vinterfynd, jan-feb: 1 ex rastande Almeö 14 jan och 1 ♂ rastande Ytterberg 2 feb.
Vårfynd: 1 ex rastande Almeö 15 mar.
Höstfynd: Sågs oregelbundet från och med 15 okt.
Höstfynd, största antal: 75 ex rastande Almeö 29 okt.
Vinterfynd, dec: 1 ex förbiflygande Almeö 9 dec.

Sävsparv *Emberiza shoeniclus*
Vinterfynd, jan-feb: Hornborgamaden (1), Järnbron (1), Fäholmen (1) och Utloppet (1).

Figur 1. Vinter vid Utloppet, 2023. Foto: Lotta Berg

Intressanta smågnagare vid Hornborgasjön 2023

Petter Bohman

Under 2023 gjordes ett par spännande fynd av smågnagare vid Hornborgasjön. Först en buskmus (*Sicista betulina*) vid Utloppet i juli och därefter flera dvärgmöss (*Micromys minutus*) vid Grottesgården i Bolum i oktober. Med dessa båda fynd har nu 9 av södra Sveriges 10 smågnagararter observerats inom Hornborgasjöns rapporteringsområde. Endast hasselmusen återstår att finna.

Buskmus vid Utloppet

Redan i juni 2020 hittade jag en buskmus vid Utloppet – en död individ som låg på gångstigen mellan parkeringen och fågeltornet. Detta var första fyndet vid sjön, men eftersom djuret var dött var det inte helt säkert att det faktiskt fanns en population vid Utloppet. Teoretiskt sett hade musen kunnat hamna där genom att till exempel en rovfågel tappat den. Närmast kända förekomst av buskmus är vid Forentorp 9 km rakt söder om Hornborgasjöns utlopp där den noterades under 1980-talet (Artportalen). Under de senaste tre åren har jag vid upprepade tillfällen letat efter buskmus i buskagen runt Utloppet, främst med lampa nattetid. Den 31 juli 2023 använde jag en värmekamera vid sökandet i buskarna. Redan efter någon timmes letande hittades en buskmus i ett videbuskage tvärsöver vägen från parkeringen. Musen kunde studeras under en halvtimmes tid innan den till slut försvann ner i gräset.

Buskmusen observerades i samma buskridå av flera däggdjurskådare under de följande tre veckorna.

Figur 1. Buskmusen vid Utloppet. Foto: Edvin Klein.

Dvärgmus vid Grottesgården

Under en sen kväll den 23 oktober 2024 försökte jag att fånga fåglar med hjälp av värmekamera för ringmärkning. Ett par små möss högt upp i vegetationen på en åker i träda fångade min uppmärksamhet. I lampans sken kunde man tydligt se den brandgula pälsen och de små öronen och djuren kunde direkt artbestämmas till dvärgmöss. Det finns cirka 10 år gamla odokumenterade fynd av dvärgmus från Bolum (muntligen Mats Rosengren), men detta blev det första dokumenterade fyndet av arten vid Hornborgasjön.

Under dagarna som följde slogs vegetationen och åkern blev mestadels bar. Vid ett par tillfällen observerades då ett tiotal dvärgmöss tämligen förvirrat röra sig över den nakna jorden medan både räv och kattuggla kalasade på såväl dvärgmöss som åkersorkar.

Figur 2. Dvärgmus på trädesåker vid Grottesgården. Foto: Petter Bohman.

Övervintrande fladdermöss i jordkällare vid Hornborgasjön 2022 och 2023

Petter Bohman

Sedan 2022 genomför jag en årlig inventering av övervintrande fladdermöss i ett antal jordkällare utmed Hornborgasjöns östra sida. Syftet är att över tid följa antalet övervintrande fladdermöss i jordkällare för att se om antalet ökar eller minskar och vilka arter det rör sig om.

Vid första inventeringstillfället januari 2022 undersöktes 14 jordkällare från Sätuna i söder till Varnhem i norr. Under januari 2023 inventerades istället 15 jordkällare men som var geografiskt mer jämt utspridda från Sätuna i söder till Bjällum i norr. Urvalet av jordkällare ändrades något mellan första och andra året berodde på hur tillgängliga källarna är, att nya källare kommit till min kännedom och var de ligger rent geografiskt för att få en god spridning.

Brunlångöra (*Plecotus auritus*) är den art som fullständigt dominerar bland källarövervintrande fladdermöss i Sverige, så även här vid Hornborgasjön. Sällsynt kan man hitta enstaka exemplar av andra arter. Men samtliga fladdermöss i denna räkning har varit brunlångöron.

Vintern 2021/22 noterades 11 övervintrande brunlångöron fördelade på 14 jordkällare. Resultat för 2022/23 var överraskande samstämmigt. Även denna vinter räknades precis 11 brunlångöron in, fördelade på 15 undersökta jordkällare. Ungefär 30–40 procent av de inventerade jordkällarna hyste övervintrande fladdermöss under såväl 2022 som 2023.

Intressant är att det är det inte var exakt samma jordkällare som hyste fladdermöss 2022 som 2023. Tre källare med fladdermöss 2022 hade djuren även 2023, men två som med fladdermöss 2022 saknade dessa vintern efter. Antalet individer per källare varierar något, vanligast i denna undersökning är en eller två fladdermöss per källare med förekomst. I en källare hittades dock hela fem brunlångöron i januari 2023. Året före var det bara två individer i samma källare.

Räkningen har nu gjorts i två år vilket är en för kort tid för att kunna säga något om någon eventuell trend. Förhoppningsvis kommer inventeringen på några års sikt kunna bidra med en något bättre förståelse av Hornborgasjöns fladdermusfauna.

Figur 1. Två brunlångöron i en jordkällare i Bolum januari 2023. Foto: Petter Bohman

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

Nr 1 Karlsson, A. & Svanberg, P.O. 1984. Hornborgasjöns tranor 1983. Hornborga-dokument nr 5. Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

Nr 2 Hornborgasjöns fältstation. 1984. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborga-dokument nr 7. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

Nr 3 Hornborgasjöns fältstation. 1985. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborga-dokument nr 9. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

Nr 4 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Meddelande nr 4 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 23.

Nr 5 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Meddelande nr 5 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 24.

Nr 6 Hornborgasjöns fältstation. 1989. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborga-dokument nr 17. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

Nr 7 Hermansson, C. & Lindgren, L.G. 1988. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1987. Grus 14: 37–58.

Nr 8 Fält. P. & Hermansson, C. 1989. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1988. Grus 15(4): 1–28.

Nr 9 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Meddelande nr 9 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 19.

Nr 10 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Meddelande nr 10 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 21.

Nr 11 Fält, P. 1991. Pilgrimsfalken tillbaka i Skaraborgs län. Skaraborgsnatur 28: 33–37.

Nr 12 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1991. Grus 18(2): 15–25.

Nr 13 Fält, P. 1991. Projekt svarthalsad dopping i Hornborgasjön. Svarthaken 14: 17–22.

Nr 14 Pettersson. B., Fält, P. & Johansson, O.C. 1993. Övervakning av Sveriges fågelpopulationer genom häckningsbiologiska studier – exempel brun kärrhök. Vår Fuglefauna, suppl. 1: 82–85.

Nr 15 Hornborgasjöns fältstation 1995. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Meddelande nr 15 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 25.

Nr 16 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1992. Grus 19(2): 1–14.

Nr 17 Karlsson, T & Abrahamsson, Å. 1992. Holkprojektet 1991–1992. Grus 19(2): 18–23.

Nr 18 Lindblad, A. 1992. Pilgrimsfalksutsättning 1992. Grus 19(2): 25–27.

Nr 19 Fält, P. 1994. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1993. Grus 20(3): 1–15.

Nr 20 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Meddelande nr 20 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 26.

Nr 21 Amandusson, A. 1996. Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1998–1993. Meddelande nr 21 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 27.

Nr 22 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Meddelande nr 22 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 28.

Nr 23 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Meddelande nr 23 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 29.

Nr 24 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Meddelande nr 24 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 30.

Nr 25 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Meddelande nr 25 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 31.

Nr 26 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Meddelande nr 26 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 32.

Nr 27 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Meddelande nr 27 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 33.

Nr 28 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Meddelande nr 28 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 34.

Nr 29 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Meddelande nr 29 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 35

Nr 30 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Meddelande nr 30 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 36.

Nr 31 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Meddelande nr 31 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 37.

Nr 32 Hornborgasjöns fältstation 2003. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 38.

Nr 33 Hornborgasjöns fältstation 2004. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Meddelande nr 33 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 39.

Nr 34 Hornborgasjöns fältstation 2005. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 40.

Nr 35 Hornborgasjöns fältstation 2006. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 41.

Nr 36 Hornborgasjöns fältstation 2007. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Meddelande nr 36 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 42.

Nr 37 Hornborgasjöns fältstation 2008. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Meddelande nr 37 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 43.

Nr 38 Hornborgasjöns fältstation 2009. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Meddelande nr 38 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 44.

Nr 39 Hornborgasjöns fältstation 2010. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Meddelande nr 39 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 45.

Nr 40 Pettersson, B. & Abrahamsson, Å. 2010. Kärrhökar i Hornborgasjön före och efter restaureringen (sid 4–8), Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2009 (sid 12–17) och Hornborgasjöns fältstation – ett snart 30-årigt centrum för naturvetenskaplig forskning vid Hornborgasjön. Grus 3.

Nr 41 Grågåsen (Anser anser) vid Hornborgasjön. Grus 14(2): 14–18.

Nr 42 Hornborgasjöns fältstation 2012. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Meddelande nr 42 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 46.

Nr 43 Hornborgasjöns fältstation 2013. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Meddelande nr 43 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 47.

Nr 44 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Meddelande nr 44 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 48.

Nr 45 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Meddelande nr 45 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 49.

Nr 46 Hornborgasjöns fältstation 2016. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Meddelande nr 46 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 50.

Nr 47 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Meddelande nr 47 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 51.

Nr 48 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2016. Meddelande nr 48 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 52.

Nr 49 Hornborgasjöns fältstation 2018. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2017. Meddelande nr 49 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 53.

Nr 50 Hornborgasjöns fältstation 2019. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018. Meddelande nr 50 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 54.

Nr 51 Hornborgasjöns fältstation 2020. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2019. Meddelande nr 51 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 55.

Nr 52 Hornborgasjöns fältstation 2021. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2020. Meddelande nr 52 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 56.

Nr 53 Hornborgasjöns fältstation 2023. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2021. Meddelande nr 53 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 57.

Hornborga-dokument

Nr 1	Klimatdata och hydrologiska data för 1981. Arbetshandling	
Nr 2	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. Arbetshandling	1982
Nr 3	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön. Olle Nordell	1982
Nr 4	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1982. Skaraborgs läns ornitologiska förening	1984
Nr 5	Hornborgasjöns tranor 1983 Alf Karlsson & P-O Swanberg	1984
Nr 6	Hornborgasjöns restaurering. Geologisk och hydrologisk utvärdering av grundundersökningar.	1984
Nr 7	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborgasjöns fältstation	1984
Nr 8	Fröbanken i Hornborgasjön. Jerry Skoglund & Håkan Hytteborn	1985
Nr 9	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborgasjöns fältstation.	1985
Nr 10	Emil Lindegren 1905. Beskrifning af Hornborgasjöns naturförhållanden och fanerogamvegetation. Rudolf Söderberg 1905. Berättelse öfver tre månaders vistelse vid Hornborgasjön i ornitologiskt syfte. Sommaren 1905.	1985
Nr 11	Fiskeribiologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Arne Johlander	1986
Nr 12	Storklaren – Hornborgasjön. Limnologiska undersökningar 1981–1985. Eva Willén, Susanna Hajdu & Gunnar Persson	1986
Nr 13	Hornborgasjöns fåglar. Benny Lönn, Christan Lundgren & Eriksson	1987
Nr 14	Hornborgasjöns fåglar från 1860 till 1985. Christian Lundgren & Benny Lönn	1989
Nr 15	Hornborgasjön. Fiskeribiologiska undersökningar 1984–86. Arne Johlander	1989
Nr 16	Människan och Hornborgasjön. Agrara livsformer runt Hornborgasjön. Lars Strömberg	1989
Nr 17	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborgasjöns fältstation.	1989

Nr 18	Rastande tranor vid Hornborgasjön – utnyttjande av jordbruksmarkerna våren och hösten 1988. Åke Berg & Christian Lundgren	1990
Nr 19	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 20	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön 1988. Peder Fält	1990
Nr 21	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 22	Hornborgasjön – då, nu och sedan. En kartpresentation. Lake Hornborga – past, present and future. A presentation by maps. Tomas Hertzman & Torsten Larsson	1990
Nr 23	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Hornborgasjöns fältstation.	1991
Nr 24	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Hornborgasjöns fältstation.	1991
Nr 25	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Hornborgasjöns fältstation.	1995
Nr 26	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Hornborgasjöns fältstation.	1995
Nr 27	Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1988–1993. Anders Amandusson	1996
Nr 28	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 29	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 30	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 31	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 32	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 33	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 34	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 35	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 36	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Hornborgasjöns fältstation.	2002

Nr 37	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Hornborgasjöns fältstation.	2002	
Nr 38	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Hornborgasjöns fältstation.	2003	
Nr 39	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Hornborgasjöns fältstation.	2004	
Nr 40	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Hornborgasjöns fältstation.	2005	
Nr 41	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Hornborgasjöns fältstation.	2006	
Nr 42	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Hornborgasjöns fältstation.	2007	
Nr 43	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Hornborgasjöns fältstation.	2008	
Nr 44	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Hornborgasjöns fältstation.	2009	
Nr 45	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Hornborgasjöns fältstation.	2010	
Nr 46	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Hornborgasjöns fältstation.	2012	
Nr 47	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Hornborgasjöns fältstation.	2013	
Nr 48	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Hornborgasjöns fältstation.	2017	
Nr 49	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Hornborgasjöns fältstation.	2017	
Nr 50	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Hornborgasjöns fältstation.	2016	
Nr 51	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Hornborgasjöns fältstation.	2017	
Nr 52	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2016. Hornborgasjöns fältstation.	2017	
Nr 53	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2017. Hornborgasjöns fältstation.	2018	
Nr 54	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018. Hornborgasjöns fältstation.	2019	
Nr 55	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2019. fältstation.	2020	Hornborgasjöns
Nr 56	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2020. fältstation.	2021	Hornborgasjöns
Nr 57	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2021. fältstation.	2023	Hornborgasjöns

Länsstyrelsen
Västra Götaland